

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

“Academic Journal for the Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University”

วัตถุประสงค์	1. เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัย ใช้เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและผลงานวิจัย โดยมุ่งเน้นในสาขามนุษยศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี ศิลปกรรม นาฏศิลป์และการแสดง และสาขาสังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการจัดการชุมชน 2. เพื่อพัฒนาศักยภาพทางวิชาการและส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในด้านวิชาการและงานวิจัยของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกของมหาวิทยาลัย
กำหนดเผยแพร่	3 ฉบับ ต่อปี ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม
การเผยแพร่	มอบให้ห้องสมุดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศและต่างประเทศที่เป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ห้องสมุดหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ห้องสมุดของสื่อมวลชน และโรงเรียนเครือข่าย
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานกองบรรณาธิการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ถนนอิสรภาพ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600 โทรศัพท์ 0 2890 1801 ต่อ 21410 โทรสาร 0 2890 2294 e-mail : journal.human@dru.ac.th http://research.dru.ac.th/h-journal/
จัดพิมพ์โดย	ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์ทันใจ 1053/20 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร 10150 โทร. 0 2415 4944-5

- บทความในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เป็นความคิดของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดของกองบรรณาธิการ และไม่ใช่วรรณกรรมของกองบรรณาธิการและ/หรือของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา
- บทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะมีการตรวจความถูกต้องเหมาะสมจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) อย่างน้อย 2 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบผู้ต้นฉบับ และผู้ต้นฉบับไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (double-blind peer review)

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เป็นวารสารที่ได้รับคัดเลือกเข้าสู่ฐาน TCI และได้ถูกจัดคุณภาพให้เป็น วารสารกลุ่มที่ 2 : วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นการแพร่เผยผลงานทางวิชาการและงานวิจัยที่มีการค้นพบองค์ความรู้อย่างเป็นระบบตามระเบียบวิธีวิจัย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงวิชาการและการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันต่อไป

วารสารฉบับนี้เป็นปีที่ 3 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม พ.ศ.2563 ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการ จำนวน 8 เรื่อง เนื้อหาของบทความมีความหลากหลายทันสมัยน่าสนใจและทรงคุณค่าในเชิงวิชาการจากผู้สร้างสรรค์ผลงานจากหน่วยงานภายในและภายนอก ทั้งนักศึกษา คณาจารย์ และนักวิชาการ ประกอบด้วยบทความวิจัยด้านภาษาอังกฤษ เรื่อง การเสริมสร้างความรู้ด้านการมาจาก โดยใช้บทเรียนเสริมผ่าน Google Classroom ของชาคร ชีวาเกียรติยิ่งยง และสิ่งคำ รักป่า บทความวิจัยด้านนาฏศิลป์ เรื่อง รำวงโบราณของ ของพรศิริ ธนอมกุล บทความวิจัยด้านสังคมศาสตร์ เรื่อง การศึกษาและพัฒนาต้นแบบสถานศึกษาปลอดการพนันในเกมกีฬา ของจรินทร์ สารทอง และ เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิวิทย์และความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน ของ นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ บทความวิจัยด้านรัฐประศาสนศาสตร์ เรื่อง ความสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ที่ส่งผลต่อความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชน ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา ค่าธรรมเนียมการจัดการและค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ของ สุรศักดิ์ โตประสี และบทความวิจัยด้านรัฐศาสตร์ เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลสำหรับผู้สูงอายุ ของพิมพ์า เพ็ญนาเรนทร์

นอกจากนี้ ยังมีบทความวิชาการด้านนิติศาสตร์ เรื่องการใกล้เคียงข้อพิพาทในชุมชน : ข้อสังเกตบางประการตามพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ของรุ่งรัตน์ ธนบดีธาดา และอรรถชัย วงศ์อุดมมงคล และบทความด้านนาฏศิลป์และการแสดง เรื่อง เล็บ: บทบาทและความสำคัญต่อการแสดงนาฏศิลป์ไทย ของชนิดา จันทรงาม ซึ่งบทความเหล่านี้ล้วนเป็นบทความที่น่าสนใจและทรงคุณค่าในเชิงวิชาการ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงวิชาการและการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันต่อไป

ทั้งนี้ กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ร่วมสร้างสรรค์องค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านวารสารทุกท่านจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากวารสารฉบับนี้ หากท่านมีข้อเสนอแนะประการใดอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพที่ดีขึ้นไปของวารสารนี้ กองบรรณาธิการขอน้อมรับด้วยความยินดีและขอขอบคุณยิ่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทนา อินทนิม
บรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

เจ้าของ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุกต์ลักษณ์

เวชวิทยาลัง

รองศาสตราจารย์ ดร. วิไล

ตั้งจิตสมคิด

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร. ธัญวรรณ

คำคำ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รสริน

ดิษฐบรรจง

อาจารย์พิมพ์พา

เพ็ญนาเรนทร์

อาจารย์ศรีณย์

สรรพศิริ

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จันทนา

อินทนิม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. อัจฉรา

วงศ์โสธร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. อมรา

ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. อรุณ

รักธรรม

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. วิไลวรรณ

ชนิษฐานันท์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. จิรศักดิ์

รอดจันทร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นริศ

วศินานนท์

มหาวิทยาลัยหัวเฉียว

เฉลิมพระเกียรติ

รองศาสตราจารย์ ดร. ชลลดา

พงศ์พัฒนโยธิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง

พรหมมูล

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครวิทย์

เรืองรอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ

เวชกามา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทองเจือ

เชียดทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชชญา

อุณสกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วงศกร

เพิ่มผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัฒนา

ศรีสุรักษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เชษฐา

ทรัพย์เย็น

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะดำเนินงาน

อาจารย์จิตดา

เอื้อศิริวัฒนาชัย

อาจารย์พฤกษา

ดอกกุหลาบ

อาจารย์กมลชนก

ธรรมมิเก

อาจารย์ ดร.ชัยมงคล

สุพรรณอินทร์

อาจารย์จักรพันธ์

พรมฉลวย

อาจารย์กัลยรัตน์

กลินสุวรรณ

ปกและรูปเล่ม

อาจารย์วิเชียร

เทียนแพรมิตร

ฝ่ายเผยแพร่ทางอิเล็กทรอนิกส์

นางสาวอลิสา

อรุณธนหิรัญ

ฝ่ายประสานงาน

นางสาวจิตติมา

สรวยโศก

นายมานิตย์

กุศลคุ้ม

นางสาวกรรณิการ์

แก้วงาม

นางสาวสมสมร

ทรัพย์แสงสง

Academic Journal for the Humanities and Social Sciences

Dhonburi Rajabhat University

Owner

Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University

Editorial Office

Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University

Honorary advisors

Asst. Prof. Dr. Yuwalak

Vejwitayaklung

Assoc. Prof. Dr. Wilai

Tangchitsomkit

Editorial Advisors

Assoc. Prof. Dr. Tayawan

Kakham

Asst. Prof. Dr. Rodsarin

Dittabanjong

Miss Pimpanga

Phangnaren

Mr. Sarun

Sanpasiri

Editorial Editor

Asst. Prof. Dr. Chanthana

Inthachim

Editorial Board

Emeritus Prof. Dr. Achara

Wongsothorn

Chulalongkorn University

Emeritus Prof Dr. Amara

Prasithratsint

Chulalongkorn University

Prof. Dr. Arun

Raktham

Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Wilaiwan

Khanittanan

Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Jirasak

Rodchan

Dhurakij Pundit University

Asst. Prof. Dr. Naris

Wasinanon

Huachiew Chalermprakiet University

Assoc. Prof. Dr. Chollada

Pongpattanyothin

Bansomdejchaopraya

Asst. Prof. Dr. Phadung

Prommoon

Suan Dusit University

Asst. Prof. Dr. Akhawit

Ruengrong

Bansomdejchaopraya

Asst. Prof. Dr. Sombat

Watchkama

Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Thongchue

Khiatthong

Uttaradit Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Nutchaya

Unskul

Dhonburi Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Wongsakorn

Poempol

Dhonburi Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Patana

Srisuruk

Dhonburi Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Chettha

Sapyen

Dhonburi Rajabhat University

Managing Committee

Miss Jirada

Ueasiriwatthanachai

Miss Prueksa

Dokkularb

Miss Kamonchanok

Thammika

Dr. Chaimongkhon

Supromin

Mr. Jakkapan

Promchaluay

Miss Kanyarat

Klinsuwan

Designer

Mr. Wichian

Tienpraenimit

Electronic Distribution

Miss Alisa

Aloontanahirun

Coordinator

Miss Jittima

Sruayphok

Mr. Manit

Gusonkhum

Miss Kannika

Kaewngam

Miss Somsamorn

Subsangsong

สารบัญ

บทความวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิวยและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงาน
ในชุมชน

A Study of the Relationship Between Active ageing and Readiness in Learning the
Elderly Working in the Community

นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์

(Nanthawat Pattaragorranan) 7

การศึกษาและพัฒนาต้นแบบสถานศึกษาปลอดการพนันในเกมส์กีฬา

The Study and Development of Model of Sport Gambling-free Education Institute

จรินทร์ สารทอง

(Jarin Santhong) 24

การเสริมสร้างความรู้ด้านกรรมวาจา โดยใช้บทเรียนเสริมผ่าน Google Classroom

Enhancing Students' Passive Voice Knowledge Using Supplementary Lessons
through Google Classroom

ชาคร ชีวเกียรติยิ่งยง และสิงห์คำ รักป่า

(Chakorn Cheewakiatyingyong and Singhkam Rakpa) 35

ความสัมพันธ์ของความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับ
การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ที่ส่งผลต่อความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่าย
ในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชน ในเขตธนบุรี
กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา ค่าธรรมเนียมการจัดการและค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์

Relationship between Natural Resources and Environmental Awareness and
Public Participation in Solid Waste Management 3R that Effecting the Willingness to
Pay for Solid Waste Management as Polluters Pay Principal of People in Thonburi
district, Bangkok : Case Study in Administration Fee and Product Charge

สุรศักดิ์ โตประสี

(Surasak Toprasee) 46

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลสำหรับผู้สูงอายุ

Factors Affecting the Social Welfare Management Efficiency of Municipality for Elderly People

พิมพ์งา เฟ็งนาเรนทร์

(Pimpanga Phengnaren) 65

รำวงโบราณของ

The Ancient Chong Dance

พรศิริ ถนอมกุล

(Pornsiri Tanomkul) 79

บทความวิชาการ

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน : ข้อสังเกตบางประการตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

Community Mediation: Some Issues about the Mediation Act B.E.2562

รุ่งรัตน์ ธนบดีธาดา และอรรณชัย วงศ์อุดมมงคล

(Roongrut Thanabodeethada and Attachai Wongudommongkol) 95

เล็บ: บทบาทและความสำคัญต่อการแสดงนาฏศิลป์ไทย

Fingernail: Roles and Significance for Thai Traditional Dances

ชนิดา จันทรงาม

(Chanida Janngam) 111

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิวยและความพร้อมในการเรียนรู้ ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน

A Study of the Relationship Between Active ageing and Readiness in Learning the Elderly Working in the Community

วันที่รับบทความ : 21 กุมภาพันธ์ 2563

นนทวัฒน์ ภัทรกรนันท์¹

วันที่แก้ไขบทความ : 29 ตุลาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ : 2 พฤศจิกายน 2563

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) วุฒิวยของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 2) ความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิวยและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ จำนวน 370 ฉบับ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ, $\bar{X}$, S.D. การวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติตนของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน ในภาพรวมมีภาวะวุฒิวย อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านสุขภาพ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วม สังคมและชุมชน และด้านความมั่นคง ตามลำดับ 2) ความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมมีการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ปฏิบัติงานในชุมชน อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านความพร้อมเชิงประสบการณ์การเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านความพร้อม เวลา และการเห็นประโยชน์การเรียนรู้ และด้านความพร้อมในการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (ผู้สูงอายุ) ตามลำดับ และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิวยและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิวยกับความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่ามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันกับความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ด้านความพร้อมและประโยชน์การเรียนรู้ ด้านความพร้อมในการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ และด้านความพร้อมในการเรียนรู้แบบ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

e-mail: thong_nantawat@hotmail.com

ผู้ใหญ่ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์กันมาก อยู่ในระดับสูง คือ วุฒิ้วยด้านความมั่นคง และวุฒิ้วยด้านการมีส่วนร่วมสังคมและชุมชน ส่วนคู่ที่มีความสัมพันธ์น้อยสุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านสุขภาพ

คำสำคัญ : วุฒิ้วย ความพร้อมในการเรียนรู้ ผู้สูงอายุ

A Study of the Relationship Between Active ageing and Readiness in Learning the Elderly Working in the Community

Received: February 21, 2020

Nanthawat Pattaragorranan ¹

Revised: October 29, 2020

Accepted: November 2, 2020

Abstract

The purposes of this study were to study 1) the level of active ageing of the elderly volunteers in the communities, Nakhon Chai Si District Nakhon Pathom, 2) the readiness to learn of elderly volunteers in the communities, Nakhon Chai Si District Nakhon Pathom and 3) the relationship between active ageing and readiness to learn of elderly volunteers in the communities, Nakhon Chai Si District Nakhon Pathom. 370 questionnaires were used as a tool. The sample were elderly volunteers in the communities. Statistics used were percentage, means, and standard deviation. The findings revealed that: 1) Overall performances of active ageing of elderly volunteers in communities was at high levels in all aspects. Considering each aspect, it was found that performances of active ageing of elderly volunteers in communities were at high levels in the aspects of health, participation in society and community and security respectively. 2) Overall performances of the readiness to learn of elderly volunteers in the communities, Nakhon Chai Si District Nakhon Pathom showed the high level of learning. Considering each aspect, it was found that performances of the readiness to learn of elderly volunteers in the communities were at high levels in the aspects of learning experience, time, learning benefits, and elderly learning respectively. 3) The relationship between active ageing and readiness to learn of elderly volunteers in the communities, Nakhon Chai Si District Nakhon Pathom showed that the relationship between active ageing and readiness to learn of elderly volunteers in the communities was related at a high level as hypothesized. Considering each pair, it was found that the relationships were at medium levels and high levels in which the relationships of readiness to learn of the elderly, readiness and learning benefits, readiness to learn and

---

¹ Lecturer, Education Department, Silpakorn University
e-mail: thong_nantawat@hotmail.com

learning experience, and elderly learning readiness were related in the same direction at high levels with active ageing in the aspects of security and participation in society and community.

Keywords: active ageing, readiness in learning, the elderly

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรโลก ส่งผลให้หลายประเทศได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ รวมถึงประเทศไทยด้วยที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ พ.ศ. 2543 โดยมีสัดส่วนประชากรวัยผู้สูงอายุ คือ มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปถึงร้อยละ 10 ของจำนวนประชากร และกำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (complete ageing society) ประมาณปี พ.ศ. 2564 คือ มีประชากรสูงอายุถึง 1 ใน 5 ของประชากรทั้งหมด (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2558, หน้า 12) โดยสาเหตุที่ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุนั้น ได้แก่ ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ทำให้คนในประเทศนั้นมีอายุเฉลี่ยที่เพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยมีความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัยมากขึ้น จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลง ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพและมีแนวโน้มอยู่คนเดียวสูงขึ้น ประชากรในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 โดยปี พ.ศ. 2557 ประชากรวัยแรงงานจะมีจำนวนสูงสุดและเริ่มลดลงอย่างต่อเนื่อง ด้านคุณภาพคนไทยทุกกลุ่มวัยยังมีปัญหา ด้านคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ขณะที่คนไทยมีแนวโน้มการเสียชีวิตมากขึ้น รวมถึงปัญหาด้านสุขภาพในวัยผู้สูงอายุจะส่งผลกระทบต่อภาระค่าใช้จ่ายภาครัฐ นอกจากนี้ คนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และการมีจิตสาธารณะ

ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้แบ่งช่วงวัยผู้สูงอายุเป็น 3 ช่วง แบ่งตามช่วงอายุ โดยให้คำอธิบายในแต่ละช่วง ดังนี้ วัยสูงอายุตอนต้น อายุตั้งแต่ 60-69 ปี เป็นช่วงที่ยังมีพลังกาย สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ วัยสูงอายุตอนกลาง ตั้งแต่อายุ 70-79 ปี เริ่มมีอาการเจ็บป่วยร่างกายเริ่มอ่อนแอ มีโรคประจำตัว หรือโรคเรื้อรัง และวัยสูงอายุตอนปลาย ตั้งแต่อายุ 80 ปีขึ้นไป จะเป็นช่วงวัยที่เจ็บป่วยบ่อยขึ้น อวัยวะเสื่อมสภาพ อาจมีภาวะทุพพลภาพ คำอธิบายที่กล่าวมาจะเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่การเป็นผู้สูงอายุ โดยใช้ระดับอายุ หรือการใช้ความสามารถในการทำหน้าที่ของร่างกาย ปัจจัยอื่นอย่างการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ แสดงออกมาทางสติปัญญาการรับรู้และการเรียนรู้ที่ถดถอยลง และใช้ภาวะทางสังคม เป็นความเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่สถานภาพในระบบสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ (ชินุทัย กาญจนะจิตรา และคณะ, 2550, หน้า 1) โดยในปี 2557 ประชากรผู้สูงอายุตอนต้น มีจำนวน 5.6 ล้านคน หรือร้อยละ 8.6 ของประชากรทั้งหมด ผู้สูงอายุตอนกลางจำนวน 3 ล้านคน หรือ ร้อยละ 4.6 และผู้สูงอายุตอนปลายจำนวน 1.4 ล้านคน หรือร้อยละ 2.1 ในอนาคตความต้องการการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุก็จะสูงขึ้นตามการเป็นสังคมสูงวัยที่เพิ่มขึ้น

จากข้อมูลการสำรวจประชากรปี 2559 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559, หน้า 1) พบว่า จังหวัดนครปฐม มีประชากรจำนวน 799,131 คน (ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2559) มีผู้สูงอายุจำนวน 143,587 คน หรือร้อยละ 17.97 ของประชากรทั้งจังหวัด และอำเภอนครชัยศรีเป็นอีกอำเภอหนึ่งที่มีประชากรจำนวนมาก คือ 107,979 คน และมีผู้สูงอายุจำนวนมากเป็นลำดับที่ 3 ของจังหวัด คือ 21,519 คน คิดเป็นร้อยละ 19.93 ของประชากรทั้งอำเภอนครชัยศรี และนอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ณ. ชื่น (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2559, หน้า 11) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ

จะเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุสนใจและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิความรู้ ประสบการณ์ ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชน และ สิริวัลลภ พลฤกษ์ (2560, หน้า 12) ยังกล่าวอีกว่า กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุนั้นมีหลายกิจกรรม ขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิก ได้แก่กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ของชมรมผู้สูงอายุ กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย กิจกรรมท่องเที่ยว กิจกรรมการกุศลและกิจกรรม ฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น

นอกจากนั้นแล้ว การเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมากที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับความสำเร็จ และยิ่งจะช่วยนำพาให้เป็นผู้มีความรู้เรื่องในชีวิต ซึ่งทุกคนต้องแสวงหาความรู้โดยการเรียนรู้ตลอดชีวิต (life-long-learning) และการเรียนรู้ที่สำคัญจะมาจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-study) ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ประกอบด้วยปัจจัย 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การจัดเตรียมตนเองเพื่อการเรียนรู้ คือ 1.1) มีจิตสำนึกในตนว่าเราเป็นนักศึกษา 1.2) มีใจมุ่งมั่นสู่เป้าหมายการเรียนรู้ 1.3) มีวินัยในตนเอง 1.4) มีการรักษาสุขภาพตนเอง และ 1.5) มีท่าของการอ่านที่ถูกสุขลักษณะ 2) การจัดเตรียมสภาพแวดล้อมในการเรียน คือ 2.1) มุมเรียน 2.2) อุปกรณ์การเรียน 2.3) แสงสว่าง 2.4) อุณหภูมิ 3) การจัดเตรียมเวลาเพื่อการเรียน คือ 3.1) เวลาเรียนที่เหมาะสม 3.2) ทำกิจกรรมการเรียนตรงเวลา และ 4) การจัดเตรียมทุนทรัพย์เพื่อการเรียน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2560)

จากสิ่งที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิภาวะและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนการพัฒนาความสัมพันธ์ของวุฒิภาวะกับความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม อันจะส่งผลต่อความสุขในการดำรงชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

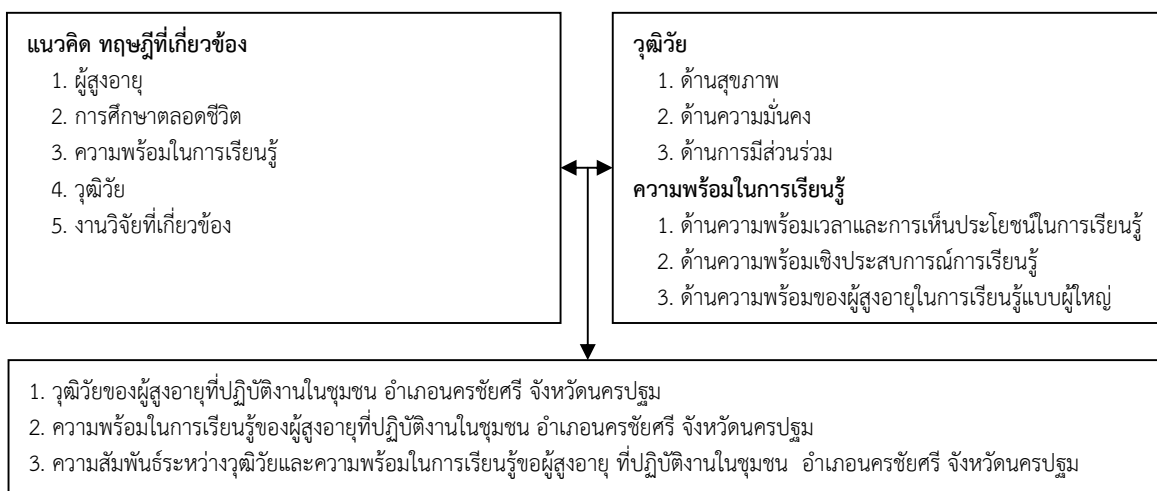
1. เพื่อศึกษาระดับวุฒิภาวะของผู้สูงอายุ ที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิภาวะและความพร้อมในการเรียนรู้ ผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิภาวะและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ศึกษาถึง แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการวิจัย รวมไปถึงการสร้างเครื่องมือ เพื่อให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิภาวะและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอ

นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยได้ส่งเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิวยและการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เพื่อกำหนดเป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) ด้านวุฒิวย ได้แก่ 1.1) ด้านสุขภาพ 1.2) ด้านการมีส่วนร่วม 1.3) ด้านความมั่นคง และ 2) ด้านความพร้อมในการเรียนรู้ ได้แก่ 2.1) ด้านความพร้อมเวลาและการเห็นประโยชน์ในการเรียนรู้ 2.2) ด้านความพร้อมเชิงประสบการณ์การเรียนรู้ 2.3) ด้านความพร้อมของผู้สูงอายุในการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ ที่ปฏิบัติงานในชุมชน ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาหรือทำงานในพื้นที่อำเภอ นครชัยศรี จังหวัด นครปฐม ทั้ง 24 ตำบล ดังนี้ 1) ตำบลขุนแก้ว 2) ตำบลท่าตำหนัก 3) ตำบลวัดแค 4) ตำบลจี่ราย 5) ตำบลนครชัยศรี 6) ตำบลบางแก้ว 7) ตำบลบางระกำ 8) ตำบลลานตากฟ้า 9) ตำบลวัดสำโรง 10) ตำบลดอนแฝก 11) ตำบลห้วยพลู 12) ตำบลบางพระ 13) ตำบลบางแก้วฟ้า 14) ตำบลวัดละมุด 15) ตำบลสัมปทวน 16) ตำบลศรีมหาโพธิ์ 17) ตำบลท่ากระชับ 18) ตำบลโคกพระเจดีย์ 19) ตำบลบางกระบือ 20) ตำบลท่าพระยา 21) ตำบลไทยวา 22) ตำบลศรีษะทอง 23) ตำบลแหลมบัว 24) ตำบลเพนียด จำนวนทั้งสิ้น 9,909 คน และกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุ ที่ปฏิบัติงานในชุมชน ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาหรือทำงานในพื้นที่อำเภอ นครชัยศรี จังหวัด นครปฐม ทั้ง 24 ตำบล จำนวนทั้งสิ้น 370 คน โดยใช้เกณฑ์การสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) ตามตารางสำเร็จรูปของ เครซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบบประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นภาพรวมทั้งฉบับเท่ากับ .963 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพปัจจุบัน รายได้เฉลี่ย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวน 69 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวน 23 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 3.1 แบบสอบถามประสานงานกับชมรมผู้สูงอายุในอำเภอนครชัยศรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับมาจำนวนทั้งสิ้น 327 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.37 ของกลุ่มตัวอย่าง

4. วิเคราะห์ข้อมูล คือ 4.1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) 4.2)แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตน และความพร้อมในการเรียนรู้ ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1981, p. 182) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 50.4 – 5.00 คือ มีความฉลาดทางสุขภาพระดับมากที่สุด 3.50 – 4.49 คือ มีความฉลาดทางสุขภาพระดับมาก 2.50 – 2.49 คือ มีความฉลาดทางสุขภาพระดับปานกลาง 1.50 – 2.49 คือ มีความฉลาดทางสุขภาพระดับน้อย และ 1.00 – 1.49 คือ มีความฉลาดทางสุขภาพระดับน้อยที่สุด และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิวิัยและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัย

1. การปฏิบัติตนของผู้สูงอายุที่มีวุฒิวิัยในการปฏิบัติงาน ในชุมชน มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านความมั่นคง ดังนี้

ตารางที่ 1 ภาพรวมการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุที่มีวุฒิวิัยที่ปฏิบัติงานในชุมชน (n = 327)

ภาวะวุฒิวิัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับวุฒิวิัย
ด้านสุขภาพ (Health)	3.93	.567	มาก
ด้านการมีส่วนร่วม (Participation)	3.87	.579	มาก
ด้านความมั่นคง (Security)	3.84	.628	มาก
รวม	3.88	.590	มาก

จากตารางที่1 พบว่าการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุที่มีวุฒิวิัยปฏิบัติงานในชุมชน ในภาพรวมมีภาวะวุฒิวิัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.88, S.D. = .590) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านสุขภาพ มีระดับวุฒิวิัยสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = .567) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม สังคมและชุมชน ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = .579) และด้านความมั่นคง ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = .590) ตามลำดับ

2. ความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความพร้อม เวลา และการเห็นประโยชน์ในการเรียนรู้ ด้านความพร้อมเชิงประสบการณ์การเรียนรู้ และด้านความพร้อมในการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (ผู้สูงอายุ) ดังนี้

ตารางที่ 2 ภาพรวมความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ปฏิบัติงานในชุมชน (n = 327)

ภาวะวุฒิวย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพร้อมในการเรียนรู้
ด้านความพร้อม เวลา และการเห็นประโยชน์การเรียนรู้	3.88	.629	มาก
ด้านความพร้อมเชิงประสบการณ์การเรียนรู้	3.96	.690	มาก
ด้านความพร้อมในการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (ผู้สูงอายุ)	3.83	.652	มาก
รวม	3.89	.657	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ปฏิบัติงานในชุมชนในภาพรวมมีการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .657) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความพร้อมเชิงประสบการณ์การเรียนรู้มีระดับความพร้อมในการเรียนรู้สูงสุด ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .690) รองลงมาคือ ด้านความพร้อม เวลา และการเห็นประโยชน์การเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = .629) และด้านความพร้อมในการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (ผู้สูงอายุ) ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = .652) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิวยและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยการใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) ดังนี้

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิวยและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน โดยภาพรวม

วุฒิวย	ความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ				ระดับความสัมพันธ์
	ด้านความพร้อมและประโยชน์การเรียนรู้ (Y_1)	ด้านความพร้อมในการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ (Y_2)	ด้านความพร้อมในการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Y_3)	รวม (Y_{tot})	
ด้านสุขภาพ (X_1)	0.519**	0.471**	0.532**	0.584**	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมสังคมและชุมชน (X_2)	0.661**	0.588**	0.629**	0.720**	สูง
ด้านความมั่นคง (X_3)	0.723**	0.527**	0.633**	0.720**	สูง
รวม (X_{tot})	0.710**	0.591**	0.669**	0.754**	สูง

** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิวิทย์ (X_{tot}) และความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ (Y_{tot}) ที่ปฏิบัติงานในชุมชน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง ($r = 0.754^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกันสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่ามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง ($r = 0.584^{**}$ ถึง $r = 0.720^{**}$) โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันกับความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ คือ ด้านความพร้อมและประโยชน์การเรียนรู้ (Y_1) ด้านความพร้อมในการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ (Y_2) และด้านความพร้อมในการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Y_3) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และมี ความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง คือ วุฒิวิทย์ด้านความมั่นคง (X_3) และวุฒิวิทย์ด้านการมีส่วนร่วมสังคมและชุมชน (X_2) ($r = 0.720^{**}$) ส่วนคู่ที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านสุขภาพ (X_1) ($r = 0.584^{**}$)

สรุปผลการวิจัย

1. การปฏิบัติตนของผู้สูงอายุที่มีวุฒิวิทย์ในการปฏิบัติงาน ในชุมชน มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านความมั่นคง พบว่า การปฏิบัติตนของผู้สูงอายุที่มีวุฒิวิทย์ ปฏิบัติงานในชุมชน ในภาพรวมมีภาวะวุฒิวิทย์อยู่ในระดับมาก โดยมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุที่มีวุฒิวิทย์ในการปฏิบัติงานจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ ด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วม สังคมและชุมชน และด้านความมั่นคง ตามลำดับ

2. ความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความพร้อม เวลา และการเห็นประโยชน์ในการเรียนรู้ ด้านความพร้อมเชิงประสบการณ์การเรียนรู้ และด้านความพร้อมในการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (ผู้สูงอายุ) พบว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ปฏิบัติงานในชุมชนในภาพรวมมีการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก โดยมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชนจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ ด้านความพร้อมเชิงประสบการณ์การเรียนรู้มีระดับความพร้อมในการเรียนรู้สูงสุด ด้านความพร้อม เวลา และการเห็นประโยชน์การเรียนรู้ และด้านความพร้อมในการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (ผู้สูงอายุ) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิวิทย์และความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยการใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Person (Pearson product moment correlation coefficient) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิวิทย์และความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกันสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันกับความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ คือ ด้านความพร้อมและประโยชน์การเรียนรู้ ด้านความพร้อมในการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้และด้านความพร้อมในการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง คือ วุฒิวิทย์ด้านความมั่นคง และวุฒิวิทย์ด้านการมีส่วนร่วมสังคมและชุมชน ส่วนคู่ที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านสุขภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภูมิวัยของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จากการศึกษาพบว่า ภูมิวัยของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมและการแบ่งรายด้านทุกด้านมีระดับภูมิวัยอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อหากพิจารณาเป็นรายข้อนั้น ยังพบว่า มีบางประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อย โดยผู้วิจัยได้เสนอเป็นระดับความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ระดับการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชนในข้อต่ำสุด ดังนี้

1.1 ภาพรวมการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุที่มีภูมิวัยปฏิบัติงานในชุมชน ถึงแม้ว่า โดยภาพรวมของการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุที่มีภูมิวัยปฏิบัติงานในชุมชนจะมีระดับภูมิวัยอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณารายด้าน ยังพบว่า ด้านความมั่นคง (security) มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ หากได้รับพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้กับผู้สูงอายุได้เห็นถึงความสำคัญของความมั่นคงในชีวิต จะส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีความภาคภูมิใจในตนเองยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อำไพรัตน์ อักษรพรหม และกฤษณา รุ่งโรจน์วิชัย (2561) กล่าวว่า การมีรายได้และการมีงานทำเพียงพอต่อการดำรงชีวิต และเหลือเก็บเพื่อเป็นการออมในอนาคต หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้เพื่อส่งเสริมรายได้ สนับสนุนงบประมาณ ในการประกอบอาชีพ แหล่งรายได้หลัก คือ การปลูกสับปะรดนางแล และรายได้อื่น ๆ เป็นอาชีพเสริม ได้แก่ เลี้ยงไก่เพื่อจำหน่ายไข่ ทำนา ปลูกผักปลอดสารพิษ เลี้ยงปลา ตัดเย็บเสื้อผ้า จักสานไม้ไผ่ และเบี้ยเลี้ยงชีพผู้สูงอายุ มีความปลอดภัยในชีวิต ทั้งในด้านการดำเนินชีวิตและด้านทรัพย์สิน สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง และมีที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม มีการจัดตกแต่งที่อยู่อาศัยอย่างถูกสุขลักษณะ สิ่งแวดล้อมไม่เป็นอันตรายต่อการดำเนินชีวิต

1.2 รายด้านของการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุที่มีภูมิวัยปฏิบัติงานในชุมชน

1.2.1 ด้านสุขภาพ (health) พบว่า การตรวจสุขภาพประจำปีของผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ หากได้รับพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้กับผู้สูงอายุได้เห็นถึงความสำคัญของการตรวจสุขภาพประจำปี ซึ่งเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะหากมีสุขภาพที่ดีและแข็งแรงก็จะส่งผลให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ กัญญาสาเอี่ยม (2562, หน้า 1) กล่าวว่า “การตรวจสุขภาพในผู้สูงอายุเป็นประจำจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้ ผู้สูงอายุหลายคนเข้าใจว่าตนเองมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงมาตลอด ไม่เจ็บป่วย ไม่มีโรคประจำตัว จึงไม่จำเป็นต้องตรวจสุขภาพ ยิ่งไปกว่านั้น คือ มีผู้สูงอายุจำนวนมากไม่ยอมตรวจสุขภาพ เพราะกลัวว่าจะเจอโรคแล้วทำให้ไม่สบายใจ เพื่อที่จะได้ไม่ต้องมารู้ความเจ็บป่วยของตนเอง” การตรวจสุขภาพในผู้สูงอายุเป็นประจำทำให้ผู้สูงอายุได้รับการประเมินความเสี่ยงทางสุขภาพด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม การตรวจสุขภาพที่มีประโยชน์จะต้องเป็นการตรวจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกัน ซึ่งนอกจากจะเป็นการช่วยหาต้นตอของโรคหรือความผิดปกติได้ตั้งแต่ระยะแรกแล้ว ยังทำให้ง่ายที่จะรักษาให้หายขาดได้หรือบรรเทาอาการให้ดีขึ้นได้ สามารถรับมือกับโรคเรื้อรังและควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็ช่วยคัดกรองความเสี่ยงของโรคที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สำหรับผู้ที่ที่มีความเสี่ยงต่อโรคสูงเป็นทุนเดิม เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่ดีต่อสุขภาพและไม่ไปเร่งการพัฒนาโรคให้เกิดขึ้น นอกจากการ

ตรวจสุขภาพแล้ว สิ่งที่สูงอายุควรปฏิบัติเพื่อมีร่างกายที่แข็งแรง คือ 1) เลือกทานอาหารในสัดส่วนที่เหมาะสม 2) ออกกำลังกายอยู่เสมอ 3) สูดอากาศบริสุทธิ์เป็นประจำ 4) ไม่ควรสูบบุหรี่และดื่มแอลกอฮอล์ 5) ใส่ใจป้องกันอุบัติเหตุอยู่เสมอ 6) ควบคุมน้ำหนักตัวให้อยู่ในเกณฑ์พอดี 7) ใช้ยารักษาโรคอย่างเหมาะสม 8) หมั่นสังเกตอาการผิดปกติในร่างกายอยู่เสมอ และ 9) ทำใจให้สบาย ไม่เครียด

1.2.2 ด้านการมีส่วนร่วม (participation) พบว่า การได้รับเลือกให้เป็นกรรมการหรือเป็นผู้นำชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ หากได้รับพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้กับผู้สูงอายุได้เห็นถึงความสำคัญของการได้รับเลือกให้เป็นกรรมการหรือเป็นผู้นำจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้สูงอายุได้เห็นว่า ตนเองยังมีความสำคัญและยังเป็นที่ต้องการของสังคม ชุมชนนั้น ๆ โดยส่วนมากผู้สูงอายุมักมองว่า ตนเองด้อยค่า ต้องพึ่งพาผู้อื่น และร่างกายก็เสื่อมโทรม ไม่สามารถทำอะไรได้ดี แต่แท้จริงแล้วผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีคุณค่าต่อสังคมเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งความรู้ความชำนาญ และเป็นผู้ธำรงไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นสายใยสำคัญ ของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา วชิรเพชรปราง (2553, หน้า 14) กล่าวว่า ผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่อายุมากแล้วแต่ยังสามารถประกอบภารกิจประจำวันได้ ผู้สูงอายุที่อยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุขต้องสามารถแสดงบทบาทในการดูแลสุขภาพตนเอง ดูแลตนเองด้านจิตใจและจิตวิญญาณ เลี้ยงดูหลาน และมีบทบาทในชุมชน ครอบครัว และชุมชนมีบทบาทในการดูแลผู้สูงอายุ 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ สิ่งที่มีผลต่อการแสดงบทบาทของผู้สูงอายุ คือ ด้านภูมิหลัง ด้านครอบครัวและด้านชุมชน การแสดงบทบาทที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ ครอบครัวและชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความสุข บุคลากรที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุ ครอบครัว และชุมชน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

1.2.3 ด้านความมั่นคง (security) พบว่า มีความสามารถที่สร้างรายได้แก่ตนเอง มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ หากได้รับพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้กับผู้สูงอายุได้เห็นถึงความสำคัญความสามารถที่สร้างรายได้แก่ตนเอง จะส่งผลให้ผู้สูงอายุได้เห็นถึงคุณค่าของตนเองในด้านของความสามารถ ความยอมรับของสังคมสอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553) กล่าวว่า ผู้สูงอายุภายใต้นโยบายการดูแลโดยรัฐบาล มีเนื้อหาหลักมุ่งไปที่การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และได้รับการยอมรับความสามารถในการร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งในแผนชุด 5 ยุทธศาสตร์หลัก ดังนี้ 1) ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ เน้นการพัฒนาให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีศักดิ์ศรี และได้รับการยอมรับ ด้วยการประกันรายได้ให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างจิตสำนึกให้สังคมเคารพและยอมรับผู้สูงอายุ 2) ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ส่งเสริมการให้ผู้สูงอายุมีความเข้มแข็งทั้งด้านสุขภาพอนามัย สังคม และได้รับความปลอดภัยในความเป็นอยู่ ด้วยการส่งเสริมมาตรการการดูแลสุขภาพอนามัยด้วยตนเองเบื้องต้น ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ ส่งเสริมการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีสื่อเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย 3) ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ สร้าง

หลักประกันในชีวิตให้กับผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านรายได้ การมีหลักประกันด้านสุขภาพ ส่งเสริมให้ได้รับการดูแล และคุ้มครองโดยครอบครัว สร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน 4) ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ สร้างคุณค่าจากการทำงานให้กับผู้สูงอายุ เช่น การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ และ 5) ยุทธศาสตร์ด้านการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินการ ตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ สร้างบุคลากร การบริการ ที่เกื้อหนุนต่อสังคมผู้สูงอายุ เช่น สนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานวิจัยดำเนินการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุที่จำเป็น เพื่อออกแบบสังคมที่เหมาะสมเพื่อรองรับกลุ่มผู้สูงอายุ สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาการบริการและการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม มาตรการดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง มาตรการพัฒนาฐานข้อที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบและทันสมัย

2. ความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

2.1 ภาพรวมของความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ปฏิบัติงานในชุมชนถึงแม้ว่า โดยภาพรวมของความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จะมีระดับพหุผลอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณารายด้าน ยังพบว่า ด้านความพร้อมในการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (ผู้สูงอายุ) มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ หากได้รับพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้กับผู้สูงอายุได้เห็นถึงความสำคัญของความพร้อมในการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (ผู้สูงอายุ) จะเป็นสิ่งเริ่มต้นให้ผู้สูงอายุทราบว่า การเรียนรู้ไม่มีความสิ้นสุด สามารถเรียนรู้ได้ทุกวันตั้งแต่เกิดจนตาย สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะ ศักดิ์เจริญ (2558) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือการศึกษาตลอดชีวิต นับเป็นกระแสหลักของสังคมในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนไปจนตลอดชีวิต เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดแทรกไปในวิถีชีวิตของมนุษย์ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งที่เกิดมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับความรู้ในฐานะพลังในการขับเคลื่อนสังคม เพื่อให้สังคมก้าวไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้เกิดขึ้นในทุกระดับของสังคม ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน องค์กร จนถึงสังคมเมือง การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากคนในสังคมไม่เห็นความสำคัญในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าเป็นผู้ใหญ่ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วก็ตาม ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ และแนวคิดในการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง นับเป็นแนวคิดหลักสำหรับการพัฒนาผู้เรียนวัยผู้ใหญ่และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในบทความนี้ผู้เขียนขอเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ดังกล่าวรวมถึงแนวทางการประยุกต์ใช้ในบริบทแวดล้อมต่าง ๆ รวมไปถึงการปรับใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอน

2.2 รายด้านของความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ปฏิบัติงานในชุมชน

2.2.1 ด้านความพร้อมเวลาและการเห็นประโยชน์การเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน พบว่า สามารถเรียนรู้ได้จากทุก ๆ คน มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ หากได้รับพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้กับผู้สูงอายุได้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้นี้ว่าสามารถเรียนรู้ได้จากทุกคนจะเป็นจุดที่

ทำให้ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ชีวิตที่สูงสามารถยอมรับตนเองและความคิดเห็นของคนอื่น หรือยอมรับการเรียนรู้จากบุคคลอื่นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลกร ศิริวรรณะ (2556) กล่าวว่า ผู้สูงอายุยอมรับตนเองอยู่ในระดับสูงและมีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองในแง่บวกต่าง ๆ ทั้งความคิด ความรู้สึก การกระทำ ลักษณะของตนเองในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ความรู้สึก อารมณ์ การเห็นคุณค่าของตนเอง การยอมรับสถานภาพของตนเองในสังคมและการปฏิสัมพันธ์กับสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการมองตนเอง ความรู้สึกของตนเอง การรับรู้ตนเอง เข้าใจและสามารถยอมรับสิ่งนี้ได้ตามความเป็นจริงตามเหตุและผล รวมทั้งเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุจะต้องประเมินตนเองได้อย่างเหมาะสม

2.2.2 ด้านความพร้อมเชิงประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน พบว่า ชอบเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ หากได้รับพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้กับผู้สูงอายุได้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของผู้อื่น จะส่งผลให้ผู้สูงอายุยอมรับในประสบการณ์ของคนอื่นเพิ่มมากขึ้น เนื่องจาก ผู้สูงอายุมีความคิดว่าตนเองมีอายุมาก และผ่านเรื่องราวในชีวิตมามาก จึงไม่ค่อยยอมรับหรือเรียนรู้จากประสบการณ์ของคนอื่นมากนัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประไพ กิตติบุญถวิล (2561) กล่าวว่า การเรียนรู้ไม่สามารถเกิดจากการบอกให้จดจำหรือให้ปฏิบัติตาม หากแต่ต้องเกิดจากการสะท้อนคิดด้วยตนเอง การสะท้อนคิดมีจุดเริ่มมาจากรับประสบการณ์และใช้คำถามเป็นเครื่องมือในการคิด ทั้งนี้ ครูสามารถนำประสบการณ์จากอดีตของผู้เรียน ประสบการณ์ในห้องเรียนและประสบการณ์ของผู้อื่น มาสะท้อนโดยใช้คำถามแล้วสรุปความรู้จากประสบการณ์ของผู้เรียนสู่โน้ตทัศน์ความรู้ การสะท้อนความคิดทำให้ประสบการณ์กลายเป็นสิ่งมีคุณค่า

2.2.3 ด้านความพร้อมในการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (ผู้สูงอายุ) ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน พบว่า ชอบแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ หากได้รับพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้กับผู้สูงอายุได้เห็นถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้สูงอายุเปิดโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น ยอมรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาในชีวิตของตนเองเป็นการไหลเวียนองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งหรืออีกองค์กรหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กวีศุภณัฐ วิกรมยากรณ์ (2559, หน้า 1) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้นั้นให้ความสำคัญกับคนเป็นหลัก องค์กรจะต้องพัฒนาให้พนักงานมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา พนักงานในองค์กรต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งจะสามารถนำประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของตน มาสร้างคุณค่าให้กับองค์กรได้อย่างสร้างสรรค์ และการที่องค์กรจะประสบความสำเร็จในการทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของพนักงานในองค์กรได้นั้น องค์กรควรให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในระดับบุคคล ระดับทีม และระดับองค์กร จึงจะสามารถทำให้เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ขึ้นได้อย่างสมบูรณ์

3. ความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิภาวะและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จากการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 มีประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาอธิบายเพิ่มเติม คือ ความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิภาวะและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง แต่เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายด้าน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิภาวะด้านด้านสุขภาพกับความพร้อมในการ

เรียนรู้ของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ต่ำกว่าด้านอื่น ซึ่งหากส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีและแข็งแรงจะส่งผลให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ที่ตีมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรวรรณ น้อยวัฒน์ (2555, หน้า 1) กล่าวว่า การพัฒนาตนเองเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงควรพัฒนาสุขภาพในด้านร่างกาย ได้แก่ การให้ความสำคัญกับสุขภาพ การบริโภคอาหารอย่างถูกสุขลักษณะ การพักผ่อนให้เพียงพอ การออกกำลังกายเป็นประจำ เพื่อสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ การพัฒนาทางด้านอารมณ์ ได้แก่ การสร้างเสริมสุขภาพจิตที่ดี รู้จักควบคุมอารมณ์ การทำงานอดิเรกที่ชื่นชอบ การเข้าร่วมกิจกรรม สันทนาการ การฝึกสมาธิ การพัฒนาทางด้านสังคม อันได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ หรือจากที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น การใช้เวลาวางบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชุมชน การปฏิบัติตนโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ได้แก่ การเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเอง การเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ การศึกษาข้อมูลด้วยตนเองจากสื่อสารสนเทศ รวมไปถึงการหัดสังเกตและติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไปจากการศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะ คือ ผู้สูงอายุหากมีเวลาที่เพียงพอจะสามารถร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหากมีสุขภาพที่แข็งแรงจะส่งผลให้สามารถดูแลตนเอง และดูแลบุคคลรอบข้างได้อย่างมีความสุข พร้อมทั้งหากผู้สูงอายุที่มีวุฒิวิยและความพร้อมในการเรียนรู้อยู่ในระดับสูงจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ในระดับสูง
2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 2.1) ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ตามความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิวิยและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 2.2) ควรมีการวิจัยและพัฒนา (the research and development) หรือทดลองความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิวิยและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในชุมชน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552**. สืบค้นจาก http://www.dop.go.th/download/laws/law_th_20152309144546_1.pdf
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). **ข้อมูลการสำรวจประชากรปี 2559**. สืบค้นจาก http://law.m-society.go.th/law2016/law/type_list/28
- กวีศุภณัฐ วิกรมยาการม. (2559). **การแลกเปลี่ยนเรียนรู้: หนึ่งในจุดสำคัญเพื่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้**. สืบค้นจาก http://journal.rmutto.ac.th/template/design/file_article/article.420pdf.
- กัญญา สาเอี่ยม. (2562). **บทความ ตรวจสอบสุขภาพประจำปี สิ่งดี ๆ สำหรับผู้สูงอายุ**. สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/main/detail/7371>
- ชลกร ศิรวรรณ. (2556). **การยอมรับตนเอง สัมพันธภาพในครอบครัว การมีส่วนร่วมในชุมชน กับ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง กรุงเทพมหานคร. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 39(2), หน้า 80-94.**
- ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา และคณะ. (2550). **สุขภาพคนไทย 2550**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- ประไพ กิตติบุญฉวี. (2561). **การสะท้อนคิด: จากประสบการณ์ที่ล้ำค่าสู่การเปลี่ยนแปลง. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 12(1), หน้า 102-110.**
- ปิยะ ศักดิ์เจริญ. (2558). **ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง : กระบวนการเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารพยาบาลทหารบก, 16(1), หน้า 8-13.**
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2560). **แนะแนวการศึกษา**. สืบค้นจาก https://www.stou.ac.th/Thai/Offices/Oes/Guide/article/learn_01.html
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2558). **Population and Society 2015: Population and Social Diversity in Thailand as of 2015. วารสารสำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 16(1), หน้า 12.**
- สิริวัลย์ พุกษาอุดมชัย. (2560). **ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม. E-Journal, Silpakorn University, 10(1), หน้า 1445.**
- สุกัญญา วชิรเพชรปราน. (2553). **บทบาทผู้สูงอายุที่อยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุขในชุมชนกิ่งเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา, 16(1), หน้า 50-59.**
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). **การสำรวจประชากรในประเทศไทย พ.ศ. 2559**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

อรวรรณ น้อยวัฒน์. (2555). **สุขภาพกับคุณภาพชีวิต**. สืบค้นจาก http://www.stuo.ac.th/Schoo/S/Shs/booklet/book5_3/Pbhealth.html

อำไพรัตน์ อักษรพรหม และภุชญา รุ่งโรจน์วณิชย์. (2561). การได้รับและการเข้าถึงสวัสดิการสำหรับ
ครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ. **วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์**, 26(2), หน้า 41-58.

John W. Best. (1981). **Research in Education**, (4th ed.). New Jersey: Prentice – Hall Inc.

การศึกษาและพัฒนาต้นแบบสถานศึกษาปลอดการพนันในเกมส์กีฬา

The Study and Development of Model of Sport Gambling-free Education Institute

วันที่รับบทความ : 8 เมษายน 2563

จรินทร์ สารทอง¹

วันที่แก้ไขบทความ : 21 มิถุนายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ : 26 มิถุนายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติพฤติกรรมและผลกระทบ การเล่นพนันกีฬาของผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ฝึกสอน บุคลากรทางการศึกษาและนักศึกษา จากการจัดทำมาตรการและข้อเสนอแนะต่อการป้องกันไม่ให้เกิดการพนันมาเกี่ยวข้องกับบุคลากรทางการศึกษากลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ฝึกสอน บุคลากรทางการศึกษาและนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ฝึกสอน บุคลากรทางการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา ร้อยละ 13.33 เคยเล่นการพนันกีฬา กีฬาฟุตบอล และกีฬามวย เป็นประเภทกีฬาที่นิยมเล่น รับรู้ข้อมูลข่าวสารการเล่นการพนันกีฬาจากเพื่อน ไลน์ (Line) และยูทูบ (YouTube) เหตุผลที่เล่นการพนัน เนื่องจากเป็นช่องทางรวยโดยไม่เดือดร้อนใคร เพื่อความตื่นเต้นและเพลิดเพลิน ทัศนคติที่มีต่อการเล่นการพนัน อยู่ในระดับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x} = 4.84$) ผลกระทบจากการเล่นการพนัน อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x} = 4.74$) 2) นักศึกษา พบว่า ในอดีตที่ผ่านมา เคยเล่นการพนันกีฬาร้อยละ 30.63 นิยมเล่นการพนันกีฬาฟุตบอล มวยและ E-sport กีฬามากที่สุด รับรู้ข้อมูลข่าวสารการพนันกีฬาจากยูทูบ (YouTube) เหตุผลที่เล่นการพนัน เป็นช่องทางรวยโดยไม่เดือดร้อนใคร เพื่อความตื่นเต้นและเพลิดเพลิน ทัศนคติที่มีต่อการเล่นการพนัน อยู่ในระดับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x} = 4.57$) ผลกระทบจากการเล่นการพนัน อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x} = 4.74$) และ 3) การป้องกันปัญหาการพนันในเกมส์กีฬามีการรณรงค์การปลูกจิตสำนึกถึงผลเสียที่เกิดขึ้น มีรายวิชาหรือหลักสูตรการอบรมระยะสั้น ในการป้องกันปัญหาการพนันกีฬา ควบคุมมิให้นักกีฬาผู้ฝึกสอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพนันกีฬาด้วยการกำหนดมาตรการหรือข้อปฏิบัติ

คำสำคัญ : การพัฒนา รูปแบบ ปลอดการพนัน

---

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรการบริหารจัดการธุรกิจสุขภาพ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง
e-mail: jarinsanthong@gmail.com

The Study and Development of Model of Sport Gambling-free Education Institute

Received: April 8, 2020

Jarin Santhong¹

Revised: June 21, 2020

Accepted: June 26, 2020

Abstract

The purposes of this research were to study behaviors, attitudes and effects of sport gambling of administrators, instructors, educational personnel and students, and to explore the measures and recommendations for prevention of gambling in sport personnel. The subjects are consisted of administrators, instructors trainers, educational personnel and students. It was found that 1) in the past, 13.33% of the subjects gambled. Gambling on football and boxing were favored. Information and channels of gambling were from friends, LINE and Youtube website. Reasons for gambling were thinking of gambling as a shortcut to wealth, not creating problems to others, and for enjoyment and excitement. The attitude toward gambling was at a high level of disagreement ($\bar{x}$ = 4.84). The effect of gambling was at a high level of agreement ($\bar{x}$ = 4.74). 2) For students, it was found that in the past, 30.63% of them used to gamble. Gambling on football, boxing and e-sport were favored. Information and channels of gambling were from YOUTUBE website. Reasons for gambling were thinking of gambling as a shortcut to wealth, not creating problems to others for excitement and enjoyment. The attitude toward gambling was at a high level of disagreement ($\bar{x}$ = 4.57). The effect of gambling was at a high level of agreement ($\bar{x}$ = 4.74). 3) The prevention of sport gambling can be done by launching campaign creating awareness of gambling effects, holding course or short training on prevention of gambling, and controlling athletes, trainers and sport personnel not to be involved in gambling by specifying measure.

Keywords: development, model, gambling-free

---

¹ Lecture in Health Business Management, Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University Lampang campus.

e-mail: jarinsanthong@gmail.com

บทนำ

ทัศนคติของคนไทยที่มีต่อการพนัน ในอดีตการพนันถูกมองว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนของบุคคลที่ขัดต่อศีลธรรม จารีตประเพณีและหลักศาสนาอย่างร้ายแรง โดยเฉพาะในทางพระพุทธศาสนาที่อธิบายว่าการพนันเป็นอบายมุขที่นำไปสู่ความชั่ว (จิตรลดา ใหม่ศาสตร์, 2550, หน้า 1) แต่เมื่อสังคมก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ทัศนคติการเล่นการพนันก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน สังเกตได้จากการออกกฎหมายที่ทำให้การพนันถูกต้องตามกฎหมายซึ่งปิดกั้นให้คนเล่นการพนันลดน้อยลง แต่ในทางปฏิบัติแล้วมีผู้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนันเพิ่มมากยิ่งขึ้น

อุตสาหกรรมกีฬาหรือธุรกิจการกีฬาเป็นธุรกิจที่มีมูลค่าสูงมากในสังคมยุคปัจจุบัน เนื่องจากธุรกิจกีฬามีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงกีฬา จะเกี่ยวข้องกับผู้ผลิตและร้านค้าปลีก โรงงานกลุ่มผลิตภัณฑ์กีฬา นักกีฬา บุคลากรกีฬา การตลาดกีฬา ผู้สนับสนุนการกีฬา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการกีฬา คือ การนำกีฬาไปหารายได้ทำธุรกิจเกินขอบเขตการแสวงหากำไรจากการแข่งขันกีฬา เพื่อประโยชน์เฉพาะกลุ่ม จนทำให้คุณลักษณะพื้นฐานประจำของนักกีฬาที่ดี เช่น ความพยายาม ความอดทน ความมีน้ำใจนักกีฬา ความไม่เห็นแก่ตัวและความสามัคคีเปลี่ยนแปลงไป

การพนันที่เกี่ยวข้องกับกีฬาไม่ใช่เพิ่งเกิดขึ้น ในยุคที่อุตสาหกรรมกีฬาหรือธุรกิจทางการกีฬาได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายเช่นปัจจุบัน แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและมีมานานแล้ว เนื่องจากจุดเริ่มต้นของการพนันและการกีฬามีความใกล้เคียงกัน และมีพัฒนาการควบคู่กันมาโดยตลอด จนถึงในยุคปัจจุบันการหลีกเลี่ยงหรือห้ามปรามมิให้การพนันกีฬาเกิดขึ้น จึงเป็นเรื่องปฏิบัติได้ยากยิ่งกว่านั้น เมื่อการพนันเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการกีฬาหรืออุตสาหกรรมกีฬา ในแวดวงกีฬาระดับนานาชาติแล้วการล้มเกมการแข่งขัน การสร้างแพ้อุปกรณ์เป็นปัญหาที่ทำลายวงการกีฬา ซึ่งหลายประเทศได้มีกฎหมายหรือข้อบังคับ มิให้ผู้จัดการทีม ผู้ฝึกสอน นักกีฬา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มิให้ยุ่งเกี่ยวกับการพนันกีฬาอย่างเด็ดขาด เช่น สหรัฐอเมริกาออกกฎหมายห้ามนักกีฬาเกี่ยวข้องกับการพนันและการโฆษณาการพนันทุกชนิดโดยเด็ดขาด ไม่ว่าจะเป็นนักกีฬาอาชีพหรือสมัครเล่นวงการเทนนิสโลกร่วมกันก่อตั้ง TIU (Tennis Integrity Unit) ทำหน้าที่กำหนดหลักปฏิบัติที่เข้มงวดต่อนักกีฬาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแข่งขันเทนนิสทุกฝ่ายห้ามยุ่งเกี่ยวกับการพนันเทนนิสโดยเด็ดขาดสมาคมฟุตบอลอังกฤษมีกฎระเบียบผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพนัน เช่น นักฟุตบอล ผู้จัดการทีม กรรมการ สต๊าฟโค้ช ฯลฯ ห้ามยุ่งเกี่ยวกับการพนันฟุตบอลโดยเด็ดขาดไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เป็นแหล่งผลิตบุคลากรด้านกีฬาและสุขภาพ แต่จากการศึกษาของจรินทร์ สารทอง (2561, หน้า 2) เรื่อง การสร้างเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษานักฟุตบอลสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตเพชรบูรณ์ อธิบายว่า การพนันกีฬาได้แทรกซึมครอบงำคุณค่าและวัฒนธรรมในการแข่งขันกีฬาฟุตบอล เรือพาย มวยไทย มวยสากลสมัครเล่น วอลเลย์บอล ยิงธนู บาสเก็ตบอล E-sports เป็นต้น แม้กฎหมายจะกำหนดข้อห้ามเรื่องการล้มเกมการแข่งขัน การสร้างแพ้อุปกรณ์และมิให้นักกีฬาไปยุ่งเกี่ยวกับการพนัน ซึ่งคนในแวดวงกีฬาที่มีความเห็นพ้องกันว่า การป้องกันปัญหาการพนันกีฬาที่มีประสิทธิภาพ คือ การไม่ให้บุคลากรทางการกีฬา และนักกีฬายุ่งเกี่ยวกับการพนันตั้งแต่ต้น ดังนั้น

การป้องกันการเล่นพนันกีฬาของ ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ฝึกสอน บุคลากรทางการศึกษาและนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ จึงเป็นเรื่องสำคัญเพราะบุคลากรเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนากีฬาของประเทศในอนาคต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาและพัฒนาต้นแบบสถานศึกษาปลอดการพนันในเกมกีฬา โดยยึดอุดมการณ์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ เพื่อให้มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติมีแนวทางในการป้องกันไม่ให้เกิดการพนันมาเกี่ยวข้องกับผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ฝึกสอน บุคลากรทางการศึกษาและนักศึกษา เพื่อคงไว้ซึ่งคุณค่าและความดีงามของการกีฬา และเพื่อป้องกันการพนันกีฬาในสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติ พฤติกรรม และผลกระทบจากการเล่นพนันกีฬาของผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ฝึกสอน บุคลากรทางการศึกษาและนักศึกษา
2. เพื่อจัดทำมาตรการและข้อเสนอแนะต่อการป้องกันไม่ให้เกิดการพนันมาเกี่ยวข้องกับบุคลากรทางการกีฬา

วิธีดำเนินงานวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยเป็นการวิจัยและการพัฒนา (research and development) โดยศึกษาจากเอกสาร บทความ มาตรการ นโยบายงานวิจัยวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจัดทำมาตรการและข้อเสนอแนะต่อการป้องกันไม่ให้เกิดการพนันมาเกี่ยวข้องกับบุคลากรทางการกีฬา

ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ฝึกสอน บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 30 คน และนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเพชรบูรณ์ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 190 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ฝึกสอน บุคลากรทางการศึกษาและนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเพชรบูรณ์ จำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยเสนอโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

2. หลังจากได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ แล้ว ผู้วิจัยขออนุญาตต่อรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเพชรบูรณ์ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลกับผู้กลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล ตามความสะดวก หรือตามความต้องการที่ผู้ให้ข้อมูลคิดว่า เมื่อให้การสัมภาษณ์แล้วตนเองจะปลอดภัย

4. การยุติการสัมภาษณ์ เมื่อผู้ให้ข้อมูลไม่พร้อมที่จะให้ข้อมูลหรือไม่เข้าร่วมในการให้ข้อมูล

5. ผู้วิจัยได้ข้อมูลครบถ้วนและเพียงพอแล้ว ผู้วิจัยแสดงความขอบคุณ พร้อมทั้งให้ข้อมูลในการปฏิบัติตัวเพิ่มเติมหรือให้คำปรึกษาหากผู้ให้ข้อมูลมีข้อสงสัยหรือชักถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ลักษณะทั่วไปของประชากร ทักษะคติ พฤติกรรม ผลกระทบ การป้องกันการเล่นการพนัน วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน (N) ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (mean) และการแปรผลค่าคะแนนเฉลี่ยรายข้อและรายด้านของคำถาม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำใช้การวิเคราะห์เนื้อหาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาทัศนคติ สถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบ การเล่นพนันกีฬาของผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ฝึกสอนและบุคลากรทางการศึกษา

ลักษณะทั่วไปกลุ่มประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ 73.33 เพศหญิง ร้อยละ 26.67 มีอายุระหว่าง 36-40 ปี มากที่สุด ร้อยละ 26.67 และอายุระหว่าง 31-35 ร้อยละ 23.33 สถานะเป็นผู้ฝึกสอน มากที่สุดร้อยละ 43.33 อาจารย์ ร้อยละ 36.67 ผู้บริหาร ร้อยละ 20.00 รายได้ต่อเดือน มากที่สุด ช่วงระหว่าง 20,001-25,000 บาท ร้อยละ 23.33 รายได้ต่อเดือน ระหว่าง 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 16.67 ที่พักหรืออยู่ปัจจุบันเป็นแบบใด ร้อยละ 80.00 พักอยู่ บ้านพักมหาวิทยาลัยฯ และพักอยู่บ้านของตนเอง ร้อยละ 20.00

พฤติกรรมการเล่นการพนันและการรับรู้การพนันกีฬา พบว่า ในอดีตร้อยละ 13.33 เคยเล่นการพนันกีฬา ช่วงอายุ ระหว่าง 31-35 ปี เล่นการพนันมากที่สุด ร้อยละ 50.00 กีฬาฟุตบอลและกีฬามวย เป็นชนิดกีฬาที่เล่นการพนัน ร้อยละ 50.00 เท่ากัน

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการพนัน พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการพนันกีฬาจากเพื่อน ร้อยละ 100.00 รองลงมา คือ ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการพนันกีฬาทางไลน์ (Line) ร้อยละ 75.00

เหตุผลที่เล่นการพนัน พบว่า เป็นช่องทางรวยลัด ไม่เดือดร้อนใคร ร้อยละ 100.00 เพื่อความตื่นเต้นและเพลิดเพลินและได้เงินหรือค่าตอบแทนโดยไม่ต้องลงทุนมากมาย ร้อยละ 75.00 เท่ากัน

ทัศนคติที่มีต่อการเล่นการพนัน พบว่า ภาพรวมทัศนคติที่มีต่อการเล่นการพนันอยู่ในระดับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x} = 4.68$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การเล่นการพนันกีฬาเป็นเรื่องปกติ ($\bar{x} = 4.78$)

การพนันก็ทำให้สนุก ต้องร่วมเล่นและเชียร์กับเพื่อน ๆ ($\bar{x}$ = 4.77) และการเล่นการพนันทำให้การชมการแข่งขันกีฬาที่มีความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น คนส่วนใหญ่จะเล่นการพนันกีฬาเพราะรู้จักหรือคุ้นเคยกับนักกีฬา และแหล่งข้อมูลทางออนไลน์ (online) มีส่วนทำให้หันมาเล่นการพนันกีฬาเพิ่มมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.75)

การรับรู้ผลกระทบจากการเล่นการพนัน พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x}$ = 4.29) เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า การพนันทำให้เสียเพื่อน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.57) การพนันก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคม “ติดการพนันจนไม่เป็นอันทำงาน” ($\bar{x}$ = 4.48) การพนันมีผลต่อปัญหาการรับจ้าง “ล้ม” หรือการแข่งขันไม่เต็มที่ของนักกีฬา ($\bar{x}$ = 4.32)

มุมมองการป้องกันการเล่นการพนัน พบว่า ควรมีกฎหมายที่เคร่งครัดและบทลงโทษที่รุนแรง ร้อยละ 46.67 มีการรณรงค์การปลูกจิตสำนึกถึงผลเสียที่อาจเกิดขึ้น ร้อยละ 30.00 ประชาชนและทุก ๆ หน่วยงานร่วมกันปราบปรามอย่างจริงจัง งดการวิเคราะห์หรือคาดหมายผลการแข่งขันกีฬา ตามสื่อต่าง ๆ ฯลฯ ร้อยละ 23.33

ผลการศึกษาทัศนคติ สถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบ การเล่นพนันกีฬาของนักศึกษา

ลักษณะทั่วไปกลุ่มประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ 83.12 เพศหญิง ร้อยละ 16.88 มีอายุระหว่าง 21-25 ปี มากที่สุด ร้อยละ 80.63 อายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 19.37 กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 4 มากที่สุด ร้อยละ 27.50 ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 25.00 ระดับเกรดเฉลี่ยอยู่ ช่วงระหว่าง 2.01-2.50 มากที่สุด ร้อยละ 50.63 เกรดเฉลี่ยอยู่ช่วงระหว่าง 2.51-3.00 ร้อยละ 27.50 รายได้ต่อเดือน อยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 51.88 ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 25.00

ที่พักอาศัยของนักศึกษา พบว่า พักอาศัยอยู่หอพักมหาวิทยาลัย มากที่สุด ร้อยละ 54.38 อยู่หอพักนอกมหาวิทยาลัย ร้อยละ 40.00 และอยู่บ้านของตนเอง ร้อยละ 5.62 พักอาศัยอยู่กับใคร พบว่า พักอยู่กับเพื่อน ร้อยละ 67.51 พักอยู่กับคนรักหรือแฟน ร้อยละ 24.37 และพักอาศัยอยู่คนเดียว ร้อยละ 3.75

พฤติกรรมการเล่นการพนันและการรับรู้การพนันกีฬาของนักศึกษา พบว่า ในอดีตเคยเล่นการพนันกีฬา ร้อยละ 30.63 โดยเล่นการพนันครั้งแรกช่วงอายุระหว่าง 16-20 ปี มากที่สุด ร้อยละ 83.67 และช่วงอายุ 21-25 ปี ร้อยละ 16.33 กีฬาฟุตบอล เป็นชนิดกีฬาที่นิยมเล่นการพนัน มากที่สุด ร้อยละ 42.86 กีฬามวย ร้อยละ 24.49 และ Electronic sports (E-sport) ร้อยละ 12.24

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการพนันจากยูทูบ (YouTube) มากที่สุด ร้อยละ 95.90 ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการพนันจากคนรักหรือแฟน ร้อยละ 81.60 และจากเพื่อน ร้อยละ 73.50

เหตุผลที่เล่นการพนัน พบว่า เป็นช่องทางรวยลัดและไม่เดือดร้อนใคร ร้อยละ 73.47 เพื่อความตื่นเต้นและเพลิดเพลิน ร้อยละ 63.27 และชื่นชอบกีฬาจึงอยากได้รายได้จากการพนัน ร้อยละ 59.18

ทัศนคติที่มีต่อการเล่นการพนันของนักศึกษา พบว่า ภาพรวมทัศนคติที่มีต่อการพนันกีฬา อยู่ในระดับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x}$ = 4.57) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การเล่นการพนันกีฬาเป็นแพะชั้นของสังคมในยุคสมัยนี้ และสมาชิกในครอบครัว หรือญาติพี่น้อง ที่เล่นการพนันกีฬา มีอิทธิพลให้ท่านอยาก

เล่นตาม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.78$) เท่ากัน การเล่นเกมพนันกีฬา ช่วยคลายเครียดได้และการเล่นเกมพนันกีฬาให้สนุก ต้องร่วมเล่นและเชียร์กับเพื่อนๆ ($\bar{x} = 4.77$) เท่ากัน

การรับรู้ผลกระทบจากการเล่นเกมพนันของนักศึกษา พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x} = 4.74$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การพนันทำให้เสียเพื่อน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.89$) ปัญหาการพนันส่งผลทำให้ผู้เล่นต้องเข้าไปสู่กลุ่มตลาดมืดของสังคม ($\bar{x} = 4.88$)

การป้องกันการเล่นเกมพนันในมุมมองของนักศึกษา พบว่า ควรมีกฎหมายที่เคร่งครัดและบทลงโทษที่รุนแรง ร้อยละ 91.88 รองลงมา คือ มีการรณรงค์การปลูกจิตสำนึกถึงผลเสียที่อาจเกิดขึ้น ร้อยละ 90.00 ประชาชนและทุก ๆ หน่วยงานร่วมกันปราบปรามอย่างจริงจัง งดการวิเคราะห์หรือคาดหมายผลการแข่งขันกีฬาตามสื่อต่าง ๆ ฯลฯ ร้อยละ 88.13

การจัดทำมาตรการและข้อเสนอแนะต่อการป้องกันไม่ให้เกิดการพนันมาเกี่ยวข้องกับบุคลากรทางการศึกษา โดยใช้เทคนิค AIC ผลการศึกษา ดังนี้

2.1 มหาวิทยาลัยการศึกษาแห่งชาติ ต้องเป็นสถานศึกษาที่ปลอดการพนันทุกชนิดเพราะเป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตบุคลากรทางด้านกีฬาและสุขภาพ เมื่อบุคลากรเข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนันกีฬาแล้วจะมีผลกระทบ เช่น การเล่นเกมการแข่งขัน การแสวงหาการตัดสินใจที่ไม่ปฏิบัติกฎระเบียบ ฯลฯ ทำให้เกมกีฬาเปลี่ยน ส่งผลทำให้เกิดปัญหาจากการแข่งขันกีฬา และการแข่งขันกีฬาไม่มีความสุขสนุกสนาน ไม่รู้จัก รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัยและไม่มีน้ำใจนักกีฬา

2.2 การสร้างความตระหนักให้กับผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ฝึกสอน บุคลากรทางการศึกษาและนักศึกษา ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับการพนันกีฬา

2.3 การจัดตั้งเครือข่ายนักศึกษา เพื่อช่วยกันกำกับดูแลให้มีการเล่นเกมพนันในมหาวิทยาลัย หากพบเห็นให้แจ้งอาจารย์ที่ปรึกษาหรือผู้บริหารมหาวิทยาลัยทราบ เพื่อดำเนินการแก้ไข

2.4 มหาวิทยาลัยการศึกษาแห่งชาติ ควรมีจัดตั้งศูนย์แนะนำ ให้คำปรึกษา ศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ หรือศูนย์ฮอตไลน์เพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วและใกล้ชิด

2.5 การจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับภัยของการพนันกีฬา ผ่านเพจของมหาวิทยาลัยฯ ไลน์กลุ่ม หรือสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างความตระหนักถึงผลเสียของการเล่นเกมพนันกีฬา

2.6 อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำรายวิชา ควรสอดแทรกผลเสียที่เกิดขึ้นจากการพนันกีฬา ทุกครั้งที่มีโอกาส

2.7 กำหนดมาตรการและบทลงโทษทางวินัย ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ฝึกสอน บุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนันกีฬาทุกชนิด โดยเฉพาะผู้เป็นเจ้าของหรือเจ้าของ จะต้องถูกลงโทษอย่างเด็ดขาด

2.8 ประสานกับตำรวจในสถานีดำรวจภูธร หมั่นตรวจตรา และจับกุมแหล่งรับพนันกีฬา บริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยหรือหอพักนักศึกษา

อภิปรายผล

การพนันกีฬา ได้แทรกซึมเข้าสู่กีฬาและการแข่งขันมีทั้งแอบแฝงและครอบงำอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการขยายตัวธุรกิจการพนันในประเทศไทยแบบถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย อย่างก้าวกระโดด ในช่วง 10-20 ปี ที่ผ่านมาส่งผลทำให้การเติบโตของทุนธุรกิจการพนันได้บดบังส่วนที่ดีที่สุดของการกีฬานั้นคือ “รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย” และยิ่งกว่านั้นคือ “คนที่อยู่ในวงการกีฬายังมองว่ากีฬากับการพนันเป็นของคู่กัน” ซึ่งเมื่อการพนันเข้าไปเกี่ยวข้องกับกีฬา ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมา คือ การล้มเกมการแข่งขันการแข่งแพ้ การล็อกผลการแข่งขันส่งผลทำให้เกิดปัญหาจากการแข่งขันกีฬาและการพัฒนาทักษะนักกีฬาในอนาคตที่ด้อยคุณภาพ เป็นต้น

ทัศนคติที่มีต่อการเล่นการพนัน พบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ฝึกสอนบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษา อยู่ในระดับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x} = 4.68$) ($\bar{x} = 4.57$) ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของ ชูพงษ์ จารุดำรงศักดิ์ (2560, หน้า 78) ได้อธิบายไว้ว่า การพนันเป็นบ่อเกิดแห่งอาชญากรรมอื่น ๆ อีกหลายชนิด เป็นต้นแบบแห่งความแตกแยกการทะเลาะวิวาทและการประทุษร้ายต่อร่างกาย เพราะต่างฝ่ายต่างก็ใช้เทคนิคและชั้นเชิงเพื่อเอาชนะซึ่งกันและกัน การพนันนำผลร้ายมาสู่ครอบครัว ทั้งทางตรงและทางอ้อม สอดคล้องกับการศึกษาของ ไพศาล ลิ้มสถิตเชษฐ์, รัชดา พรธนาธิกุล และจุมพล แดงสกุล (2556, หน้า 72) ได้สรุปผลเสียของการพนันไว้ว่าถ้าการเล่นการพนันได้ประทุษติดจนเป็นนิสัยแล้วจะส่งผลให้บุคคลนั้นเป็นคนที่ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองต่อครอบครัวและสังคม ในที่สุดก็จะกลายเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไขและเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ

พฤติกรรมการเล่นการพนันและการรับรู้การพนันกีฬาพบว่าผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ฝึกสอนและบุคลากรทางการศึกษา เคยเล่นการพนันกีฬา ร้อยละ 13.33 กีฬาฟุตบอลและกีฬามวย เป็นชนิดกีฬาที่เล่นการพนัน ร้อยละ 50.00 เท่ากันและนักศึกษาเคยเล่นการพนันกีฬา ร้อยละ 30.63 ช่วงอายุระหว่าง 16-20 ปี เล่นการพนันครั้งแรกมากที่สุด ร้อยละ 83.67 กีฬาฟุตบอล เป็นประเภทกีฬาที่นิยมเล่นการพนันมากที่สุด ร้อยละ 42.86 สอดคล้องกับการศึกษาของ สุริยะ พ่วงสมบัติ (2550, หน้า 66) ที่อธิบายว่า พฤติกรรมการเล่นการพนันเมื่ออยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา มีพฤติกรรมการเล่นการพนันฟุตบอลมากที่สุด โดยการชักชวนของเพื่อนและเริ่มเล่นการพนันในจำนวนเงินเริ่มต้นที่ 20-2,000 บาท โดยเล่นกับเพื่อนหรือคนรู้จักกันและสามารถติดต่อสื่อสารกันได้เช่น สื่อสังคมออนไลน์ ใช้รูปแบบอัตราต่อรองที่เป็นฐานนิยม เพราะรู้สึกสนุกตื่นเต้นและชอบในกีฬาฟุตบอล โดยวิธีที่หัดเริ่มต้นในการเรียนรู้มาจากการดู YouTube เว็บไซต์ หรือตามเพจต่าง ๆ

ผลกระทบจากการเล่นการพนันกีฬาพบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ฝึกสอน บุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษามีการรับรู้ผลกระทบจากการเล่นการพนันกีฬาอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x} = 4.29$) ($\bar{x} = 4.74$) ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของ Barnlund (2008, หน้า 107) ได้ศึกษาผลกระทบของนักเล่นการพนันกีฬา พบว่า 1) การเล่นการพนันกีฬาทาลายคน “คน” ซึ่งถือเป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนากีฬาของประเทศเมื่อคนเล่นการพนันหลงมัวเมาไปกับการเล่นการพนันกีฬาจนถอนตัวไม่ขึ้นต้องคอยลุ้นว่าได้หรือเสีย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดได้ทั้งความเครียด ความเสื่อมถอยทางสุขภาพจิต สุขภาพกาย

และ 2) การเล่นเกมพนันก็ทำให้เกิดปัญหาต่อสังคมโดยส่งผลกระทบต่อหน้าที่การงาน สถานะทางเศรษฐกิจและครอบครัวจากพฤติกรรมของคนที่ติดการพนันก็หา เนื่องจากสภาพความคิดและจิตใจของคนเรานั้นย่อมส่งผลเสียต่ออาชีพการงานของคนๆ นั้นได้ดังคำกล่าวที่ว่า “ติดการพนันจนไม่เป็นอันทำการงาน” สอดคล้องกับการศึกษาของ ชูพงศ์ จารุดำรงศักดิ์ (2560, หน้า 80) ศึกษาเรื่องผลกระทบที่มีต่อสังคมและครอบครัวจากการพนันฟุตบอลพบว่า มีการเล่นพนันฟุตบอลอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ส่วนใหญ่รับรู้ว่าการพนันเป็นสิ่งผิดกฎหมาย สาเหตุสำคัญที่เล่นการพนัน ต้องการเงินเป็นเหตุผลหลัก โดยใช้ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์วิทยุและคนรอบข้าง ประกอบการตัดสินใจ เมื่อเล่นแล้วมักจะติด ทำให้ขาดสติ สมาธิ ในการเรียนและการทำงาน ผลกระทบ คือ มีหนี้สิน ครอบครัวแตกแยก เป็นต้น การติดการพนันก่อให้เกิดความบกพร่องในชีวิตทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม หรืออาชีพอย่างรุนแรง มีผลกระทบต่อครอบครัวทั้งในแง่ความสัมพันธ์และการเงิน คนทั่วไปที่เล่นการพนันอาจเล่นเพราะรู้สึกสนุกกับการที่ได้เสี่ยงหรือลุ้นที่จะชนะพนัน ในขณะที่บางคนเล่นเพื่อทำให้อารมณ์ตนเองดีขึ้น หรือเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาในครอบครัว

การป้องกันการพนันการพนันในมุมมอง ควรมีกฎหมายที่เคร่งครัดและบทลงโทษที่รุนแรง มีการรณรงค์การปลูกจิตสำนึกถึงผลเสียที่อาจเกิดขึ้น อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) ที่อธิบายว่า มาตรการป้องกันและแก้ไขการพนันกีฬาได้แก่ กำหนดบทลงโทษ แก่ผู้เล่นและผู้รับอย่างเข้มงวดการขอความร่วมมือสื่อมวลชนในการเสนอข้อมูลกีฬาในเชิงสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะต่อนักศึกษา

1. นักศึกษาควรรับรู้และตระหนักว่า การพนันเป็นสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์ และไม่มีผู้ใดที่ร่ำรวยจากการพนัน
2. นักศึกษาต้องร่วมกันรณรงค์หรือต่อต้านปัญหาการพนันในเกมกีฬา เพราะนั่นคือ สาเหตุของการล้มเกมการแข่งขัน การแสวงหา ผลกำไรทำให้เกิดปัญหาจากการแข่งขันกีฬาและการพัฒนาทักษะนักกีฬาในอนาคต

ข้อเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัย

1. มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ต้องให้ความสำคัญกับการป้องกันปัญหาการพนันในเกมกีฬาอย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นสถาบันที่ผลิตบุคลากรด้านการกีฬาและสุขภาพ
2. มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ควรมีรายวิชาหรือหลักสูตรการอบรมระยะสั้น ในการป้องกันปัญหาการพนันกีฬา ที่ให้อาจารย์ ผู้ฝึกสอน บุคลากรทางการศึกษาและนักศึกษาทุกคนในมหาวิทยาลัยได้เรียนหรือศึกษาเพิ่มเติม
3. มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ จัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของการพนัน พร้อมทั้งใช้สื่อทุกชนิด เช่น สื่อออนไลน์ เสียงตามสาย เพจมหาวิทยาลัย เว็บไซต์ สิ่งพิมพ์ ที่อยู่ในความดูแล ชี้ให้นักศึกษาตระหนักถึงผลเสียของการพนัน

4. มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ควรสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายนักศึกษา เพื่อช่วยกันกำกับดูแลมิให้การเล่นการพนันในมหาวิทยาลัย หากพบเห็นให้แจ้งอาจารย์ที่ปรึกษาหรือผู้บริหารมหาวิทยาลัยทราบ เพื่อดำเนินการแก้ไข
5. มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ จัดตั้งศูนย์แนะนำ ให้คำปรึกษา ศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ หรือ ศูนย์ฮอตไลน์เพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วและใกล้ชิด
6. มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ประสานกับตำรวจในสถานีดำรวจภูธร หมั่นตรวจตรา และจับกุมแหล่งรับพนันกีฬา บริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยหรือหอพักนักศึกษา

บรรณานุกรม

- จรินทร์ สารทอง. (2561). การสร้างเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษานักฟุตบอลสถาบันการพลศึกษา
วิทยาเขตเพชรบูรณ์. การประชุมวิชาการ IPEIC ครั้งที่ 8 สถาบันการพลศึกษา. หน้า 922-926.
- จิตรลดา ใหม่ศาสตร์. (2550). ลักษณะพฤติกรรมการเล่นฟุตบอล. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ชูพงษ์ จารุดำรงศักดิ์. (2560). ผลกระทบที่มีต่อสังคมและครอบครัวจากการเล่นพนันฟุตบอล. ชลบุรี:
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพศาล ลิ้มสถิต, เชษฐ รัชดาพรรณากิจกุล และจุมพล แดงสกุล. (2556). มาตรการทางกฎหมายเพื่อ
ป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
สร้างเสริมสุขภาพ.
- สุริยะ พวงสมบัติ. (2550). การพนันฟุตบอลของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- Barnlund, D.C. (2008). A transactional model of communication. In. C.D. Mortensen (Eds.),
Communication theory (2nd ed.). New Jersey: Transaction.
- Lesieur, H., & Rosenenthal, R. (1994). Pathological gambling : A review of the Literature.
Journal of Gambling studies, 7, pp. 5-40.
- Mark D.G. & Richard T.A. Wood. (1998). Risk Factors in Adolescence: The Case of
Gambling, Videogame Playing, and the Internet. **Journal of Gambling
Studies (JGAMBLSTUD)**. 6, pp. 199-225.

การเสริมสร้างความรู้ด้านกรรมวาจก โดยใช้บทเรียนเสริมผ่าน Google Classroom Enhancing Students' Passive Voice Knowledge Using Supplementary Lessons through Google Classroom

วันที่รับบทความ : 7 เมษายน 2563

ชาคร ชีวาเกียรติยิ่งยง¹

วันที่แก้ไขบทความ : 14 มิถุนายน 2563

สิงห์คำ รักป่า²

วันตอบรับบทความ : 17 มิถุนายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของบทเรียนเสริมเรื่อง กรรมวาจก (passive voice) ผ่าน Google Classroom และเพื่อศึกษาทัศนคติของนิสิตต่อบทเรียนเสริม เรื่อง passive voice ผ่าน Google Classroom กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 28 คน ซึ่งลงทะเบียนรายวิชาประโยคภาษาอังกฤษ (english sentences) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 คัดเลือกโดยวิธีแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความรู้ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และบทเรียนเสริมเรื่องกรรมวาจก ใช้สถิติเชิงพรรณนาและค่า t-test และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าบทเรียนเสริม เรื่องกรรมวาจก ผ่าน Google Classroom สามารถเสริมสร้างความรู้ด้าน กรรมวาจก ของกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 อีกทั้งบทเรียนเสริมยังมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ $E_1/E_2 = 80/80$ จากผลการวิจัยได้ค่า $E_1/E_2 = 81.28/82.60$ และยัง พบว่า ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อบทเรียนเสริมผ่าน Google Classroom

คำสำคัญ : กรรมวาจก ชุดสื่อการสอน ภูเก็ตคลาสรูม

---

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
e-mail: charkorn444@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
e-mail: s.rakpa@gmail.com

Enhancing Students' Passive Voice Knowledge Using Supplementary Lessons through Google Classroom

Received: April 7, 2020

Revised: June 14, 2020

Accepted: June 17, 2020

Chakorn Cheewakiatyingyong¹

Singhkam Rakpa²

Abstract

The objectives of this research are 1) to examine the effectiveness of passive voice supplementary lessons through Google Classroom 2) to investigate students' attitudes towards passive voice supplementary lessons through Google Classroom. The sample group consisted of 28 undergraduate students from the University of Phayao enrolled in the "English Sentence" course for the academic year 2019. The data were analyzed using t-test and descriptive statistics. The results showed passive voice supplementary lessons through Google classroom improved students' knowledge of the passive voice. There was a notable difference between the mean of pre passive voice test and post passive voice test which was significantly more important to the statistical significance level of 0.01. The results also showed the effectiveness of the supplementary lesson E_1/E_2 was 81.28/82.60, which was accorded with 80/80 set criterion. Moreover, the students had positive attitudes towards passive voice supplementary lessons through Google Classroom.

Keywords: passive voice, supplementary lessons, google classroom

---

¹ Graduate student in English, School of Liberal Arts, University of Phayao
e-mail: charkorn444@gmail.com

² Lecturer in English, School of Liberal Arts, University of Phayao
e-mail: s.rakpa@gmail.com

Introduction

It is internationally known that English is regarded as a global language used by people around the world. It is also known as lingua franca and people study English with different purposes mainly for communication. In the Thai context, English plays an important role in communicating in Thais' life with people from around the world in the setting of politics, economics, education, and other aspects. From the role and importance of the English language as stated, English users for communication in various skills are required to learn and use the correct English grammar as Long and Richards (1987) stated, grammar was the core of English language teaching. Learning a language indeed requires knowledge of grammar as it can be used as an effective tool. Lekpoonkrid (2016) pointed out learning English grammar is obligatory for gaining the knowledge of English to use it as an effective tool. Richards, Gallo, & Renandya (as cited in Lekpoonkrid, 2016, p. 94) stated that the role of grammar in language teaching is highly regarded by most teachers. In brief, English grammar is required at the early stage of language learning.

Accordingly, how English grammar should be taught is the key point in teaching. Among grammar rules, passive voice plays a crucial role in writing. Its significance had been added in English teaching plans both at the tertiary level and secondary level. In a classroom setting, some students were not able to adapt it to academic reading and writing. Grammar was mostly taught by Thai teachers by focusing on form with structure and rules followed by drills. The ability to construct a correct sentence was based on these grammar rules. Some students were able to remember grammatical structures, but could not use them (rules and structures) in listening, speaking, reading, especially writing. This teaching method was called Focus on Form-Explicit-deductive mode (Lee, 2007). Traditional grammar teaching methods and communicative grammar approach might not fully work due to various limitations, so it is interesting to find other techniques for teaching grammar, especially the passive voice.

Active and passive voice was important for students to learn as it was an English grammar feature, needed on formal written discourse (Hinkel, 2004, pp. 5-29). Students should be able to form correct structures of the voices. However, some students could not use voices correctly especially using passive voice. Li and Thompson (1976) (as cited in Lekpoonkrid, 2016, p. 111) found that EFL learners encountered problems of using active and passive voice. Abdulsata (as cited in Lekpoonkrid, 2016, p. 94) mentioned that some Thai students made a lot of passive voice errors in the basic

essay, Lekpoonkrid (2016, p. 94), found some problems in distinguishing the structure of active and passive voice, and in understanding the readings containing the structures of active and passive voice. The outcome was that only some students could remember and understand the concepts or the structure of sentences they had learned while others did not.

Studies of the teaching, learning, and use of the English passive voice caused problems both in native and non-native contexts. It was accorded with Celce-Murcia and Larsen-Freeman (1999). They noted that teaching, learning when and how to use the passive voice presented the greatest difficulty to teachers and learners. In the Thai context, the passive voice was also one of the focused topics in the research scenario. Some researchers found that most of the Thai learners were unfamiliar with the passive voice (Sompong, 2013; Sadmuk, 2003; Choomthong, 2009). Besides, some studies pointed out problems on passive voice construction based on language groups known as topic-prominent and subject-prominent (Lekpoonkrid, 2016, p. 97). According to Lekpoonkrid (2016, p. 97), topic-prominent languages emphasize the importance of what the speaker/ writer wants to talk about whereas the topic is not necessarily the subject of the sentence. In contrast, subject-prominent languages place a significant place to the subject of a sentence and the speaker/ writer needs to fill in the subject position. Accordingly, English is categorized into subject-prominent language. Therefore, the subject position must be filled. In contrast, the Thai language is prominent. Traditional ways of teaching grammar where the classroom is centered can be replaced by advanced technology.

Nowadays, Google Classroom plays a very important role in the classroom scenario. It is a recent development of Google for academic institutions to ensure a blended learning platform to simplify creating, distributing, and grading assignments in a paperless way. Google Classroom is a free education application via the internet. The knowledge has been gathered in a systematic way for students to use. It may improve students' knowledge of passive voice and also help to promote self-learning for students outside the classroom. In Bangladesh, according to the study on the role of google classroom in language teaching by Fazle, Mir, and Zakaria, Akm and Mohammad (2018) Google classroom was utilized to help language teaching to enhance the teaching and learning process for both teachers and learners. However, there was no direct research conducted on the effectiveness of Google classroom to teach passive voice.

This study aimed to combine traditional grammar teaching, communicative grammar with Google Classroom to teach students how to construct passive voice sentences properly.

Objective

- 1) To examine the effectiveness of passive voice supplementary lessons through Google Classroom.
- 2) To investigate students' attitudes towards passive voice supplementary lessons through Google Classroom.

Methodology

1. Population

The population was 141 first-year undergraduate students; enrolled in the course "English Sentences" for the academic year 2019 at the University of Phayao. The sample consisted of 28 students, selected by the purposive sampling technique.

2. Research Instruments

2.1 Supplementary lesson had 5 chapters with the following contents 1) Subject and Verb agreement, 2) Pronouns, 3) Regular and irregular verbs, 4) Verb tenses and Verb to Be, and 5) Patterns of passive sentences. Each lesson employed Google Classroom consisting of the practical plan (level, aims, instruction to conduct learning activity, assessment), rules, and explanations equipped with examples from clips, pictures and texts, and an overview of each lesson with the exercises. The maximum score for each exercise was 10, so the total scores were 50.

2.2 Pre and Posttest consisted of 30 multiple-choice questions and the participants were required to complete the sentences by selecting the correct choice. The maximum score for each test was 30 out of 30 correct answers.

2.3 Questionnaire for attitude towards learning via google classroom consisted of 5 parts with 14 items, a closed-ended question with rating scale based on Likert scale, divided into 5 levels (1 = strongly disagreeing, 2 = disagreeing, 3 = equally agreed and disagreeing, 4 = agreeing, 5 = strongly agreeing)

2.4 The interview form for students' attitudes towards learning via google classroom was an open-ended question with 3 semi-structured questions.

3. Data collection

The trial period was semester 2/2019 in the English Sentences course, 3 times weekly, and 3 hours each lesson. The process of collecting data is shown below:

3.1 The researcher checked students' knowledge (pretest) about passive voice before using lessons.

3.2 The researcher presented the content of the lesson to review knowledge on the given topic.

3.3 The researcher gave the supplementary lessons and exercises through Google Classroom. There were tests of knowledge after learning through google classroom application.

3.4 After students learned all five lessons, the researcher utilized a similar test to the pretest to determine the degree of achievement of grammar (posttest).

3.5 The researcher asked the participants to answer the questionnaire on students' attitudes towards passive voice supplementary material lessons through Google Classroom.

3.6 The researcher interviewed the participants by semi-structured interviews to answer how they felt about the contents of the passive voice supplementary material lessons in terms of effectiveness to improve their knowledge of the passive voice.

4. Data analysis

4.1 To examine the effectiveness of passive voice supplementary lessons through Google Classroom, quantitative data obtained from pretest and posttest were analyzed by percentage, mean and standard deviation, and comparative data obtained from pretest and posttest were analyzed by t-test.

4.2 To investigate students' attitudes towards passive voice supplementary lessons through Google Classroom, the analysis on the questionnaire were analyzed by the mean and standard deviation. Content analysis was conducted for semi-structured interviews.

Result and Discussion

Part 1) To examine the effectiveness of passive voice supplementary lessons through Google Classroom

The first research objective was to examine the effectiveness of passive voice supplementary lessons through Google Classroom. The sets of quantitative tables

presented from the scores of the pre and post passive voice test including the scores from 5 exercises after learning the passive voice supplementary through the Google classroom respectively (Table 1) and the achievement test scores after the learning process (Table 2).

Table 1 Result of the participants' mean score and percentage from exercises and the pre and post passive voice tests.

	Pre –passive voice test (30)	Exercise (50)	Post-passive voice test (30)
Total score	540	1,138	694
Average ($\bar{x}$)	19.28	40.64	24.78
Percentage		81.28 (E_1)	82.60 (E_2)

Table 1 showed the effectiveness of the supplementary lessons during the learning process (E_1) was equal to 81.28 and the performance effectiveness (E_2) was equal to 82.60. Therefore, the effectiveness of the supplementary lesson E_1/E_2 was 81.28/82.60, which was higher than the 80/80 set criterion.

Table 2 Results of a t-test comparing the participants' performance on the pre-and-post passive voice tests.

	N	$\bar{x}$	S.D.	t	df	Sig
Pre –passive voice test	28	19.46	4.79	-9.744	27	0.00
Post –passive voice test	28	24.79	3.56			

Note:* significance level of .01

Table 2 showed that the achievement test scores after the learning process had an average of 24.79, higher than the previous test which had an average of 19.46, which was significantly more important to the statistical significance level of .01.

Part 2) To investigate students' attitudes towards passive voice supplementary lessons through Google Classroom.

The second research objective was to investigate students' attitudes towards passive voice supplementary lessons through Google Classroom. Two data sets both quantitative and qualitative were presented from the results of the questionnaire and the results of the interview respectively.

Result of the Questionnaire

Table 3 - Results of the students' attitudes towards passive voice supplementary lessons through Google Classroom

Questionnaire Items	N	$\bar{x}$	S.D.	Level of Agreement
1. Student satisfaction	28	4.39	.61	high
2. Course structure	28	4.07	.58	high
3. Google classroom quality	28	3.98	.70	high
4. Google classroom flexible	28	3.97	.66	high
5. Technology quality	28	3.91	.59	high
Total	28	4.06	.49	high

It was evident from Table 3 that student satisfaction was the highest mean score (4.39) followed by course structure (4.07), Google Classroom quality (3.98), Google classroom flexible (3.97), and technology quality (3.91) respectively. The total mean score was 4.06. The mean scores were all at a high level of agreement, mean scores were all above 3.50. According to the criteria of this research study, 3.41-4.20 had a high level of agreement.

Results of the Interview

The results of the interview showed the information on the attitudes of students towards passive voice supplementary lessons through Google Classroom. This could support the results of the questionnaire and the result of the passive voice test after they learned passive voice supplementary lessons through Google Classroom. The students' attitudes towards passive voice supplementary lessons through Google Classroom are presented below.

1. The overview of passive voice supplementary lessons through Google Classroom was useful to the learners.

1.1 Passive voice supplementary lessons through Google Classroom improved their skills in using passive voice efficiently.

1.2 Learners liked the passive voice supplementary lessons through Google Classroom.

1.3 Passive voice supplementary lessons through Google Classroom were beneficial in learning passive voice.

2. Passive voice supplementary lessons through Google Classroom increased learning and motivated students to learn English

3. Learners intended to use passive voice supplementary lessons through Google classroom in the future.

Discussion

According to the findings, Passive voice supplementary lessons through Google classroom improved students' knowledge of passive voice and the students' attitudes towards passive voice supplementary lessons through Google classroom were high. This is consistent with the work of Aisoh & Mahdee (2018), Fazle, Mir and Zakaria, Akm, and Mohammad (2018).

According to their study, Google Classroom can be utilized to help language teaching and to enhance the teaching-learning process for both teachers and learners. It can be concluded that creating a learning supplementary through Google Classroom, makes it easy for students to access the content, just by clicking the menu provided in the Google classroom application from a smartphone or computer. The students can read to learn and watch to learn independently from PowerPoint slides, short movies, pictures, sounds, music, and video clips. In each lesson, learning objectives are specified including the content in the file to study, and summarize the content in a PowerPoint file. There is also a test with pictures or video clips with questions. When the test is completed, submit work conveniently with one click, students can see the scores from the test themselves and see additional explanations if the student answered incorrectly. Therefore, it is a response to the needs of today's learners who can learn by themselves anywhere and anytime quickly and conveniently.

Recommendations

The first implication is that teachers ought to integrate multimedia, pictures, songs, and VDO clips in passive voice supplementary lessons through Google classroom. Using various types of media will enable the learners to increase their understanding of the passive voice. Another implication of the study concerns is that Thai students have to be given opportunities to learn academic English well. They ought to be prepared for self-learning and distance learning via virtual classroom platforms as Google classroom. In line with the national situation in which the environment is full of dust pollution and severe virus that is prevalent causing inconvenience in traveling to class, so supplementary lessons through Google classroom should be adopted. Traditional learning alone may not be sufficient to increase learners' ability to use English. There are two recommendations for future research as follows:

1. The research should be conducted in a more extended period to be aware of changes resulting from detailed instruction and reduce the error of the test result. Some students may still remember some tests that were taken before the teaching experiment. Also, learning satisfaction may change if the duration of the course increases.

2. Research should be done with a sample group of learners at other levels. Besides, the content and language level of the lesson should also be adjusted to suit the learners.

Reference

- Abdulsata, P. (2000). **An Error Analysis of Srinakharinwirot University Second Year English Major Students' Compositions**. Unpublished master's thesis, Srinakharinwirot University.
- Aisoh & Mahdee (2018). Google Classroom Application in Learning Development and Responsibilities Behaviors of Mathayom 1 Students, Room 10, Pattani Benjamarachutit School. **6th Active Learning National Conference for Thailand 4.0. Walailak University**. (pp. 421-430). Nakhon Si Thammarat: Walailak University.
- Celce-Murcia, M. (1991). Language and communication: A time for equilibrium and Integration. In J. E. Alatis (Ed.), **Georgetown University Round Table on Language and Linguistics**, Washington, DC: Georgetown University Press.
- Choomtong, D. (2009). **A Case Study of Learning English Passive Voice: Difficulties and Learning Strategies**. Retrieved from www.e-manage.mju.ac.th/openFile.aspx?id=MTA0MjJw
- Hinkel. (2004). Tense, aspect and the passive voice in L1 and L2 academic texts. **Language Teaching Research**. 8(1), pp. 5-29.
- Lekpoonkrid, C. (2016). Active and Passive Voices through Concept Attainment Model (CAM) : a Case of Mathayom 1 Students. **Liberal Arts Journal, Ubonratchathani University**, 8(2), pp. 91-118.
- Li, C.N., & Thomson, S.A. (1976). Subject and Topic: A New Typology of Language. in Chares N. Li (ed.). **Subject and Topic**. New York: Academic Press.
- Richards, J.C., Gallo, P.B., & Renandya, W.A. (2001). **Exploring teachers' beliefs and the processes of change**. Retrieved from <http://www.professorjackrichards.com/pdfs/exploring-teacher-change.pdf>
- Somphong, M. (2013). **An Analysis of Errors in Passive Sentence Structures by Thai EFL University Students**. Nakhon Si Thammarat: Rajamangala University of Technology Srivijaya.

ความสัมพันธ์ของความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการ
ขยะในรูปแบบ 3R ที่ส่งผลต่อความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่าย
ในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชน
ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา ค่าธรรมเนียมการ
จัดการและค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์

Relationship between Natural Resources and
Environmental Awareness and Public Participation in
Solid Waste Management 3R that Effecting the
Willingness to Pay for Solid Waste Management as
Polluters Pay Principal of People in Thonburi District,
Bangkok : Case Study in Administration Fee and
Product Charge

วันที่รับบทความ : 19 มีนาคม 2563

สุรศักดิ์ โตประสี¹

วันที่แก้ไขบทความ : 31 ตุลาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ : 6 พฤศจิกายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย คือ ความตระหนักในการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R และความเต็มใจที่
จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี
กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน สถิติที่ใช้
คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบ t-test One-Way ANOVA การถดถอยพหุและสหสัมพันธ์

---

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
e-mail: sts_6@hotmail.com

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะรูปแบบ 3R อยู่ในระดับค่อนข้างมาก 3) ความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายอยู่ในระดับค่อนข้างมาก 4) ประชาชนในเขตธนบุรีที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ ตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับน้อยที่สุดกับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ ตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย และ 6) ด้านการลดอัตราการเสื่อมสูญทรัพยากรธรรมชาติ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ ตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 3.4

คำสำคัญ : ความตระหนัก การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วม การจัดการขยะ
ความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่าย

Relationship between Natural Resources and Environmental Awareness and Public Participation in Solid Waste Management 3R that Effecting the Willingness to Pay for Solid Waste Management as Polluters Pay Principal of People in Thonburi district, Bangkok : Case Study in Administration Fee and Product Charge

Received: March 18, 2020

Surasak Toprasee¹

Revised: October 31, 2020

Accepted: November 6, 2020

Abstract

This research was aquantitative research. The variables in the research were natural resources and environmental awareness, public participation in solid waste 3R and the willingness to pay for solid waste management as polluters pay principle in Thonburi District, Bangkok. Tool used in the research was questionnaire. The subjects were 400 people. Statistics used in the research were frequency, percentage, means, t-test, One-Way ANOVA, Regression and Correlation. The findings revealed as follows: 1. The level of natural resources and environmental awareness was at a high level. 2. The level of public participation in solid waste 3R was at a medium level. 3.The level of willingness to pay for solid waste management as polluters pay principle was at a medium level. 4. People in Thonburi district with different careers have differential statistic significantly willingness to pay for solid waste management as polluters pay principle at level 0.05. 5. The aspect of reuse had negative correlation with the willingness to pay for solid waste management as polluters pay principle at a lowest level. 6. The aspect of reducing the degradation of natural resources had positive relation to the willingness to pay for solid waste management as polluters pay principle of people in Thonburi district at 3.4 percent

Keywords :awareness, natural resources conservation, participation, solid waste management and willingness to pay

---

¹ Asst. Prof. Dr., Public Administration Program, Faculty of Humanities & Social Sciences, Bansomdejchaopraya Rajabhat University
e-mail: chanida.j@dru.ac.th

บทนำ

ในยุคที่เรามีประชากรโลกเพิ่มขึ้นสูงถึง 7,300 ล้านคน สิ่งที่เป็นปัญหาตามมานอกจากความแออัดและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในหลาย ๆ พื้นที่ทั่วโลก คือ ปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากการบริโภคในทุกวัน และกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง อาจเรียกได้ว่า ขยะล้นโลก ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีขยะในทะเลมากที่สุดเป็นอันดับ 68 โดยมีขยะในทะเลกว่า 11.47 ล้านตัน ซึ่ง 80% มาจากขยะบนบก ข้อมูลจากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พบว่า ขยะที่พบในทะเลกว่าครึ่งเป็นขยะพลาสติก ปัจจุบันคนไทยสร้างขยะเฉลี่ย 1.14 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน หรือคิดเป็น 74,130 ตันต่อวัน ในปี 2559 ทั่วประเทศมีขยะกว่า 27 ล้านตัน และ 76 จังหวัด อีก 22.84 ล้านตัน ขณะที่กรุงเทพมหานครมีขยะถูกทิ้งต่อวันถึง 4.2 ล้านตัน ดิน 1 ใน 5 จังหวัดที่มีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นต่อวันมากที่สุด รองลงมาคือ ชลบุรี นครราชสีมา สมุทรปราการ ขอนแก่น ซึ่งเป็นขยะอินทรีย์ที่เกิดจากอุตสาหกรรมอาหารและการกินเหลือทิ้งมากที่สุด และยังพบปัญหาขยะติดตามท่อระบายน้ำ และเครื่องสูบน้ำจนเกิดปัญหาท่วมขังในช่วงฤดูฝน ซึ่งจากการลงพื้นที่สำรวจปัญหาของไทยพีบีเอส ปรากฏภาพขยะประเภทโซฟา เฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดใหญ่ ที่ตกค้างอยู่บริเวณประตูระบายน้ำและทำให้ระบายน้ำได้ช้า (ทีมข่าวไทยพีบีเอส, 2560) สำหรับปี 2561 มีรายงานข่าวจากสำนักสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานครเปิดเผยว่าปริมาณการจัดเก็บมูลฝอยปีงบประมาณ 2561 ครึ่งปีแรกคือ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2560-เมษายน 2561 พบว่า มีการจัดเก็บมูลฝอย จำนวน 736,939 ตันต่อวัน หรือเฉลี่ย 10,527.57 ตันต่อวัน เพิ่มขึ้นจากปี 60 จากเมื่อช่วงเวลาเดียวกันที่มีปริมาณเฉลี่ย 10,180.79 ตันต่อวัน โดยปริมาณมูลฝอยที่จัดเก็บได้สูงสุด 5 พื้นที่เขต ได้แก่ 1) เขตจตุจักร เฉลี่ย 421.16 ตันต่อวัน 2) เขตบางกะปิ เฉลี่ย 334.59 ตันต่อวัน 3) เขตบางขุนเทียน เฉลี่ย 332.63 ตันต่อวัน 4) เขตปทุมวัน เฉลี่ย 304.93 ตันต่อวัน และ 5) เขตบางเขน เฉลี่ย 301.34 ตันต่อวัน สำหรับพื้นที่ที่มีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นมีจำนวน 36 เขต เช่น เขตธนบุรี บางกะปิ ราษฎร์บูรณะ วังทองหลาง บางซื่อ หนองแขม ภาษีเจริญ ยานนาวา พระนคร บางนา ดินแดง ราชเทวี ปทุมวัน บึงกุ่ม ประเวศ พญาไท บางแค สะพานสูง บางบอน เป็นต้น (ทีมข่าวเดลินิวส์, 2561)

ปัญหาการกำจัดขยะที่ไม่ถูกวิธี เผาโดยไม่มีการควบคุมก่อให้เกิดสารไดออกซินสร้างมลพิษในดินอากาศ ทั้งในรูปแบบฝุ่นละออง ก๊าซพิษ และกลิ่นไม่พึงประสงค์ ทำให้เป็นอันตรายต่อผู้คนทั่วไปที่สุดดมหรือสัมผัส นอกจากนี้ ยังพบว่าปัญหาขยะประเภทพลาสติกและโฟมจำนวนมากซึ่งไม่สามารถกำจัดด้วยวิธีฝังกลบได้ทั้งหมดเพราะพลาสติกจะใช้เวลาย่อยสลายถึง 450 ปี หลายประเทศทั่วโลกเริ่มต้นตัวในการแก้ปัญหาขยะในประเทศของตนอาจได้ผลมากขึ้นขึ้นอยู่กับความจริงจังในการแก้ปัญหา หนึ่งในประเทศที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการแก้ปัญหาขยะ คือ ประเทศไต้หวันซึ่งกลายมาเป็นต้นแบบของโลกในการจัดการขยะผ่านความร่วมมือจากภาครัฐส่วนกลางและประชาชน ผ่านการอำนวยความสะดวกในการแยกขยะควบคู่ไปกับการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยประชาชนจะต้องซื้อถุงขยะจากเทศบาล เพื่อเป็นการเก็บเงินค่าจัดการขยะ และเปลี่ยนการเก็บขยะจากการนำขยะไปทิ้งที่ถัง เป็นการนำขยะมาทิ้งที่รถขนขยะแต่ละสีตามประเภทของขยะด้วยตัวเองในเวลาที่กำหนด โดยไม่สามารถทิ้งปะปนได้เลย ปัจจุบันรัฐบาลไต้หวันประกาศห้ามร้านค้าทั่วประเทศให้ถุงพลาสติกและหลอดพลาสติกแกลูกค้า เพื่อเป็นการลด

การสร้างขยะแต่ต้นทาง และสามารถนำขยะกว่าร้อยละ 55 จากเดิมร้อยละ 5.9 มาใช้ใหม่ได้ ลดปริมาณขยะต่อคนได้เกือบสามเท่า จาก 1.14 กิโลกรัม ต่อคนต่อวันในปี 1998 ลงเหลือ 0.38 กิโลกรัมในปี 2015

ส่วนการจัดการขยะของประเทศไทย รัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาขยะโดยใช้แนวคิด 3R คือ การลดการใช้ (reduce) การใช้ซ้ำ (reuse) และการหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (recycle) โดยจัดทำแผนที่กลยุทธ์ (roadmap) ในจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2559-2564 เพื่อเป็นกรอบและทิศทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะ โดยวางโครงสร้างให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ร่วมกันจัดการปัญหา แบ่งเป็น 4 มาตรการ คือ (ทีมข่าวไทยพีบีเอส, 2559)

- 1) แก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยเก่าตกค้างสะสม
- 2) สร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยใหม่
- 3) วางระเบียบและมาตรการการบริหารจัดการขยะมูลฝอย
- 4) การสร้างวินัยคนในชาติ

ส่วนภาคเอกชนเริ่มมีแรงจูงใจคัดแยกขยะในองค์กร นำส่วนที่ยังใช้ประโยชน์ได้ไปรีไซเคิลหรือจำหน่าย ช่วยกันฝังกลบขยะอินทรีย์ให้ย่อยสลายเองตามธรรมชาติหรือทำปุ๋ย ส่วนที่เหลืออยู่ใช้วิธีเผาทำลายด้วยเตาเผาขยะเทคโนโลยีสูงที่มีระบบควบคุมอากาศ โดยไม่ต้องใช้ไฟฟ้า น้ำมัน หรือแก๊ส อีกทั้งยังมีการหารือเพื่อตั้งเป้าหมายที่จะลดขยะที่มีอยู่ในทะเลลงกว่า 50% ภายในปี 2570

อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการแก้ปัญหาขยะในประเทศไทยในรูปแบบ 3R ยังไม่ได้ผลนัก ทั้งนี้เพราะคนส่วนหนึ่งไม่เห็นประโยชน์ที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต ไม่ได้เห็นผลอย่างชัดเจนว่าการแยกขยะและทำความสะอาดก่อนทิ้งนั้นสำคัญอย่างไร ขณะรัฐบาลไทยใช้งบประมาณในการจัดการขยะมากถึง 13,000 ล้านบาท/ปี โดยในจำนวนนี้ยังไม่รวมค่าใช้จ่ายในการรักษาเมื่อเกิดโรค รวมทั้งการจัดการดินเสียและน้ำท่วมจากการอุดตันของขยะ ขณะที่สามารถจัดเก็บค่าจัดการขยะได้เพียง 2,300 ล้านบาทจากค่าใช้จ่ายทั้งหมด 13,000 ล้านบาทต่อปี เนื่องจากเก็บเงินจากประชาชนไม่ได้และค่าใช้จ่ายที่เรียกเก็บมิได้สะท้อนค่าใช้จ่ายจริงในการจัดการขยะ

สำหรับกรุงเทพมหานครก็มีปัญหาการกำจัดขยะซึ่งเป็นปัญหาหนักที่สุดปัญหาหนึ่งและใช้วิธีการกำจัดขยะโดยเป็นภาระของฝ่ายรักษาความสะอาดกรุงเทพมหานคร แต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาขยะได้อย่างจริงจังและยั่งยืน ทั้งนี้ เพราะการบริหารจัดการขยะมีต้นทุนสูงและมีปัญหาอุปสรรคมาก ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการมูลฝอย 6,985 ล้านบาทต่อปี แต่ค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บจากประชาชนได้เพียงปีละ 496 ล้านบาท ซึ่งโดยเฉลี่ยกรุงเทพมหานครต้องจ่ายเงินในการจัดการขยะบ้านละ 226 บาทต่อเดือน แต่เก็บค่าธรรมเนียมได้จริง 20 บาทต่อเดือน ปัจจุบันคณะกรรมการการรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อม สภา กทม. ได้มีการศึกษาระบบจัดเก็บค่าธรรมเนียมกำจัดขยะมูลฝอยเตรียมยกร่างเป็นข้อบัญญัติ กทม. เสนอผู้ว่าฯ กทม. เพื่อให้บังคับใช้ ทั้งนี้ คณะกรรมการฯ ได้กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมที่จะจัดเก็บจากต้นทุนการดำเนินการที่แท้จริง สำหรับบ้านเรือนที่มีมูลฝอยไม่เกิน 20 ลิตรต่อวัน หรือ 120 กิโลกรัมต่อเดือน ต้นทุนเท่ากับ 226 บาทต่อเดือน แต่สภา กทม. เสนอให้จัดเก็บ 135 บาทต่อเดือน หรือคิดเป็นร้อยละ 59 ของต้นทุน (ทีมข่าวไทยรัฐ, 2561)

จากสภาพปัญหาและความเป็นมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่อง ความสัมพันธ์ของความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ที่ส่งผลต่อความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาค่าธรรมเนียมการจัดการและค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ เพื่อต้องการทราบความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R และความคิดเห็นของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย ประเภทค่าธรรมเนียมการจัดการและค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายในการเก็บค่าธรรมเนียมในการกำจัดขยะ ซึ่งกรุงเทพมหานครกำลังจะมีนโยบายในการเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดการขยะจากประชาชนในจำนวนที่สะท้อนต้นทุนจริง และความคิดเห็นของประชาชนจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดเกณฑ์ในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมที่มีความเป็นธรรมและแนวทางแก้ไขปัญหามากมายจากความเห็นของประชาชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาระดับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกปัจจัยส่วนบุคคล
5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกปัจจัยส่วนบุคคล
6. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกปัจจัยส่วนบุคคล
7. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย
8. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R กับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
9. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 107,754 คน (ที่มา : สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2559)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane อ้างถึงใน สุรศักดิ์ โตประเสริฐ, 2557, หน้า 11) ที่มีความคาดเคลื่อน 0.05 และมีความเชื่อมั่น 95% ตามสูตร ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) ความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R และ 4) ความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย

ลักษณะของแบบสอบถามส่วนที่ 2-4 เป็นระบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยกำหนดระดับความเห็นด้วยเป็น 4 ระดับ คือ มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย และน้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยดำเนินการ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม 2562

2. รวบรวมแบบสอบถามให้ครบถ้วนตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดและตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ผล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive Statistics) ในรูปความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean: $\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) เพื่อใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรอิสระและตัวแปรตามและทดสอบสมมติฐานด้วยการหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามด้วยแบบจำลอง (model of analysis) แบบความสัมพันธ์เชิงเส้น (linearity) การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression) และสหสัมพันธ์ (correlation)

ผลการวิจัย

ความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

ลำดับ	ความตระหนัก	$\bar{X}$	S.D.	มีความตระหนัก	อันดับ
1.	ด้านการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งแวดล้อม	3.35	.680	มาก	3
2.	ด้านการลดอัตราการเสื่อมสูญทรัพยากรธรรมชาติ	3.26	.796	มาก	5
3.	ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่	3.35	.692	มาก	2
4.	การใช้สิ่งทดแทน	3.29	.764	มาก	4
5.	การป้องกันไม่ให้เกิดทรัพยากรถูกทำลาย	3.40	.714	มาก	1
รวมเฉลี่ย		3.31	.735	มาก	

จากตารางที่ 1 ความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานครในภาพรวม ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีความตระหนักอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการป้องกันไม่ให้เกิดทรัพยากรถูกทำลาย มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40มีความตระหนักอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการนำกลับมาใช้ใหม่และด้านการปรับปรุงคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 มีความตระหนักอยู่ในระดับมาก และด้านการลดอัตราการเสื่อมสูญทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 มีความตระหนักอยู่ในระดับมาก

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

ลำดับ	การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	มีส่วนร่วม	อันดับ
1.	การใช้ซ้ำ (Reuse)	3.08	.856	ค่อนข้างมาก	3
2.	การลดการใช้ (Reduce)	3.14	.788	ค่อนข้างมาก	2
3.	การหมุนเวียนกลับมาใช้ (Recycle)	3.17	.784	ค่อนข้างมาก	1
รวมเฉลี่ย		3.13	.810	ค่อนข้างมาก	

จากตารางที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานครในภาพรวม ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (recycle) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากร่องลงมาการลดการใช้ (reduce) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.14 มีส่วนร่วมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และการใช้ซ้ำ (reuse) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08 มีส่วนร่วมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

ความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานครในภาพรวม

ลำดับ	ความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ	$\bar{X}$	S.D.	ความเต็มใจ	อันดับ
1.	ค่าธรรมเนียมการจัดการ	3.42	.665	มาก	1
2.	ค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์	2.95	.897	ค่อนข้างมาก	2
รวมเฉลี่ย		3.18	.824	ค่อนข้างมาก	

จากตารางที่ 3 ความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม ผลการศึกษาพบว่า มีความเต็มใจอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าธรรมเนียมการจัดการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 มีความเต็มใจอยู่ในระดับมาก และค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 มีความเต็มใจอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

การทดสอบสมมติฐาน

1. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตธนบุรีที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ผลการศึกษาพบว่าประชาชนในเขตธนบุรีมีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนที่แตกต่างกัน

มีความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตธนบุรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนแตกต่างกันการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการถดถอยพหุแบบหลายขั้นตอน (multiple regression) และสหสัมพันธ์ (correlation) ผลการวิเคราะห์โดยใช้สถิติการถดถอยพหุแบบหลายขั้นตอนพบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 คือ ด้านการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมด้านการลดอัตราการเสื่อมสลายทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ด้านการใช้สิ่งทดแทน และด้านการป้องกันไม่ให้เกิดทรัพยากรถูกทำลาย ซึ่งมีตัวแปร 1 ตัวมีผลเชิงบวกต่อตัวแปรตาม คือ ด้านการลดอัตราการเสื่อมสลายทรัพยากรธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 3.4 แสดงว่า ยังมีตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาพิจารณาครั้งนี้ร้อยละ 96.6 ที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (stepwise) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 มีค่าผิดพลาดของการคาดประมาณด้วยด้วยสมการ (standard error of the estimate) เกี่ยวกับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เท่ากับ 4.02503 ส่วนผลการวิเคราะห์ โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ (correlation) พบว่า ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับน้อยที่สุด ($r = -.112^*$) กับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R กับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ ตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการถดถอยพหุแบบหลายขั้นตอน (multiple regression) และสหสัมพันธ์ (correlation) ผลการวิเคราะห์โดยใช้สถิติการถดถอยพหุแบบหลายขั้นตอน (multiple regression) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 คือ การลดการใช้ (reduce) การใช้ซ้ำ (reuse) และการหมุนเวียนกลับมาใช้ (recycle) ซึ่งมีตัวแปร 1 ตัวมีผลเชิงลบต่อตัวแปรตาม คือ การลดการใช้ (reduce) มีความสัมพันธ์กับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความเต็มใจที่จะแบก

รับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 1.4 แสดงว่ายังมีตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาพิจารณาครั้งนี้ก็ร้อยละ 98.6 ที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (stepwise) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 มีค่าผิดพลาดของการคาดประมาณด้วยด้วยสมการ (standard error of the estimate) เกี่ยวกับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เท่ากับ 3.84566 โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ (correlation) ผลการวิเคราะห์ พบว่า การลดการใช้ (reduce) มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับสูงมาก ($r = -.120^*$) กับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการถดถอยพหุแบบหลายขั้นตอน (multiple regression) และสหสัมพันธ์ (correlation) ผลการวิเคราะห์โดยใช้สถิติการถดถอยพหุแบบหลายขั้นตอน (multiple regression) พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 คือ ด้านการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมด้านการลดอัตราการเสื่อมสูญทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ด้านการใช้สิ่งทดแทน และด้านการป้องกันไม่ให้เกิดทรัพยากรถูกทำลายซึ่งมีตัวแปร 3 ตัวมีผลเชิงบวกต่อตัวแปรตาม เรียงตามลำดับของค่าสัมประสิทธิ์ของการถดถอยจากมากไปน้อยคือ ด้านการป้องกันไม่ให้เกิดทรัพยากรถูกทำลายด้านการลดอัตราการเสื่อมสูญทรัพยากรธรรมชาติและด้านการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ตัวแปรทั้ง 3 มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 32.2 แสดงว่า ยังมีตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาพิจารณาครั้งนี้ก็ ร้อยละ 67.8 ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (stepwise) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 มีค่าผิดพลาดของการคาดประมาณด้วยด้วยสมการ (standard error of the estimate) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เท่ากับ 4.038 โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ (correlation) ผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านการปรับปรุงคุณภาพมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อยที่สุด ($r = .260^{**}$) กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการลดอัตราการเสื่อมสูญทรัพยากรธรรมชาติ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = .353^{**}$) กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีความตระหนักอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการป้องกันไม่ให้ทรัพยากรถูกทำลาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาด้านการลดอัตราการเสื่อมสลายทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปภาวี วงษ์ทัต (2560) ซึ่งทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า ความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ในภาพรวมมีความตระหนักอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับแนวคิดของ ประสาท อิศรปิตา (อ้างถึงใน ปภาวี วงษ์ทัต, 2560, หน้า 12) อธิบายว่าความตระหนักเป็นพฤติกรรม ทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึกของ ความรู้ความคิดความตระหนักเป็นเรื่องของโอกาสที่ได้รับสัมผัสจากสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อมความรู้หรือ การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความตระหนัก ซึ่งอาจสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักอยู่ใน ระดับมาก เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นจังหวัดที่มีประชากร มีการศึกษาอยู่ในเกณฑ์สูงกว่าในจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศ อีกทั้งกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของความ เจริญ เทคโนโลยีและการสื่อสารทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของประชาชนในกรุงเทพมหานคร จึงเป็นเหตุผลสนับสนุนให้ประชาชนใน กรุงเทพมหานคร มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ใน ภาพรวม ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การคัดแยก (recycle) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาการใช้ซ้ำ (reuse) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดสอดคล้อง กับงานวิจัยของ เกียรติกุล ถวิล (2558) ซึ่งทำวิจัยเรื่องพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในรูปแบบ 3R (reduce, reuse, recycle) ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผล การศึกษาพบว่าพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในรูปแบบ 3R (reduce, reuse, recycle) ของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลางรองลงมาคือ ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่อยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการลดการเกิดขยะมูล ฝอยอยู่ในระดับปานกลาง

3. ความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของ ประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม ผลการศึกษาพบว่า มีความเต็มใจอยู่ในระดับ ค่อนข้างมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าธรรมเนียมการจัดการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สโรชา นพคุณ (2545) ซึ่งทำวิจัย เรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้ให้บริการ ระบบบำบัดน้ำเสียที่มีต่อ การเก็บค่าธรรมเนียมในการบำบัด : กรณีศึกษาเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า มีความเต็ม

ใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 51.4 โดยเห็นว่าถ้าเทศบาลมีการปรับปรุงท่าระบายน้ำทิ้งและคูคลอง ท่านยินดีที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียเสียในราคาที่สูงกว่า 50 บาท มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ย 4.36 เห็นด้วยในระดับมากรองลงมาคือ การเก็บค่าธรรมเนียมเป็นสิ่งที่ผู้สร้างมลภาวะควรให้ความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ย 4.29 เห็นด้วยในระดับมากและเห็นด้วยที่เทศบาลจะเก็บค่าบำบัดน้ำเสียในราคาที่สูงกว่า 50 บาท/เดือน/ครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ค่าเฉลี่ย 3.35 เห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง

4. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลโดยใช้ t-test และ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตธนบุรี ที่มีอาชีพที่แตกต่างกันมีความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สโรชา นพคุณ (2545) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสียที่มีต่อการเก็บค่าธรรมเนียมในการบำบัด : กรณีศึกษาเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ที่พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสีย สูงที่สุด รองลงมาคือ พนักงานเอกชน และอาชีพค้าขาย มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสีย ต่ำที่สุด แต่ไม่สอดคล้องกับรายได้และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน พบว่า รายได้และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนที่แตกต่างกันความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับแนวคิดของ ฮอรัส ซีเบิร์ต (Horst Siebert อ้างถึงใน กัญญารัตน์ ลบเมฆ, 2544, หน้า 25) กล่าวว่าความเต็มใจขึ้นอยู่กับรายได้ (income)

5. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้ t-test และ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ผลการศึกษาพบว่าประชาชนในเขตธนบุรี ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนของความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรญา บุญสิน (2553) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความตระหนักของประชาชนที่มีต่อปัญหาทรัพยากรน้ำในพื้นที่ อำเภอกะสุมย์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เพศ อายุ และระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ที่แตกต่างกันความตระหนักของประชาชนที่มีต่อปัญหาทรัพยากรน้ำในพื้นที่ อำเภอกะสุมย์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่สอดคล้องกับรายได้ อาชีพ และ

การศึกษาที่แตกต่างกันความตระหนักของประชาชนที่มีต่อปัญหาทรัพยากรน้ำในพื้นที่ อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้ t-test และ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตธนบุรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนแตกต่างกันของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปภาวรินทร์ นาจำปา (2557) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย ของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอกลองใหญ่ จังหวัดตราด พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยที่ต่างกันการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย ของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอกลองใหญ่ จังหวัดตราด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และเพศที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย ของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอกลองใหญ่ จังหวัดตราด แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ .05 แต่ไม่สอดคล้องกับ อายุ การศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือน ที่ต่างกันการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย ของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอกลองใหญ่ จังหวัดตราด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

7. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการถดถอยพหุแบบหลายขั้นตอน (multiple regression) และสหสัมพันธ์ (correlation) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการถดถอยพหุแบบหลายขั้นตอน (multiple regression) และสหสัมพันธ์ (correlation) ผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านการลดอัตราการเสื่อมสูญทรัพยากรธรรมชาติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 3.4 ส่วนผลการวิเคราะห์โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ (correlation) พบว่า ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับน้อยที่สุด ($r = -.112^*$) กับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ ฮอธส์ ซีเบิร์ต (Horst Siebert อ้างถึงใน ภัณญารัตน์ ลบเมฆ, 2544, หน้า 25) ที่กล่าวว่าความเต็มใจขึ้นอยู่กับตัวแปรต่าง ๆ คือ ทศคติที่มีต่อสังคม (attitude toward society) ระดับการรับรู้ข่าวสาร (the level of application information available) ความถี่ในการใช้ทรัพยากร (frequency and intensity of use) และรายได้ (income)

8. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R กับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการถดถอยพหุแบบหลายขั้นตอน (multiple regression) และสหสัมพันธ์ (correlation) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R กับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการถดถอยพหุแบบหลายขั้นตอน (multiple regression) และสหสัมพันธ์ (correlation) ผลการวิเคราะห์พบว่า การลดการใช้ (reduce) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 1.4 ส่วนการวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์ (correlation) ผลการวิเคราะห์ พบว่า การลดการใช้ (reduce) มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับสูงมาก ($r = -.120^*$) กับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถอธิบายได้ว่า ประชาชนที่มีพฤติกรรมลดการใช้วัสดุที่ทำให้เกิดขยะ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ถุงพลาสติก โฟม ขวดพลาสติก เป็นต้น มีแนวโน้มเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ เพราะเป็นผู้มีจิตสำนึกและความตระหนักรู้ยอมส่งผลให้ยินยอมจ่ายค่าจัดการขยะ ดังนั้น รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปลูกฝังให้ประชาชนทั่วไปมีจิตสำนึกและตระหนักต่อปัญหาขยะและปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้กำหนดนโยบายให้ประชาชนรับภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะโดย เพื่อลดภาระที่ตกอยู่กับรัฐบาลหรือกรุงเทพมหานครอย่างเช่นในปัจจุบัน

9. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R ของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการถดถอยพหุแบบหลายขั้นตอน (multiple regression) กับสหสัมพันธ์ (correlation) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการถดถอยพหุแบบหลายขั้นตอน (multiple regression) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ด้านการลดอัตราการเสื่อมสูญทรัพยากรธรรมชาติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 3.4 ส่วนผลการวิเคราะห์ โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ (correlation) พบว่า ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับน้อยที่สุด ($r = -.112^*$) กับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศพล ครอบเบญจะ (2560) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของจิตสำนึกของประชาชนกับการมีส่วนร่วม ในการกำจัดขยะในเขตบางกอกน้อย จังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า

ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ซึ่งมีตัวแปรอิสระ 3 ตัว ส่งผลเชิงบวกต่อตัวแปรตาม เรียงตามลำดับของค่าสัมประสิทธิ์ของการถดถอยจากมากไปน้อย คือ ด้านการอาสาทำงาน ด้านการหลีกเลี่ยงการทำลาย ด้านการเคารพสิทธิ และมีตัวแปรอิสระ 1 ตัว ส่งผลเชิงลบต่อตัวแปรตาม คือ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ตัวแปรอิสระทั้ง 4 มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในเขตบางกอกน้อย จังหวัดกรุงเทพมหานคร และไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ วิลเลียม รีดเดอร์ (อ้างถึงใน สมรักษ์ กิ่งรุ่งเพชร, 2541, หน้า 18) ได้สรุปปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 11 ประการ ได้แก่ การปฏิบัติตนให้สอดคล้องตามความเชื่อพื้นฐานมาตรฐานคุณค่า เป้าหมาย ประสพการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา ความคาดหวัง การมองแต่ตัวเอง การบีบบังคับ นิสัยและประเพณี โอกาส ความสามารถ และการสนับสนุน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาพบว่าประชาชนในเขตธนบุรีที่มีอาชีพที่แตกต่างกันมีความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายแตกต่างกันซึ่งรัฐบาลต้องมีมาตรการในการบังคับ ให้ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ และมลพิษด้วยต้นทุนในการกำจัดขยะที่แท้จริง
2. จากผลการศึกษาพบว่าประชาชนในเขตธนบุรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบ 3R รัฐบาลควรมีนโยบายในการสนับสนุนให้ประชาชนที่แยกขยะ โดยครัวเรือนที่มีการแยกขยะจะได้รับการลดหย่อนในการกำจัดขยะ และได้ใช้ถุงแยกขยะฟรีหรือได้รับส่วนแบ่งรายได้จากการแยกขยะของกรุงเทพมหานคร
3. จากผลการศึกษาพบว่า ด้านการลดอัตราการเสื่อมสลายทรัพยากรธรรมชาติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรีประชาชนในกรุงเทพมหานคร ควรมีความตระหนักถึงการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติให้มีความสะอาด เพื่อลดอัตราการเสื่อมสลายทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อยู่อาศัยซึ่งจะทำให้พื้นที่อยู่อาศัยปราศจากขยะและพื้นที่นั้นมีความน่าอยู่มากยิ่งขึ้น
4. จากผลการศึกษาพบว่า การลดการใช้ (reduce) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประชาชนที่มีพฤติกรรมการลดการใช้ขยะควรจะได้รับสิ่งตอบแทนหรือได้รับการยกเว้นการดำเนินการบางประการจากรัฐบาล เช่น ผู้ที่ไม่ได้รับถุงพลาสติกจากการซื้อสินค้าควรได้ลดราคาสินค้าได้เต็มสะสมในการแลกซื้อสินค้าหรือได้บริจาคเงินเพื่อการกุศล เป็นต้น หรือในกรณีตรงกันข้าม หากประชาชนที่ซื้อสินค้าและรับถุงพลาสติกจะต้องจ่ายค่าถุงพลาสติกและจะไม่ได้รับการลดราคาสินค้าหรือรับเต็มสะสมใด ๆ
5. จากผลการศึกษาพบว่า ความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเต็มใจที่จะแบกรับค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะตามหลักการผู้ก่อ

มลพิษเป็นผู้จ่ายของประชาชนในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร รัฐบาลควรขอความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนให้มีการจัดกิจกรรม ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบมาตรการในการส่งเสริมให้ประชาชนแยกขยะและเต็มใจจ่ายค่าบริการในการกำจัดขยะและมลพิษของประเทศต่าง ๆ ในโลก เพื่อค้นหาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย
2. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อค้นหาวิธีการคัดแยกขยะของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ที่มาจากความเต็มใจและตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อลดโลกร้อน
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบการสร้างความร่วมมือของประชาชนในการคัดแยกขยะด้วยจิตสำนึกกับการถูกบีบบังคับด้วยกฎหมาย เพื่อค้นหาวิธีการที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะของประชาชนที่ได้ผลเป็นรูปธรรม
4. การศึกษางานวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบนโยบายและกิจกรรมของของภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดโครงการในการลดการใช้ขยะเพื่อค้นหาวิธีที่ดีที่สุด มาปรับใช้ในการคัดแยกขยะของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร

บรรณานุกรม

- กัญญารัตน์ ลบเมฆ. (2544). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมมูลฝอยของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกียรติกุล ถวิล. (2558). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในรูปแบบ 3R (Reduce, Reuse, Recycle) ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปภาวรินทร์ นาจาปา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่อำเภอกองใหญ่ จังหวัดตราด. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปภาวี วงษ์ทัด. (2560). ความสัมพันธ์ของความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลหนองบัวอำเภอมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- วีรญา บุญสิน. (2553). ความตระหนักของประชาชนที่มีต่อปัญหาทรัพยากรน้ำในพื้นที่ อำเภอสุมย์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สโรชา นพคุณ. (2545). ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้ใช้บริหารบำบัดน้ำเสียที่มีต่อการเก็บค่าธรรมเนียมในการบำบัด กรณีศึกษาเขตเทศบาลนครเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมรักษ์ กิ่งรุ่งเพชร. (2541). การมีส่วนร่วมของชาวสมุทรสงครามในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร. (2559). สถิติข้อมูลประชากรกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2559. สืบค้นจาก <http://office.bangkok.go.th/pipd>
- ทีมข่าวเดลินิวส์. (2561, พฤษภาคม 10). ขยะในกรุงครึ่งปี 61 เกินหมื่นตันทุกเดือน กทม.เผย สถิติขยะในกรุงครึ่งปี 61 เกินหมื่นตันทุกเดือน. เดลินิวส์ออนไลน์. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/Bangkok/642666>
- ทีมข่าวไทยพีบีเอส. (2559, มีนาคม 17). กรมควบคุมมลพิษยอมรับการจัดการขยะในไทยไม่มีประสิทธิภาพ-ขยะตกค้างเพิ่ม 6 แสนตัน/ปี. ไทยพีบีเอส. สืบค้นจาก <https://news.thaipbs.or.th/content/251019>

- ทีมข่าวไทยพีบีเอส. (2560, ตุลาคม 16). "กทม." มหานครขยะล้น 4.2 ล้านตันต่อวัน. **ไทยพีบีเอส**. สืบค้นจาก <https://news.thaipbs.or.th/content/266970>
- ทีมข่าวไทยรัฐ. (2561, เมษายน 21). สภา กทม.เสนอปรับค่าขยะตามต้นทุน เดือนละ 135 บาท. **ไทยรัฐออนไลน์**. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/Bangkok>
- สุรศักดิ์ โตประสี. (2557). **วิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของ เทศบาลสำหรับผู้สูงอายุ

Factors Affecting the Social Welfare Management Efficiency of Municipality for Elderly People

วันที่รับบทความ : 21 กรกฎาคม 2563

พิมพ์ภา เพ็งนาเรนทร์ ¹

วันที่แก้ไขบทความ : 25 กรกฎาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ : 29 กรกฎาคม 2563

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ 1) พัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุ 2) ศึกษาปัจจัยเชิงจิตที่มีอิทธิพลเชิงบวก 3) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านจิตที่มีอิทธิพลเชิงบวก 4) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล และ 5) เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อสนับสนุนความสัมพันธ์ของโมเดลกับกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงผสมวิธี เครื่องมือการวิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จากผู้บริหารเทศบาลจำนวน 330 คน และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพกับตัวแทนผู้สูงอายุและผู้บริหารเทศบาล จำนวน 20 คน ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพ ปัจจัยเชิงจิต ปัจจัยด้านจิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยเชิงจิตด้านความก้าวหน้า ปัจจัยด้านจิตด้านความมั่นคงในงาน ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทนมีผลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย เทศบาลควรเพิ่มปัจจัยเชิงจิตในการทำงานให้กับเจ้าหน้าที่ในด้านความก้าวหน้า ส่วนปัจจัยด้านจิตควรเพิ่มในด้านความมั่นคงในงาน ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน

คำสำคัญ : ปัจจัยที่มีอิทธิพล ประสิทธิภาพ สวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

---

¹ นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อีเมล: pimphang_poo@hotmail.com

Factors Affecting the Social Welfare Management Efficiency of Municipality for Elderly People

Received: July 21, 2020

Pimpanga Phengnaren¹

Revised: July 25, 2020

Accepted: July 29, 2020

Abstract

The objectives of this study are were to 1) develop the causal model, 2) study motivational factors with positive influence, 3) study supporting factors with positive influence, 4) check the consistency of the model, and 5) obtain the qualitative data in order to support the relationship between the model and qualitative samples. A mixed-method approach was used to conduct this research study. Questionnaires were used to collect quantitative data from 330 municipal administrators, and in-depth interviews were employed to obtain qualitative data from 20 elderly representatives and municipal administrators. The findings revealed that the efficiency, motivational factors, and supporting factors were in high level. As for hypothesis testing, it was found that a motivational factor for progress and supporting factors for job security, salary, and compensation had an effect on the efficiency of social welfare provision, which was in accordance with the set hypothesis. As for implications of the study, the municipality should increase the employee motivation in terms of progress. Regarding supporting factors, there should be more concern about job security, salary, and compensation.

Keywords: affecting factors, efficiency, social welfare for the elderly

---

¹ The Degree of doctor of philophy Ramkhamhaeng University
e-mail: pimpanga_poo@hotmail.com

บทนำ

การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจากปี 2557 พบว่า ประชากรสูงอายุของไทยมีถึง 9.93 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 15.3 ของประชากรทั้งประเทศจำนวน 64.89 ล้านคน และคาดว่าในปี 2570 จะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็น 16.15 ล้านคน คิดเป็น 1 ใน 4 ของประชากรไทย (ข้อมูลประมาณการประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) จากข้อมูลของผู้สูงอายุดังกล่าว จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาสวัสดิการทางสังคมและให้มีหลักประกันความมั่นคงในการดำเนินชีวิตที่ยั่งยืน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกฎหมายแม่บทที่ตราขึ้นสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ ได้ให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมหรือการบริการสาธารณะที่หลากหลายและจากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจใหแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 มาตรา 16 และ 17 ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจน ส่งผลให้รัฐบาลส่วนกลางถ่ายโอนภารกิจและงานสวัสดิการสังคมใหแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดสวัสดิการสังคม เพื่อให้เกิดการดูแลประชาชนอย่างทั่วถึง และการให้การสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุเป็นภารกิจและอำนาจหน้าที่หนึ่งของเทศบาลในการจัดบริการสาธารณะเพื่อประชาชน โดยมีแนวคิดที่จะกระจายงานให้อยู่ภายใต้การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนให้มากที่สุด เพราะเชื่อว่าท้องถิ่นและชุมชนอยู่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด ย่อมรู้และเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุได้ดี จึงถ่ายโอนภารกิจนี้มาใหแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเทศไทยแม้ว่าจะมีการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในหลายรูปแบบ ในขณะเดียวกันก็ยังมีพบปัญหาและอุปสรรคในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุไทย ดังนี้ (นารัตน์ จิตรมนตร์ และสาวิตรี ทยานศิลป์, 2552) 1) งานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขาดการบูรณาการและความต่อเนื่อง การดำเนินงานแยกส่วนไม่มีลักษณะบูรณาการและมีอุปสรรคคือ อำนาจในการสั่งการและกลไกในการขับเคลื่อนขาดความต่อเนื่องทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ จึงส่งผลให้ไม่บรรลุเป้าหมาย 2) ขาดการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง 3) ขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรในการปฏิบัติงาน 4) สวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้กับผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุและไม่ตอบสนองปัญหาได้อย่างแท้จริงไม่ครอบคลุมผู้สูงอายุทั้งหมดและยังไม่สามารถกระจายได้ทั่วถึง 5) แนวคิดในการบริการเชิงสงเคราะห์ระดับรายบุคคล ไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้สูงอายุให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และการจัดให้ผู้สูงอายุอยู่แยกจากครอบครัวทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตไม่ดีและมีความรู้สึกท้อแท้ 6) ผู้สูงอายุขาดการรับรู้และความเข้าใจในสิทธิของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และ 7) การจัดการที่ภาคประชาชนไม่มีส่วนร่วมทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ (กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุล, 2547 หน้า 42) ที่กล่าวถึงการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นคือ งานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุได้ส่งผลให้เกิดประโยชน์แกผู้สูงอายุเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ไม่สามารถกระจายได้ทั่วถึงและตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ และไม่ได้มีการกระจายไปสู่ผู้สูงอายุในเขตชนบท ซึ่งเป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่ของประเทศ

จากรายงานสถิติจำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทย พ.ศ. 2562 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า สัดส่วนโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุในภาคกลางเพิ่มขึ้นเป็นอันดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรในภาคกลาง โดยมีสัดส่วนร้อยละของผู้สูงอายุสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 17.77 รองลงมา คือ ภาคเหนือร้อยละ 16.87 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 16.04 ภาคตะวันออก 14.85 และภาคใต้ร้อยละ 14.56 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) ในขณะที่สัดส่วนจำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยในภาพรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.73 จากแนวโน้มจำนวนผู้สูงอายุในภาคกลางที่มีสัดส่วนสูงขึ้นมากกว่าภาพรวมของประเทศ และรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้คาดว่าในปี 2566 ภาคกลางจะเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างสมบูรณ์โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ฉะนั้น จะเห็นจำนวนร้อยละที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนของผู้สูงอายุในภาคกลาง ทำให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเทศบาลที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ในการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุ จะต้องดูแลและให้บริการผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องได้อย่างไรให้มีประสิทธิภาพ ไม่ให้เกิดปัญหากับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่มีไม่เพียงพอระเบียนการเบิกจ่ายที่ไม่ยืดหยุ่น ผู้สูงอายุไม่ให้ความร่วมมือทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานยาก ลำบาก ไม่ทันตามความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งจากปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่ของเทศบาลทำงาน ขาดประสิทธิภาพ และอาจส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุที่มารับบริการได้ จากจำนวนของผู้สูงอายุในภาคกลางที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างชัดเจน และปัญหาการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า ควรที่จะนำทฤษฎีของ Herzberg มาใช้ในการแก้ปัญหาการจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุของเทศบาล เนื่องจากทฤษฎีนี้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของบุคคลากรในองค์กร โดยศึกษาถึงทัศนคติของบุคคลที่มีต่อการทำงานเพื่อหาทางที่จะลดความไม่พอใจในการทำงาน เพื่อที่จะทำให้บุคคลมีความรู้สึกที่จะพยายามเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงานให้มากขึ้น เป็นการกระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจแก่บุคคลในองค์กรให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น ทฤษฎีนี้สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานเพื่อจูงใจให้คนชอบและรักในงานที่ทำ เป็นการกระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจให้แก่บุคคลในองค์กรให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลกับประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลสำหรับผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลสำหรับผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยค้ำจุนที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลสำหรับผู้สูงอายุ
4. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุนที่มีอิทธิพลเชิงบวกกับประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลสำหรับผู้สูงอายุกับข้อมูลเชิงประจักษ์
5. เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อสนับสนุนความสัมพันธ์ของโมเดลกับกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่ดูแลงานด้านสวัสดิการสังคมของเทศบาลในจังหวัดภาคกลาง รวมทั้งหมด 1,956 คน (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2562) และกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างกำหนดด้วยสูตรสำเร็จของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง 316 คน แต่เนื่องจากการเก็บแบบสอบถามบางแห่งอาจเกิดการไม่สมบูรณ์ จึงเก็บข้อมูลจำนวน 330 คน และใช้แบบสัมภาษณ์ศึกษาจากผู้สูงอายุและผู้บริหารเทศบาล จังหวัดละ 5 คน รวมทั้งหมด 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพและปัจจัยจูงใจปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาล

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองร่วมกับผู้ช่วยนักวิจัย โดยนำแบบสอบถามไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างแล้วทำการชี้แจงการตอบแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องกับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ให้เทศบาลช่วยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบแล้ว และส่งไปรษณีย์กลับให้ผู้วิจัยตามที่อยู่ที่กำหนดพร้อมติดแสตมป์ไว้ แล้วส่งกลับมาให้ผู้วิจัยตามเวลาที่ได้นัดหมายไว้ ส่วนเทศบาลใดที่ไม่ส่งแบบสอบถามกลับมาทางไปรษณีย์ ผู้วิจัยจะเดินทางไปรับแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงยื่นเสนอต่อกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยพร้อมกับบทสัมภาษณ์นัดหมายวันเวลาในการสัมภาษณ์และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยมีการชี้แจงการสัมภาษณ์ให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุและปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติคือการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์องค์ประกอบแบบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ของปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ โดยใช้สถิติสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง

ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้นที่ทำหน้าที่พยากรณ์ตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไปกับตัวแปรตาม โดยวิธีแบบขั้นตอน (stepwise) ส่วนโมเดลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis model) เป็นโมเดลการวิเคราะห์ถดถอยใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (Y) กับตัวแปรอิสระ (X1, X2, ...) เมื่อตัวแปรมีความสัมพันธ์แบบเส้นตรง

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ใช้วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ โดยการตรวจสอบข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกมาเรียบเรียงให้เป็นไปตามลำดับตามประเด็นที่ทำการสัมภาษณ์ นำข้อมูลมาตีความและเรียงข้อมูลตามลำดับความถี่ของคำตอบ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดทำการปรับปรุงแก้ไขข้อมูลให้สมบูรณ์

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ผู้บริหารที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการกอง มีประสบการณ์ 11-20 ปี ส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในเทศบาล ตำบลมีจำนวนผู้สูงอายุในความรับผิดชอบของเทศบาล 500-1,000 คน งานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักปลัดเทศบาลและมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบจำนวน 2 คน ส่วนงบประมาณในงานสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุจะได้รับจัดสรรน้อยกว่า 100,000 บาท

1.2 ระดับประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ในภาพรวม พบว่าเทศบาลจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.66 และสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าผู้บริหารเทศบาลส่วนใหญ่คิดว่าประสิทธิภาพด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกันของเทศบาลมีมากที่สุด ซึ่งค่าเฉลี่ย 4.08 รองลงมา ด้านการบริการอย่างรวดเร็วทันเวลา มีค่าเฉลี่ย 4.03 รองลงมาคือ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.50 รองลงมาคือ ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.41 และสุดท้ายด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า มีค่าเฉลี่ย 3.27 ตามลำดับ

1.3 ปัจจัยเชิงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุพบว่า

1.3.1 ระดับปัจจัยเชิงใจ ตามความเห็นของผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่คิดว่าปัจจัยเชิงใจด้านความสำเร็จในการทำงานส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการมากที่สุด รองลงมาด้านการยอมรับนับถือด้านความรับผิดชอบ ด้านลักษณะของงาน และสุดท้ายด้านความก้าวหน้าตามลำดับ

1.3.2 ปัจจัยเชิงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ มีทั้งหมด 20 ตัวแปรสามารถจัดกลุ่มได้ 5 factor ซึ่ง factor ที่ 1 สำคัญที่สุดเนื่องจากสามารถอธิบายหรือตีความแปรปรวนของข้อมูลได้มากที่สุด ส่วน factor ที่ 2, 3, 4 และ 5 มีสำคัญรองลงมา ซึ่งทั้ง 5 factor สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลรวมกันได้ ในครั้งนี้สามารถจัดกลุ่มตัวแปรได้ทั้งหมด 5 องค์ประกอบดังนี้ factor ที่ 1 “ความสำเร็จ” (BT1) ประกอบด้วย 5 ตัวแปรคือ B1, B2, B3, B4, B5

factor ที่ 2 “ความก้าวหน้า” (BT2) ประกอบด้วย 4 ตัวแปรคือ B19, B20, B21, B18 factor ที่ 3 “ความรับผิดชอบ” (BT3) ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ B17, B13, B16, B11, B14 factor ที่ 4 “การยอมรับนับถือ” (BT4) ประกอบด้วย 3 ตัวแปรคือ B8, B6, B9 factor ที่ 5 “ลักษณะงาน” (BT5) ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ B10, B12, B15 สรุปได้ว่าทั้ง 5 factor มีความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ไว้วัดปัจจัยเชิงจิตที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ

1.3.3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยเชิงจิตที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ 1) ด้านความก้าวหน้า ด้านลักษณะงานที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้กับผู้สูงอายุ ในด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยเชิงจิตในการปฏิบัติงานอื่น ๆ ได้แก่ ด้านความสำเร็จ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการยอมรับนับถือล้วนเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลเชิงบวก จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2) ด้านความสำเร็จ ด้านความก้าวหน้าที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุในด้านการบริการอย่างรวดเร็วทันเวลา จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยเชิงจิตในการปฏิบัติงานอื่น ๆ ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการยอมรับนับถือ และด้านลักษณะงาน ล้วนเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลเชิงบวก จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ในด้านการให้บริการอย่างเพียงพอจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยเชิงจิตในการปฏิบัติงานอื่น ๆ ได้แก่ ด้านความสำเร็จ ด้านความก้าวหน้า ด้านการยอมรับนับถือ และด้านลักษณะงานล้วนเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลเชิงบวก จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 4) ด้านความรับผิดชอบ ด้านการยอมรับนับถือที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ในด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยเชิงจิตในการปฏิบัติงานอื่น ๆ ได้แก่ ด้านความสำเร็จ ด้านความก้าวหน้า ด้านลักษณะงาน ล้วนเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลเชิงบวก จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 5) ด้านความก้าวหน้า ด้านลักษณะงานที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ในด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้าจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยเชิงจิตในการปฏิบัติงานอื่น ๆ ได้แก่ ด้านความสำเร็จ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการยอมรับนับถือ ล้วนเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลเชิงบวก จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ 6) ด้านความสำเร็จ ด้านลักษณะงาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุโดยรวม จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยเชิงจิตในการปฏิบัติงานอื่น ๆ ได้แก่ ด้านความก้าวหน้า ด้านความรับผิดชอบ ด้านการยอมรับนับถือล้วนเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลเชิงบวก จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้และสามารถตอบคำถามของการวิจัยข้อที่ 1 ได้ดังนี้ องค์ประกอบของปัจจัยเชิงจิตที่มีอิทธิพลเชิงบวกกับประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้กับผู้สูงอายุอย่างไร ตัวแปรปัจจัยเชิงจิตในการปฏิบัติงานมีเพียง 2 ตัวแปรจากทั้งหมด 5 ตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านลักษณะงาน (BT5) ด้านความสำเร็จ (BT1) ต่างมีอิทธิพลเชิงบวกเรียงจากมากไปน้อย ($\beta = 0.473^*$ และ 0.159^* ตามลำดับ) นั่นคือ ถ้าผู้บริหารเทศบาลมีลักษณะงานที่ดีหรือประสบความสำเร็จมากแนวโน้มที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุโดยรวมก็จะมากด้วย

1.4 ปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ พบว่า

1.4.1 ระดับปัจจัยค้ำจุน ตามความเห็นของผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่คิดว่าปัจจัยค้ำจุนด้านรายได้และเงินเดือนส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านนโยบายและการบริหาร รองลงมาคือ ค่าเฉลี่ย เท่ากันสองด้านคือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชาและด้านความมั่นคงในงาน รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และสุดท้ายด้านการนิเทศงาน ตามลำดับ

1.4.2 ปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ที่มีความเหมาะสมสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้มีทั้งหมด 24 ตัวแปร สามารถจัดกลุ่ม ได้ 3 factor ซึ่ง factor ที่ 1 สำคัญที่สุดเนื่องจากสามารถอธิบายหรือตีความแปรปรวนของข้อมูลได้มากที่สุด ส่วน factor ที่ 2 และ 3 มีความสำคัญรองลงมา ซึ่งทั้ง 3 factor สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลร่วมกันได้ ในครั้งนี้สามารถจัดกลุ่มตัวแปรได้ทั้งหมด 3 องค์ประกอบ ดังนี้ factor ที่ 1 “ความมั่นคงในงาน” (CT1) ประกอบด้วย 10 ตัวแปรคือ C18, C22, C16, C15, C19, C24, C21, C17, C20, C27 factor ที่ 2 “สัมพันธภาพ” (CT2) ประกอบด้วย 10 ตัวแปร คือ C9, C6, C5, C7, C8, C11, C10, C12, C13, C14 factor ที่ 3 “เงินเดือนและค่าตอบแทน” (CT3) ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ C3, C2, C1, C4 สรุปได้ว่าทั้ง 3 factor มีความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ใช้วัดปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ

1.4.3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยค้ำจุนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ 1) ด้านความมั่นคงในงานด้านสัมพันธภาพ ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทนที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ในด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2) ด้านความมั่นคงในงาน ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทนที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ในด้านการบริการอย่างรวดเร็วทันเวลา จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานอื่น ๆ คือ ด้านสัมพันธภาพ ล้วนเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลเชิงบวก จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน (CT3) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ในด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานอื่น ๆ ได้แก่ด้านความมั่นคงในงาน ด้านสัมพันธภาพล้วนเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลเชิงบวก จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 4) ด้านสัมพันธภาพด้านเงินเดือนและค่าตอบแทนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ในด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานอื่น ๆ คือ ด้านความมั่นคงในงานล้วนเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลเชิงบวก จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 5) ด้านความมั่นคงในงาน ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทนที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ในด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้าจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานอื่น ๆ คือด้านสัมพันธภาพล้วนเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลเชิงบวก จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ 6) ด้านความมั่นคงในงาน ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทนที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุโดยรวม จึงยอมรับ

สมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยคำจูนในการปฏิบัติงานอื่น ๆ คือด้านสัมพันธภาพล้วนเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลเชิงบวก จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสามารถตอบคำถามของการวิจัยข้อที่ 2 ได้ว่า องค์ประกอบของปัจจัยคำจูนมีอิทธิพลเชิงบวกกับประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้กับผู้สูงอายุอย่างไรตัวแปรปัจจัยคำจูนในการปฏิบัติงานมีเพียง 2 ตัวแปรจากทั้งหมด 5 ตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านความมั่นคงในงาน (CT1) ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน (CT3) ต่างมีอิทธิพลเชิงบวกเรียงจากมากไปน้อย ($\beta = 0.322^*$ และ 0.321^* ตามลำดับ) นั่นคือ ถ้าผู้บริหารเทศบาลมีความมั่นคงในงานหรือได้รับเงินเดือนและค่าตอบแทนมาก แนวโน้มที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุโดยรวมก็จะมากด้วย

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 ประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ

ประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ พบว่า ในภาพรวมเทศบาลจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน รองลงมาคือด้านการบริการอย่างรวดเร็วทันเวลา ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ และสุดท้ายคือ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ซึ่งสอดคล้องกับ Encyclopedia Britannica (2007, pp. 923-924) ที่ให้ความหมายของการจัดสวัสดิการสังคมว่า เป็นการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษาและการดูแลสุขภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดูแลรักษาทางสังคมยิ่งไปกว่านั้น รัฐจะต้องสร้างให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีให้กับชุมชนและสังคมในภาพรวม เช่นเดียวกับคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ (2550, หน้า 9) ที่กล่าวถึงหลักการสิทธิความเท่าเทียมกันความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคม

2.2 ระดับปัจจัยจูงใจ ตามความเห็นของผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่คิดว่าปัจจัยจูงใจด้านความสำเร็จในการทำงานส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการมากที่สุด รองลงมาด้านการยอมรับนับถือด้านความรับผิดชอบ ด้านลักษณะของงาน และสุดท้ายด้านความก้าวหน้าตามลำดับปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ มีทั้งหมด 20 ตัวแปรสามารถจัดกลุ่มได้ 5 factor ซึ่ง factor ที่ 1 สำคัญที่สุดเนื่องจากสามารถอธิบายหรือตีความแปรปรวนของข้อมูลได้มากที่สุด ส่วน factor ที่ 2, 3, 4 และ 5 มีสำคัญรองลงมา ซึ่งทั้ง 5 factor สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลร่วมกันได้ ในครั้งนี้สามารถจัดกลุ่มตัวแปรได้ทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ดังนี้ factor ที่ 1 “ความสำเร็จ” (BT1) ประกอบด้วย 5 ตัวแปรคือ B1, B2, B3, B4, B5 Factor ที่ 2 “ความก้าวหน้า” (BT2) ประกอบด้วย 4 ตัวแปรคือ B19, B20, B21, B18 Factor ที่ 3 “ความรับผิดชอบ” (BT3) ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ B17, B13, B16, B11, B14 factor ที่ 4 “การยอมรับนับถือ” (BT4) ประกอบด้วย 3 ตัวแปรคือ B8, B6, B9 factor ที่ 5 “ลักษณะงาน” (BT5) ประกอบด้วย 3 ตัวแปรคือ B10, B12, B15 สรุปได้ว่าทั้ง 5 factor มีความสามารถใน

การอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ใช้วัดปัจจัยจิตใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยจิตใจที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ 1) ด้านความก้าวหน้า ที่เกี่ยวกับลักษณะงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาล จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2) ด้านความสำเร็จ ที่เกี่ยวกับความก้าวหน้ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาล จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 4) ด้านการยอมรับนับถือที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาล จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 5) ด้านความก้าวหน้า ที่เกี่ยวกับลักษณะงานที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาล จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ 6) ด้านความสำเร็จ ที่เกี่ยวกับลักษณะงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุโดยรวม จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสามารถตอบคำถามของการวิจัย คือ องค์ประกอบของปัจจัยจิตใจมีอิทธิพลเชิงบวกกับประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลมีตัวแปรปัจจัยจิตใจในการปฏิบัติงานมีเพียง 2 ตัวแปรจากทั้งหมด 5 ตัวแปร ที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านลักษณะงาน (BT5) ด้านความสำเร็จ (BT1) นั่นคือ ถ้าผู้บริหารเทศบาลมีลักษณะงานที่ดีหรือประสบความสำเร็จมาก แนวโน้มที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุโดยรวมก็จะมากด้วย

2.3 ระดับปัจจัยจำแนก ตามความเห็นของผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่คิดว่า ปัจจัยจำแนกด้านรายได้และเงินเดือนส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านนโยบายและการบริหาร รองลงมามีค่าเฉลี่ยเท่ากันสองด้านคือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชาและด้านความมั่นคงในงาน รองลงมาคือสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และสุดท้ายด้านการนิเทศงาน ตามลำดับ ส่วนปัจจัยจำแนกที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ที่มีความเหมาะสมสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้มีทั้งหมด 24 ตัวแปร สามารถจัดกลุ่มได้ 3 factor ซึ่ง factor ที่ 1 สำคัญที่สุดเนื่องจากสามารถอธิบายหรือตีความแปรปรวนของข้อมูลได้มากที่สุด ส่วน factor ที่ 2 และ 3 มีความสำคัญรองลงมา ซึ่งทั้ง 3 factor สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลร่วมกันได้ ในครั้งนี้สามารถจัดกลุ่มตัวแปรได้ทั้งหมด 3 องค์ประกอบ ดังนี้ factor ที่ 1 “ความมั่นคงในงาน” (CT1) ประกอบด้วย 10 ตัวแปรคือ C18, C22, C16, C15, C19, C24, C21, C17, C20, C27 Factor ที่ 2 “สัมพันธภาพ” (CT2) ประกอบด้วย 10 ตัวแปร คือ C9, C6, C5, C7, C8, C11, C10, C12, C13, C14 factor ที่ 3 “เงินเดือนและค่าตอบแทน” (CT3) ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ C3, C2, C1, C4 สรุปได้ว่าทั้ง 3 factor มีความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ใช้วัดปัจจัยจำแนกในการปฏิบัติงานของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยจำแนกที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ 1) ด้านความมั่นคงในงานที่เกี่ยวกับสัมพันธภาพ เงินเดือนและค่าตอบแทนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาล จึงยอมรับสมมติฐาน

ที่ตั้งไว้ 2) ด้านความมั่นคงในงาน ที่เกี่ยวกับเงินเดือนและค่าตอบแทนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาล จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอที่เกี่ยวกับเงินเดือนและค่าตอบแทน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาล จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 4) ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ที่เกี่ยวกับสัมพันธภาพเงินเดือนและค่าตอบแทนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาล จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 5) ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้าเกี่ยวกับความมั่นคงในงาน เงินเดือนและค่าตอบแทนที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ 6) ในภาพรวมด้านความมั่นคงในงาน ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทนที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาล จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสามารถตอบคำถามของการวิจัยข้อที่ 2 คือองค์ประกอบของปัจจัยคำจูนมีอิทธิพลเชิงบวกกับประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้กับผู้สูงอายุมีตัวแปรปัจจัยคำจูนในการปฏิบัติงานมีเพียง 2 ตัวแปรจากทั้งหมด 5 ตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านความมั่นคงในงาน (CT1) ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน (CT3) นั่นคือ ถ้าผู้บริหารเทศบาลมีความมั่นคงในงานหรือได้รับเงินเดือนและค่าตอบแทนมาก แนวโน้มที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ โดยรวมก็จะมากด้วยซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมภาพ แสงจันทร์ (2555) พบว่า บุคลากรในโรงพยาบาลชุมชน สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครพนมมีปัจจัยจูงใจอยู่ในระดับมาก มีปัจจัยคำจูนและขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยจูงใจและปัจจัยคำจูนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ ปัจจัยจูงใจและปัจจัยคำจูนที่สามารถพยากรณ์ขวัญกำลังใจได้ประมาณร้อยละ 39 และสามารถพยากรณ์ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงพยาบาลชุมชน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและการบริหารงานขององค์กร ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความรับผิดชอบต่องานและด้านสภาพการทำงานและเงื่อนไขการทำงานและสอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg (1959) พบว่า แรงจูงใจในการทำงาน มีมิติที่แตกต่างกัน 2 มิติที่เกี่ยวกับการจูงใจ ด้านหนึ่งเป็นองค์ประกอบที่เป็นได้ทั้งสาเหตุของความไม่พอใจและสามารถป้องกันความไม่พอใจได้ และใกล้เคียงกับงานวิจัยของ Salleh et al. (2016) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กรในสถานที่ทำงาน พบว่า แรงจูงใจในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับการวิจัยของ Steers (1977) ที่วิจัยเกี่ยวกับอัตราการลาออกจากงาน พบว่า พนักงานโรงงาน 9 ใน 11 แห่งอัตราการลาออกจากงานมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกว่ามีความมั่นคงในการทำงานระยะยาว สอดคล้องกับแนวความคิดของบุชแนนและสเตียร์ส (Buchanan, 1974; Steers, 1977) ที่ได้ทำการศึกษาพบว่า สมาชิกในองค์กรที่มีโอกาสก้าวหน้าในการทำงานจะมีความผูกพันต่อองค์กรสูง ดังนั้น การสร้างความรู้สึกรู้สึกให้ผู้ปฏิบัติงานเห็นว่าเขามีโอกาสก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในงาน จะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่เพิ่มความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรได้และสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการ (need hierarchy theory) ของมาสโลว์ (Maslow, 1970, pp. 35-46) ที่แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ลำดับขั้น ได้แก่ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการ

ความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการทางด้านสังคม และความรักความต้องการซื้อเสียงเกียรติยศ และความต้องการที่ได้รับความสำเร็จในชีวิตและความปรารถนาของตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดัลแฮม และคนอื่น ๆ (Dunham, Gube, & Castaneda, 1994, pp. 370-380) พบว่า ความผูกพันด้านความรู้สึกร่วมกันมีความสัมพันธ์ด้านบวกกับความสำคัญต่อองค์การ สอดคล้องกับ Leggatt and Dwyer (2003) ที่พบว่า ปัจจัยที่ช่วยพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้ผลการปฏิบัติงานในระดับสูง มี 8 ประการ คือ การกำหนดเป้าหมายและข้อมูลย้อนกลับ ภาวะผู้นำที่จะสนับสนุนการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยที่สำคัญ การจัดโครงสร้างองค์กรและสิ่งแวดล้อม การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง จะช่วยแก้ปัญหาการปฏิบัติงานและการฝึกอบรมและพัฒนาจะช่วยเพิ่มประสิทธิผลของบุคคลและทีมงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Chen (2003) ที่พบว่า ปัจจุบันองค์กรที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีการจัดการความรู้มาใช้ในองค์กรโดยองค์กรเหล่านั้นจะมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญในการจัดการความรู้ คือ มีผู้นำที่มีพฤติกรรมในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Xu (2005) ที่พบว่า สภาพแวดล้อมภายในองค์กรร่วมสมัยที่มีลักษณะการทำงานเป็นเครือข่ายสามารถบริหารจัดการองค์กร พนักงาน ทรัพยากร สารสนเทศ และสินทรัพย์ความรู้ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่นสามารถนำแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลให้ผู้สูงอายุ ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคมของหน่วยงานตนเอง รวมทั้งการกำหนดแนวทางการพัฒนาความรู้ความสามารถในด้านการบริหารและการปฏิบัติงานให้แก่เจ้าหน้าที่ เพื่อให้การจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความสำเร็จนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุและประชาชนโดยภาพรวม
2. ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น สามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นนโยบายหรือแผนงานสวัสดิการสังคมของท้องถิ่นตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับแผนงานสวัสดิการสังคมระดับจังหวัดและระดับชาติ เพื่อบริการแก่ผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ รวมถึงขอรับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลเพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการภายใต้งานสวัสดิการสังคมจากกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมได้

บรรณานุกรม

- กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์. (2547). **ทฤษฎีวิพากษ์ในนโยบายและการวางแผนสังคม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. (2550). **แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี สร้างสวัสดิการสังคมไทยฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2550-2554)**. สืบค้นจาก http://www.m-society.go.th/article_attach/8428/8771.pdf
- นาริรัตน์ จิตรมนตรี และสาวิตรี ทยานศิลป์. (2552) **รายงานการวิจัยเรื่องตัวแบบการดูแลผู้สูงอายุที่ดีของครอบครัวและชุมชนเขตเมืองและกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- สมภพ แสงจันทร์. (2555). ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่สัมพันธ์กับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงพยาบาลชุมชนสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครพนม. **วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม**, 2(2), หน้า 32-38.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). **ข้อมูลสถิติที่สำคัญเกี่ยวกับผู้สูงอายุ (จากสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย : พ.ศ. 2562)**. สืบค้นจาก http://www.oppo.opp.go.th/info/StatP_290457.pdf
- Buchanan, B. (1974). Building organizational commitment: The socialization of managers in work organizations. **Administrative Science Quarterly**, 19(4), pp. 533-546.
- Chen, Xin. (2003). Coordinating Inventory Control and Pricing Strategies. **Operation Research**, 52(6), pp. 887-896.
- Dunham, R.B., Gube, J.A., & Castaneda, M.B. (1994). Organizational commitment: The utility of an integrative definition. **Journal of Applied Psychology**, 79(3), pp. 370-380.
- Encyclopedia Britannica. (2007). **The New Encyclopedia Britannica (16th ed.)**. Chicago: Encyclopedia Britannica.
- Herzberg, F. et al. (1959). **The motivation to work**. New York: John Wiley and Sons.
- Leggatt, S., & Dwyer, J. (2003). **Factors supporting high performance in health care organizations**. Australia: National Institute of Clinical Studies.
- Maslow, A.H. (1970). A theory of human motivation. in Heckmann, J.L. Jr. & Huneryager, S.G. (Eds), **Human Relation in Management**. Cincinnati: South.

- Salleh, M.Z.M., Said, A.M., Bakar, E.A., Ali, A.M., & Zakaria, I. (2016). Gender differences among hotel guest towards dissatisfaction with hotel services in Kuala Lumpur. **Procedia Economics and Finance**, 37, pp. 27-32.
- Steers, R.M. (1977). Antecedents and outcomes of organization commitment. **Administrative Science Quarterly**, 22(1), pp. 46-56.
- Taro Yamane (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.
- Xu, J. (2005). **Mining static and dynamic structural patterns in networks for knowledge management: A computational frame work and case studies**. Unpublished doctoral's dissertation, The University of Arizona.

ร่างโบราณของ The Ancient Chong Dance

วันที่รับบทความ : 19 กันยายน 2563

พรศิริ ถนนอมกุล¹

วันที่แก้ไขบทความ : 27 กันยายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ : 30 กันยายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา การสืบทอด องค์ประกอบของการแสดง และวิธีการแสดงร่างโบราณของ วิธีการศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา อัตลักษณ์ของชาวช่อง การสืบทอดการแสดง ความผูกพันของร่างโบราณของกับวิถีชีวิตชาวช่อง องค์ประกอบของการแสดง ลักษณะการแต่งกาย วิธีการแสดง และโอกาสที่ใช้ในการแสดง โดยแบ่งกลุ่มการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะการแสดงร่างโบราณของ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มที่ชัดเจน การสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ พร้อมทั้งมีการตรวจสอบเครื่องมือและข้อมูล ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ เพื่อมาเขียนรายงานการวิจัย ร่างโบราณของ ผลการวิจัยพบว่า ร่างโบราณของเป็นการแสดงของชาวช่องซึ่งเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม ที่ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เป็นบทร้องที่มีการเกี่ยวพาราสีกันระหว่างชาย-หญิง เนื้อร้องมีทั้งบทร้องภาษาไทย และบทร้องภาษาช่อง ซึ่งเป็นการบอกเล่าวิถีชีวิตของชาวช่อง โดยมีการสืบทอด แบ่งได้ 2 ระยะ องค์ประกอบการแสดงประกอบด้วย บทร้องจำนวน 11 บทร้อง เครื่องดนตรีใช้กลองเพลวัด หรือกลองทัด 1 ใบ ตีประกอบจังหวะ ทำらเป็นการเกี่ยวพาราสีระหว่างชาย-หญิง

คำสำคัญ : ร่าง โบราณของ

---

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

e-mail: pamong1960.60@gmail.com

The Ancient Chong Dance

Received: September 19, 2020

Pornsiri Tanomkul ¹

Revised: September 27, 2020

Accepted: September 30, 2563

Abstract

The objective of this research is to study the history, the inheritance, the elements of the ancient Chong dance, and the step pattern of the ancient Chong dance. The researcher obtained information from books, textbooks, related research papers, and interviews with experts from a variety of backgrounds concerning the identity of the Chong people, the inheritance of the show, the connection of the ancient Chong dance to the Chong people, the composition of the show, costumes, the step pattern, and the occasions on which the dance was performed. The interviews were divided into 2 groups: the experts and the local people with great knowledge and wisdom of the ancient Chong dance. There were criteria for both groups of informants. Interview tools were constructed and assessed. The data obtained were analyzed in order to write a research report on the ancient Chong dance. The findings revealed that the ancient Chong dance was a performance of the Chong people who were traditional indigenous people of Tambon Khlong Plu, Khao Khitchakut District, Chanthaburi Province. The dance was about a love motion between men and women. The lyrics contained both the Thai lyrics and the Chong language, which told the lifestyle of the Chong people. The inheritance could be divided into 2 stages. The composition of the show consisted of 11 lyrics. Klong Phen or Klong Tad was used as a percussion instrument for playing the rhythm. The dance is the courtship dance between men and women.

Keywords: dance, ancient chong

บทนำ

---

¹ Asst. Prof., Chanthaburi College of Dramatic Arts Bunditpatanasilpa Institute
e-mail: pamong1960.60@gmail.com

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยกระจายอยู่ทั่วไปทุกภาค เช่น ชาวจีน ชาวไทยมุสลิม ชาวลาว ชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ ชาวนูวอน ชาวเขมร และชาวเลที่อาศัยอยู่ตามเกาะต่าง ๆ ของชายฝั่งทะเลด้านมหาสมุทรอินเดีย เป็นต้น รวมทั้งชาวชอง (Chong) ซึ่งอาศัยอยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศไทย บริเวณจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด (ตรี อมาตยกุล, 2520, หน้า 12)

ชาวชองซึ่งเป็นชนพื้นเมืองของจังหวัดจันทบุรี ในปัจจุบันพบอาศัยมากในบริเวณตำบลตะเคียนทอง และตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ ซึ่งแยกพื้นที่ออกมาจากอำเภอมะขาม ลักษณะของรูปร่าง ภาษาพูด ภาษาเขียน ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีทางวัฒนธรรมหลายอย่างที่ยังคงปฏิบัติอยู่ได้แสดงถึงความรัก และเคารพต่อบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว และมีวิถีชีวิตประจำวันที่รักความสงบนิยมในความสนุกสนานรื่นเริงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนชองอยู่เสมอ จึงสะท้อนออกมาให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์คนชองที่สามารถสัมผัสได้ผ่านทางการแสดงพื้นบ้านของชาวชอง เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงร่ำวง เพลงกล่อมเด็ก หรือเพลงกล่อมลูก เพลงที่ร้องเล่นกันเพื่อความสนุกสนาน ยังมีเพลงที่สำคัญ และเป็นหลักของพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น เพลงยันแย ซึ่งสามารถร้องรำได้ทุกงาน ไม่ว่าจะเป็นพิธีการเกิด พิธีการตาย พิธีการบวช พิธีแต่งงาน ตลอดจนเทศกาลต่าง ๆ ที่สำคัญของชุมชนชาวชอง วัฒนธรรมประเพณีการเล่นต่าง ๆ ได้รับการถ่ายทอดมาสู่ชนรุ่นหนึ่งสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านทางสถาบันครอบครัวเป็นหลัก โดยใช้วิธีการสืบทอดกันมาแบบที่เรียกว่า ปากต่อปากหรือ “มุขปาฐะ” โดยสามารถมองเห็นลักษณะการถ่ายทอดนี้ได้ 5 รูปแบบ คือ

- 1) การถ่ายทอดโดยตรงจากผู้สูงวัย ผู้อาวุโส ที่อยู่ในครอบครัว เช่น พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย
- 2) การถ่ายทอดผ่านทางผู้นำ หรือที่เรียกว่า พ่อเพลง แม่เพลง ที่อาศัยอยู่ในชุมชน
- 3) การถ่ายทอดผ่านทางพิธีกรรมต่าง ๆ
- 4) การถ่ายทอดผ่านทางเพลงพื้นบ้าน
- 5) การถ่ายทอดในระบบของหลักสูตรสถานศึกษาที่ได้กำหนดขึ้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดให้ยังคงมีปรากฏอยู่ (ประกิจ พงษ์พิทักษ์, 2558, หน้า 2-3)

การแสดงพื้นบ้านร่ำวงโบราณชอง เป็นศิลปะการแสดงในด้านการร้องและการรำ ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนชาติพันธุ์ชาวชอง มีจุดประสงค์เพื่อการรื่นเริงร่ำวงในโอกาสต่าง ๆ เช่น เทศกาลตรุษสงกรานต์ งานประจำปี จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่า ผู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นการร่ำวงโบราณชองที่ยังเหลืออยู่มีเพียง 6 คน คือ 1) นางจัน ผันผาย 2) นางหงอมวรรณภักดี 3) นางส้มจิ้น วรรณภักดี 4) นางขวัญยืน คุณทวี 5) นางใจ นาคสาย และ 6) นางสินวล คงคาไส ก็ย่างเข้าสู่วัยชรามากแล้ว การถ่ายทอดการร่ำวงโบราณอยู่ในวงที่จำกัดอยู่จึงควรมีการศึกษาและบันทึกองค์ความรู้ไว้ เพื่อให้คงอยู่และอนุรักษ์ไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ทางการแสดงของชาวชองในจังหวัดจันทบุรี

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การสืบทอด องค์ประกอบของการแสดง และวิธีการแสดงร่ำวงโบราณชอง ตามรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นของการแสดงร่ำวงโบราณชอง เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอดและนำเสนอออกสู่สาธารณชนในวงที่กว้างขึ้น ใน

ระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ ตลอดจนการเผยแพร่สู่ต่างประเทศตามลำดับ เพื่อเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา การสืบทอด และองค์ประกอบของรางวัลโบราณของ
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการแสดงเชิงอนุรักษ์ และเอกสารวิชาการ

วิธีการศึกษา

การวิจัย เรื่อง “รางวัลโบราณของ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การสืบทอด องค์ประกอบของการแสดง และวิธีการแสดงรางวัลโบราณของ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ การศึกษาเอกสารจากหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา การสืบทอด องค์ประกอบของการแสดง และวิธีการแสดงรางวัลโบราณของ

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้ดำเนินงานเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นหัวหน้าส่วนราชการที่เป็นผู้นำด้านการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้นำท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรม โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักต้องมีความรู้เกี่ยวกับการแสดงรางวัลโบราณ ในด้านประวัติความเป็นมา ลักษณะอัตลักษณ์ของชาวของ องค์ประกอบของการแสดง การแต่งกายของชาวของ และวิธีการแสดง โอกาสที่ใช้ในการแสดง ได้แก่

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับการแสดงย่นแย้ (จำนวน 4 คน) โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ตามที่ได้กำหนดคุณสมบัติไว้ ดังนี้

- ผู้เป็นหัวหน้าส่วนราชการที่เป็นผู้นำทางวัฒนธรรมระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น โดยทำหน้าที่ขับเคลื่อนการบริหารจัดการงานทางด้านประเพณี และศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดจันทบุรี อีกทั้งส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ สืบสาน ทำนุบำรุงให้คงอยู่ คือ วัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเขาชีมัญญ

- ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมของ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองพลูวิทยา

- ผู้นำท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรม โดยมีการกำหนดจัดให้มีงานประจำปีของท้องถิ่นในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์บ้านของ เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น คือ นายกเทศมนตรีตำบลคลองพลู

2.2 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นร่างโบราณของ ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้แสดง ผู้บรรเลงดนตรีประกอบการแสดงร่างโบราณของ โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักต้องมีความรู้เกี่ยวกับการแสดงร่างโบราณของ ในด้านของประวัติความเป็นมา การสืบทอด ความผูกพันของการแสดงร่างโบราณของกับวิถีชีวิตชาวของ องค์ประกอบของการแสดง และวิธีการแสดงร่างโบราณของ ได้แก่

กลุ่มผู้แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นร่างโบราณ (จำนวน 6 คน) โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ตามที่ได้กำหนดคุณสมบัติไว้ ดังนี้

- ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้แสดง และผู้บรรเลงดนตรีประกอบการแสดง มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 20 ปี และยังคงแสดง และบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงอยู่ในปัจจุบัน ทำหน้าที่เป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่างโบราณของ ให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษาหรือผู้ที่มีความสนใจทั่วไป และมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ นางจิ้น ผันผาย (ด้านการร้องการรำ) นางหงอม วรรณภักดี (ด้านการร้องการรำ) นางสาวจิ้น วรรณภักดี (ด้านการร้องการรำ) นางขวัญ ยืน คุณทวี (ด้านการร้องการรำ) นางใจ นาคสาย (ด้านการร้องการรำ) นางสาวล คงคาใส (ด้านการร้องการรำ) และนายเงิน ผันผาย (ด้านการบรรเลงดนตรี)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง “ร่างโบราณของ” ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ (interview guide) มีทั้งแบบสัมภาษณ์เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ที่ได้แบ่งไว้ตามเกณฑ์ เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

1.1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้เกี่ยวกับการแสดงร่างโบราณของ (จำนวน 4 คน)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (open-ended) มีจำนวน 7 ข้อ คือ ตำแหน่งหน้าที่ของผู้ให้สัมภาษณ์และประสบการณ์ ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการแสดงร่างโบราณ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (open-ended) มีจำนวน 7 ข้อ

1.2 กลุ่มผู้แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นร่างโบราณของ (จำนวน 6 คน)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (open-ended) มีจำนวน 7 ข้อ คือ ตำแหน่งหน้าที่ของผู้ให้สัมภาษณ์และประสบการณ์ ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการแสดงร่างโบราณ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (open-ended) มีจำนวน 7 ข้อ

2. **แบบสังเกต (observation)** มีทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม (participant and non-participant observation) ใช้สังเกตกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นรางวัลโบราณของ

2.1 **แบบมีส่วนร่วม** คือ โครงการ “เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปการแสดงชาวของอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี” ระหว่างวันที่ 21-24 มกราคม 2557 ณ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาของบ้านกำนันเงิน ผันผาย และศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนคลองพลูวิทยา

2.2 **แบบไม่มีส่วนร่วม** คือ เป็นผู้ชมการแสดงรางวัลโบราณของตามงานต่าง ๆ จำนวน 5 ครั้ง เพื่อสังเกต และบันทึกภาพเกี่ยวกับองค์ประกอบของการแสดง และวิธีการแสดงรางวัลโบราณของ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตการณ์การแสดงรางวัลโบราณของ ซึ่งมีข้อสังเกตจำนวน 7 ข้อ คือ บทร้องเพลงรางวัลโบราณของ เครื่องดนตรีที่ใช้ ลักษณะท่ารำ ลักษณะการแต่งกาย ลักษณะโอกาสที่ใช้ในการแสดง ขั้นตอนของการแสดง และผู้แสดง

ส่วนของวัสดุอุปกรณ์ภาคสนาม ในการศึกษาข้อมูลภาคสนามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้อุปกรณ์ช่วยในการเก็บข้อมูล คือ กล้องวิดีโอ เครื่องบันทึกเสียง สมุด ปากกา ดินสอ เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลมากที่สุด

การตรวจสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจ จากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงและเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นตามเนื้อหา (content validity) แก้ไขการใช้ภาษาให้ถูกต้อง ทั้งนี้ มีผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ ดังนี้

1. ดร.รังนา พวงประยงค์	ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย (ละคร-นาง) สำนักการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม และศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย-ละครนาง) ปีพุทธศักราช 2554
2. ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก	นาฏศิลป์อาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม และราชบัณฑิต
3. นายเงิน ผันผาย	อดีตกำนันตำบลคลองพลู และประธานชาวของ จังหวัดจันทบุรี ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเขาฉกรรจ์

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จะต้องทำการตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งบางครั้งอาจทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงใช้การตรวจสอบข้อมูลที่ได้ เพื่อให้สอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์

และการใช้เอกสาร วิธีการเก็บข้อมูล 3 วิธีที่ต่างกัน แล้วจะได้ผลเหมือนกัน ทั้งนี้ มีผู้ตรวจสอบข้อมูลครั้งนี้ จำนวน 3 คน คือ

1. นายเงิน ผันผาย ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเขาคิชฌกูฏ (ตรวจสอบประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบการแสดง)
2. นางจิ้น ผันผาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปการแสดงรำวงโบราณของ (ด้านการร้องและการรำ) (ตรวจสอบเนื้อเพลง การร้อง การรำ)
3. นางใจ นาคสาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปการแสดงรำวงโบราณของ (ด้านการร้อง การรำ) (ตรวจสอบเนื้อเพลง การร้อง การรำ และดนตรี ท่วงทำนองที่ใช้)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกภาพ บันทึกเสียงและจากการจดบันทึกในลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรมาถอดเนื้อหา และผู้วิจัยทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง
2. นำข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ ที่มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (open-ended) นำมาวิเคราะห์ และสรุปความเป็นเชิงพรรณนานำเสนอเป็นความเรียง
3. นำข้อมูลความรู้เกี่ยวกับรำวงโบราณของในกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาวิเคราะห์ และสรุปความเป็นเชิงพรรณนานำเสนอเป็นความเรียง
4. นำข้อมูลความรู้เกี่ยวกับรำวงโบราณของในกลุ่มผู้แสดง นำมาวิเคราะห์ และสรุปความเป็นเชิงพรรณนานำเสนอเป็นความเรียง
5. นำข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม นำมาวิเคราะห์วิธีการแสดงรำวงโบราณของ องค์ประกอบของการแสดง โดยใช้ทฤษฎีทัศนศิลป์ ทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหว เพื่อนำผลการศึกษามาเขียนรายงานวิจัย เรื่อง รำวงโบราณของ

ผลการศึกษา

จากการวิจัยได้ทราบว่า ชาวซองเป็นชนพื้นเมืองเดิมของจังหวัดจันทบุรี ปัจจุบันพบอาศัยอยู่มากในบริเวณตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองพลู และตำบลพลวง อำเภอเขาคิชฌกูฏ มีลักษณะของรูปร่าง ภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีทางวัฒนธรรมหลายอย่าง ที่ยังคงปฏิบัติอยู่ได้แสดงถึงความรัก และเคารพต่อบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว มีวิถีชีวิตประจำวันที่รักความสงบ นิยมในความสนุกสนานรื่นเริงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนซองอยู่เสมอ จึงสะท้อนออกมาให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์คนซองที่สามารถสัมผัสได้ผ่านการแสดงพื้นบ้านของชาวซอง เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงรำวง เพลงกล่อมเด็ก หรือเพลงกล่อมลูก เพลงที่ร้องเล่นกันเพื่อความสนุกสนาน ยังมีเพลงที่สำคัญ และเป็นหลักของพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น เพลงยันแย ซึ่งสามารถร้องรำได้ทุกงาน ไม่ว่าจะเป็นพิธีการเกิด พิธีการตาย พิธีการบวช พิธีการแต่งงาน (กาตัก) ตลอดจนเทศกาลต่าง ๆ ที่สำคัญของชุมชนชาวซอง

การแสดงพื้นบ้านรำวงโบราณของ เป็นศิลปะการแสดงในด้านการร้องและการรำ ที่มุ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนชาวของ โดยมีจุดประสงค์เพื่อการรื้อฟื้น ร้องรำในโอกาสต่าง ๆ เช่น เทศกาลตรุษสงกรานต์ และวันปกติ

จากการลงพื้นที่ภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์ และการเข้าร่วมการแสดงพื้นบ้าน รำวงโบราณของ ณ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาของบ้านก้านน้ดิน ผันผาย และศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนคลองพลูวิทยา หมู่ที่ 4 ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยพบว่า รำวงโบราณของเป็นการแสดงของชาวของซึ่งเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมที่ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เป็นบทร้องที่มีการเกี่ยวพาราสักนระหว่างชาย-หญิง เนื้อร้องมีทั้งบทร้องภาษาไทย และบทร้องภาษาของ ซึ่งเป็นการบอกเล่าวิถีชีวิตของชาวของ โดยมีการสืบทอดแบ่งได้ 2 ระยะ องค์ประกอบการแสดงประกอบด้วยบทร้องจำนวน 11 บทร้อง เครื่องดนตรี ใช้กลองเพลวัดหรือกลองทัด 1 ใบ ตีประกอบจังหวะ ทำรำเป็นการเกี่ยวพาราสีระหว่างชาย-หญิง โดยผู้แสดงตีทำรำไปตามความหมาย เช่น ทำนกบิน ทำชี เพื่อบ่งบอกสถานที่ ประกอบการย่ำเท้าสลับซ้าย-ขวาไปตามวง ไม่มีทำรำที่ตายตัว การแต่งกาย ฝ่ายหญิงจะนุ่งผ้าซิ่นสวมเสื้อคอกระเช้า มีผ้าคล้องคอ เหน็บดอกขบาสีแดง ส่วนฝ่ายชาย จะสวมเสื้อคอกลมสีน้ำเงิน มีผ้าโพกศีรษะ นุ่งผ้าโสร่ง มีผ้าคาดเอว ขั้นตอนการแสดง มีพิธีไหว้ครู เพื่อเป็นการนิกถึงบรรพบุรุษผู้ที่ได้ถ่ายทอดการร้องและการรำ ไหว้พระแม่ธรณี แล้วจึงทำวงกลมคู่ชาย-หญิง ล้อมรอบเก้าอี้ซึ่งจัดไว้เป็นที่หยุดพักของผู้แสดงบริเวณกลางวง ในช่วงของเพลงที่ 1 เพลงที่ 2 เพลงที่ 3 และเพลงในลำดับต่อ ๆ ไป จนจบกระบวนเพลง แล้วจึงเดินเข้าหลังเวทีเป็นการจบการแสดง

ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างทำรำที่พบพอสังเขป ดังนี้

ท่าที่ 1 เพลงไหว้ครู เป็นการไหว้ครู จึงใช้ทำรำพนมมือ เพื่อแสดงออกถึงความเคารพนิกถึงพระคุณ ผู้ถ่ายทอดการร้อง และการรำวงโบราณของ

ภาพที่ 1 ท่าเพลงไหว้ครู
ที่มา : พรศิริ ถานอมกุล (2563)

ท่าที่ 2 เพลงจุดเทียน ผู้แสดงปฏิบัติท่ากัวมือเรียกคู่รำ แล้วหมุนตัวร้องรำไปตามท่วงทำนองและจังหวะ

ภาพที่ 2 ท่ารำเพลงจุดเทียน
ที่มา : พรศิริ ถนอมกุล (2563)

ท่าที่ 3 เพลงเชิญรำ ผู้แสดงปฏิบัติท่าจีบมือคว่ำเข้าหาลำตัว แล้วคลายมือออกตั้งวง หันหน้าเข้าหาคู่ของตนเอง

ภาพที่ 3 ท่ารำเพลงเชิญรำ
ที่มา : พรศิริ ถนอมกุล (2563)

ท่าที่ 4 เพลงเชิญแม่โถมยง ผู้แสดงจะร้องเพลงไปจนถึงคำว่า “โปรดเชื่อน้ำคำ อย่าทำล่วงเกิน” ปฏิบัติโดยใช้นิ้วชี้ไปที่ปากของตนเอง พร้อมกับหันหน้าเข้าหาคู่

ภาพที่ 4 ท่ารำเพลงเชิญแม่โถมยง
ที่มา : พรศิริ ถนอมกุล (2563)

ท่าที่ 5 เพลงมิดคำ ผู้แสดงจะโค้งตัวเข้าหากัน และโน้มศีรษะลงมาเข้าหาคู่ ตรงกับคำร้องที่ว่า “โค้งกันไป โค้งกันมา” และผู้แสดงทั้งคู่ทำท่าเอียงอาย ตรงกับคำร้องที่ว่า “ความรักนี้หรือเป็นสื่อกันด้วย สายตา”

ภาพที่ 5 ท่ารำเพลงมิดคำ
ที่มา : พรศิริ ถนนอมกุล (2563)

ท่าที่ 6 เพลงนกบิน ผู้แสดงฝ่ายหญิงจะใช้นิ้วชี้ไปที่ปาก ตรงกับคำร้องที่ว่า “จึกกรู จึกกรู” และผู้แสดงฝ่ายชาย จะทำท่ากลางมือออกข้างลำตัว เหมือนท่านกบิน ตรงกับคำว่า “เมื่อยามสนุก จึกกรู จึกกรู” พร้อมกับปฏิบัติผงกศีรษะลงตามจังหวะ

ภาพที่ 6 ท่ารำเพลงนกบิน
ที่มา : พรศิริ ถนนอมกุล (2563)

ท่าที่ 7 เพลงจันทร์ลอย ผู้แสดงปฏิบัติทำใช้มือประกบกันกรีดปลายนิ้วมือออก ตรงคำร้องที่ว่า “คิดถึงหน้ามน” ในคำร้องที่ว่า “ถ้าน้องไม่ตาย ได้เป็นคู่กัน” ใช้นิ้วชี้ทั้งสองข้างดึงมารวมกันที่ด้านหน้า

ภาพที่ 7 ท่ารำเพลงจันทร์ลอย
ที่มา : พรศิริ ถนนอมกุล (2563)

ท่าที่ 8 เพลงสวัสดี ผู้แสดงทำท่าคล้องพวงมาลัย (ฝ่ายชาย) โดยกำมือทั้งสองข้างเหมือนอาการหยิบของ แล้วนำมาคล้องที่คอของ (ฝ่ายหญิง)

ภาพที่ 8 ท่ารำเพลงสวัสดี
ที่มา : พรศิริ ถนอมกุล (2563)

ท่าที่ 9 เพลงเขาวงกม ผู้แสดงเดินไปตามวง แล้วทำท่าชี้มองตามมือ ตรงกับบทร้องที่ว่า “หน้าผามันสูงระโงะ”

ภาพที่ 9 ท่ารำเพลงเขาวงกม
ที่มา : พรศิริ ถนอมกุล (2563)

ท่าที่ 10. เพลงนางโด้นาง ผู้แสดงท้าวสะเอวสองมือ ในคำร้องที่ว่า “เอวเล็กเอวบางเหมือนนางละคร เข้มขัดจะมารัดเอวกลม”

ภาพที่ 10 ท่ารำเพลงนางโด้นาง
ที่มา : พรศิริ ถนอมกุล (2563)

ท่าที่ 11. เพลงดอกไม้ริมหนอง ผู้แสดงท่าทำจีบมือเข้าหาจุมูก ตรงกับบทร้องที่ว่า “ขอดอกได้ไหม ไม่ได้หรอกพี่ เจ้าของเขามี อย่าพึ่งเด็ดดม”

ภาพที่ 11 ท่ารำเพลงดอกไม้ริมหนอง
ที่มา : พรศิริ ถนนอมกุล (2563)

บทร้องเพลงรำวงโบราณของ

1. เพลงไหว้ครู

ไหว้ครู ไหว้ครู ไหว้ครู ในวงฟ้อนรำ

วันอาทิตย์ ฉันทมาไม่ทัน ฉันทมาวันจันทร์ ฉันทรำไหว้ครู

ไหว้ครู ไหว้ครู ไหว้ครู ในวงฟ้อนรำ

2. เพลงจุดเทียน

จุดเทียนเวียนนวน เรามาหลายคน วนเอ๋ยวนเวียน

หม่นกลับลับเปลี่ยน เรามาจุดเทียน เวียนเอ๋ย เวียนนวน

3. เพลงเชิญรำ

เชิญรำ เชิญรำ ขอเชิญมารำ อย่ามาทำให้เป็นเอียงอาย

สุขใจไหมชื่น เมื่อคืนรำวง ตั้งใจมาโค้ง โค้งให้เธอรำ

4. เพลงเชิญแม่โถมยง

เชิญเถิด เชิญมารำวง เชิญแม่โถมยง มาสู่วงรำ

อย่าเอียง อย่าอาย อย่าหน่าย อย่าแหยง อย่าคิดระแวง ให้เรียมชอกช้า

คนสวย ขอเชิญมารำ โปรดเชื่อน้ำคำ อย่ารำลวงเกิน

5. เพลงมิดคำ

มิด ๆ คำ ๆ ไหวย อย่ารำซิเข้ามาใกล้ พวกเราท้อใจ ผู้ใหญ่เขาไม่พอตา

โค้งกันไป โค้งกันมา สายตาหรือจะต้องเป็นสื่อ ความรักนี้หรือ เป็นสื่อกันด้วยสายตา

6. เพลงนกบิน

นกเอี้ยงบินมา นกสารถาบินมาหาคู่ จักกระจันขันกรู มาจุกกรู จุกก็จุก

ตัวเมียร้องกรู ต้องผู้ร้องกรู

จุกกรูจุกกรู เมื่อยามสนุก จุกกรูจุกกรู

7. เพลงจันทร์ลอย

จันทร์ลอย จันทร์ลอย บุญฉันน้อย ใจลอยหมองหม่น
คิดเศร้าคะเนิง คิดถึงหน้ามน ความรักหมองหม่น ความจนหมองมัว
จันทร์ลอย จันทร์ลอย มาติดหาดทราย เป็นบุญของพี่ช่วยได้
ถ้าน้องไม่ตาย ได้เป็นคู่กัน

8. เพลงสวัสดี

สวัสดีขอให้โชคชัย พี่น้องชาวไทย ช่วยบำรุงวาสนา
พวงมาลัยจะมาไค้ดารา
เร็วเร็วอย่าช้า ดาราเขาจะคอย

9. เพลงเขาวงกต

เขาวงกต เดินตามไปเที่ยวเขาวง
หน้าผามันสูงระหง หน้าผามันสูงระหง
ไปเที่ยวเขาวง ไปชมสาวงาม
จับนิด จับนิด จับหน่อย สาวน้อย ๆ กำลังเป็นไข้
ไข้อะไรทำตา ปรี้อปรี้อ ไข้อะไรทำตา ปรี้อปรี้อ
ฉันขอจับมือ ดูชีพจร

10. นางโبتนาง

เนื้อร้องภาษาของ

นางโبتนาง ก็กิดก็กระตึกเป็นนางละคร
เข็มขัดจะมารัดจะก็กลม เข็มขัดจะมารัดจะก็กลม
กะหวังจะชม แม่นางซุบยัน

เนื้อร้องภาษาไทย

นางน้อยนาง เอวเล็กเอวบางเหมือนนางละคร
เข็มขัดจะมารัดเอวกลม เข็มขัดจะมารัดเอวกลม
ก็หวังเชยชม แม่ผมดัดลอน

11. ดอกไม้ริมหนอง

เนื้อร้องภาษาของ

ปางอุดเกยข้างกระปิง ไม้ดักทั้ง กะหวังพักทุย ไม้ดอกอื่นอดก็อื่นนิเยะ
พ่ายดอกอื่นอดก็อื่นนิเยะ ก็หน่ายดักอื่น ม่ายบื้อพักทุย

เนื้อร้องภาษาไทย

ดอกไม้อยู่ริมหนอง เรามีเจ้าของอย่าพึ่งเด็ดดม ขอดอกได้ไหม (ไม่ได้หรอกพี่)
สองดอกได้ไหม (ไม่ได้หรอกพี่) เจ้าของเขามีอย่าพึ่งเด็ดดม
(ที่มา : นางจัน ผันผาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะการแสดง รำวงโบราณของ)

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยศึกษาได้พบว่า ชาวซองเป็นชนพื้นเมืองของจังหวัดจันทบุรี อาศัยอยู่บริเวณตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองพลู และตำบลพลวงในเขตพื้นที่อำเภอเขาฉกรรจ์ ชาวซองมีลักษณะรูปร่าง ภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีทางวัฒนธรรมหลายอย่างที่ยังคงปฏิบัติอยู่ นิยมในความสนุกสนาน รื่นเริง จึงสะท้อนออกมาผ่านการแสดงพื้นบ้านของชาวซอง เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงร่ำวง เพลงกล่อมเด็กหรือเพลงกล่อมลูก เพลงที่เป็นหลักของพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น เพลงยันแย ซึ่งสามารถร้องรำได้ทุกงาน ไม่ว่าจะเป็นพิธีการใด ๆ ก็ตามตลอดจนเทศกาลต่าง ๆ ที่สำคัญของชุมชนชาวซอง ร่ำวงโบราณซอง เป็นบทร้องที่มีการเกี่ยวพาราสีกันระหว่างชาย-หญิง เนื้อร้องมีทั้งบทร้องภาษาไทย และบทร้องภาษาซอง ซึ่งเป็นการบอกเล่าวิถีชีวิตของชาวซอง โดยมีการสืบทอดแบ่งได้ 2 ระยะ องค์ประกอบการแสดงประกอบด้วย บทร้องจำนวน 11 บทร้อง เครื่องดนตรี ใช้กลองเพลวัด หรือกลองทัด 1 ใบ ตีประกอบจังหวะ ทำรำเป็นการเกี่ยวพาราสีระหว่างชาย-หญิง โดยผู้แสดงตีทำรำไปตามความหมาย เช่น ทำนบกบิน ทำซี้เพื่อบ่งบอกสถานที่ ประกอบการย่ำเท้าสลับซ้าย-ขวาไปตามวง ไม่มีทำรำที่ตายตัว การแต่งกาย ฝ่ายหญิงจะนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อคอกระเช้า มีผ้าคล้องคอ เหน็บดอกขบาสีแดง ส่วนฝ่ายชาย จะสวมเสื้อคอกลมสีน้ำเงิน มีผ้าโพกศีรษะ นุ่งผ้าโสร่ง มีผ้าคาดเอว ขั้นตอนการแสดง มีพิธีไหว้ครู เพื่อเป็นการนึกถึงบรรพบุรุษผู้ที่ได้ถ่ายทอดการร้องและการรำ ไหว้พระแม่ธรณี แล้วจึงทำวงกลมคู่ชาย-หญิง ล้อมรอบเก้าอี้ซึ่งจัดไว้เป็นที่หยุดพักของผู้แสดงบริเวณกลางวง ในช่วงของเพลงที่ 1 เพลงที่ 2 เพลงที่ 3 และเพลงในลำดับ ต่อ ๆ ไป จนจบกระบวนการแสดง แล้วจึงเดินเข้าหลังเวทีเป็นการจบการแสดง

ส่วนของการวิเคราะห์ทฤษฎี ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีประกอบ คือ 1) ทฤษฎีทัศนศิลป์ มีความสอดคล้องในด้านของเครื่องแต่งกายที่มีลักษณะที่เป็นรูปแบบเฉพาะ สืบถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลง การกำหนดรูปแบบของการแสดง และการใช้สีในเชิงสากล ให้สื่อความหมายที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชาวซองอันเกิดจากภูมิปัญญาในการย้อมสีผ้าจากวัตถุดิบธรรมชาติเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม 2) ทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหว มีความสอดคล้องในการออกแบบกระบวนการรำรำยรำของการแสดง การเคลื่อนไหวในอิริยาบถต่าง ๆ ให้เกิดความหนัก และความเบา การเน้นจังหวะหนักแน่น และอ่อนไหวของพลังในร่างกาย เพื่อให้เห็นถึงความรู้สึกและความหมายที่ต่างกันของพลังที่ต่างกันในการเคลื่อนไหวในลักษณะท่าต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ไปกับกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป ชุมชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาควรสนับสนุนให้มีการศึกษาแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรมการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะชาวซองที่มีอยู่ในท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ที่เป็นข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดง อันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรีแก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และผู้ที่มีความสนใจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ควรให้การส่งเสริมด้านการนำข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เชิงโบราณคดี มาใช้ในการจัดทำงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ ตลอดจนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติม บูรณาการกับรายวิชาหลักที่นักเรียน

นักศึกษาได้เรียนในระบบห้องเรียน เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสื่อผ่านทางชุดการแสดง เพื่อให้ง่าย และประหยัดเวลาต่อการเรียนรู้ของผู้ที่มีความสนใจทั้งภายใน และภายนอก

บรรณานุกรม

ตรี อมาตยกุล. (2520). ประวัติเมืองจันทและอักษรานุกรมภูมิศาสตร์จังหวัดจันทบุรี. กรุงเทพฯ: พับลิเคชั่นเซนเตอร์.

ประกิจ พงษ์พิทักษ์. (2558). การสร้างสรรค์ชุดการแสดง ระบายันแย. จันทบุรี: วิทยาลัยนาฏศิลป์ จันทบุรี.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน : ข้อสังเกตบางประการตาม พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 Community Mediation: Some Issues about the Mediation Act B.E. 2562

วันที่รับบทความ : 10 กรกฎาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ : 25 กันยายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ : 28 กันยายน 2563

รุ่งรัตน์ ธนบดีธาดา¹
อรรถชัย วงศ์อุดมมงคล²

บทคัดย่อ

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือก และเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 18 พฤศจิกายน 2562 แล้ว ในพระราชบัญญัตินี้กำหนดประเภทของข้อพิพาทที่สามารถใช้วิธีการไกล่เกลี่ยได้โดยต้องเป็นข้อพิพาททางแพ่ง ที่มีทุนทรัพย์ไม่มากนัก และข้อพิพาททางอาญาบางประเภทกำหนดเป็นกฎหมายกลาง พร้อมทั้งเพิ่มเติมการระงับข้อพิพาทภาคประชาชน จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการลด ขจัด หรือยุติความขัดแย้งที่มีต่อกันระหว่างคนในชุมชน ในขอบเขตของพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์มีความใกล้ชิดกัน ในระดับของหมู่บ้านและระดับตำบล โดยไม่จำเป็นต้องนำความขัดแย้งทางแพ่งหรือข้อพิพาททางอาญาที่มีความเสียหายเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย ซึ่งอาจเป็นความผิดลหุโทษที่มีโทษปรับ รวมทั้งการกระทำความผิดทางอาญาที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทางร่างกายหรือจิตใจของผู้เสียหายไม่มากนัก เพื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง และทางอาญาอย่างเป็นทางการ โดยความเสียหายนั้นสามารถที่จะคิดเป็นจำนวนเงินหรือสิ่งของเพื่อทดแทนเสียหายเพื่อเป็นการชดเชยได้ ก็จะเป็นเรื่องดีต่อการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นของคนในชุมชน อย่างไรก็ตาม การระงับข้อพิพาทดังกล่าว คู่กรณีจะต้องให้ความยินยอมในการระงับข้อพิพาท ผลที่ได้จากการระงับข้อพิพาทโดยวิธีนี้ทำให้คดีขึ้นสู่ศาลมีจำนวนลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

คำสำคัญ : การไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน การระงับข้อพิพาททางเลือก

---

¹ อาจารย์ประจำ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: roongrut.t@dru.ac.th

² อาจารย์ประจำ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: attachai.w@dru.ac.th

Community Mediation: Some Issues about the Mediation Act B.E. 2562

Received: July 10, 2020

Revised: September 25, 2020

Accepted: September 28, 2020

Roongrut Thanabodeethada¹

Attachai Wongudommongkol²

Abstract

Mediation is an alternative dispute resolution, and the Mediation Act B.E. 2562 was enacted and effective on November 18, 2019. In this Act, the types of disputes suitable for mediation are defined. They are the civil and commercial dispute in which the amount in dispute is not high, and some kinds of compoundable criminal disputes which are designated as a general law. Also, the public dispute resolution is added. This is another way to reduce, eliminate, and settle the conflicts between people in the community in the areas with close relationships or in the village or Tambon area. This is therefore not necessary to bring disputes or criminal disputes with little damage, which may be a petty offense or misdemeanor with a fine including compoundable criminal disputes that do not cause too much physical or mental impact to the victims, to the court. When the damages are able to be calculated in money or things as the compensation, it will be a good way to resolve disputes among people in the community. However, to apply the dispute resolution, the parties involved need to agree to enter the mediation process. The benefits of the mediation process are the reduction of the number of court cases, the conflict reconciliation, the social harmony, the reduction of the national budget, and the strengthening of society.

Keywords: mediation, community mediation, alternative dispute resolution

---

¹ Lecturer, Faculty of Humanities & Social Sciences, Bachelor of Laws Program, Dhonburi Rajabhat University.
e-mail: roongrut.t@dru.ac.th

² Lecturer, Faculty of Humanities & Social Sciences, Bachelor of Laws Program, Dhonburi Rajabhat University.
e-mail: attachai.w@dru.ac.th

บทนำ

ตามที่ได้มีการตราพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 67 ก วันที่ 22 พฤษภาคม 2562 โดยมีผลบังคับใช้วันถัดจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ยกเว้นบทบัญญัติบางหมวด ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 180 วัน ดังนั้นกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งเริ่มใช้จริงตั้งฉบับในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2562 ซึ่งเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ปัจจุบันข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เห็นควรให้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนัก และข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมากำหนดเป็นกฎหมายกลาง เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวน หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

จากหลักการและเหตุผลในข้างต้น ผู้เขียนขอเสนอบทความ โดยเริ่มจากความหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ข้อดีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในทางแพ่ง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

การไกล่เกลี่ยเป็นวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกวิธีหนึ่งที่ได้รับคามนิยม และถูกนำมาใช้มาก เพราะมีวิธีการแก้ไข้ปัญหา เยียวยาความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่ายพึงพอใจ ใช้เวลาไม่นาน แทนที่วิธีการเดิมที่เป็นการระงับข้อพิพาทโดยนำคดีขึ้นฟ้องต่อศาลซึ่งมีระยะเวลานาน และมีค่าใช้จ่ายมาก

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (มาตรา 5) หมายความว่า การดำเนินการเพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสเจรจาตกลงกันระงับข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาโดยสันติวิธี และปราศจากการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการในชั้นศาล และในชั้นบังคับคดี

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ กระบวนการระงับข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สามเข้ามาช่วยเหลือให้คู่พิพาทเจรจาต่อรองกันได้สำเร็จ (โกเมศ สุภงกข และไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล, 2561, หน้า 32) ปัจจุบันแนวทางดังกล่าวมีสถานะเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกที่มีจุดเด่นในแง่ประสิทธิภาพ การส่งเสริมให้คู่พิพาทบรรลุผลประโยชน์ร่วมกัน แทนการสู้คดีเพื่อหาผู้แพ้ ผู้ชนะ และการช่วยแบ่งเบาภาระคดีจากศาล การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาล

การไกล่เกลี่ยเป็นการค้นหาความพอใจของคู่ความว่าจะยุติข้อพิพาทที่มีอยู่หรือจะมีขึ้นในอนาคตให้เสร็จไปด้วยวิธีการใด อย่างไร โดยผู้ไกล่เกลี่ยจะไม่ชี้ผลคดีออกมาว่าคู่ความฝ่ายใดถูกหรือคู่ความฝ่ายใดผิดหรือค่าเสียหายแท้จริงเป็นเงินเท่าไร การไกล่เกลี่ยมีจุดมุ่งหมายสุดท้ายคือ คู่ความตกลงกันได้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความกัน ดังนั้นหน้าที่หลักของผู้ไกล่เกลี่ยหรือเป็นสื่อให้คู่ความได้ติดต่อเจรจากัน ช่วยให้คู่ความได้เข้าใจถึงสิ่งที่ตนต้องการ และสิ่งที่ตนพึงได้รับ รวมทั้งช่วยชี้แนะ

ทางแก้ไขปัญหากลับช่วยกำหนดทางเลือกที่นำไปสู่ข้อตกลง เมื่อคู่ความตกลงกันได้ก็ช่วยร่างสัญญาประนีประนอมยอมความ

2. การไกล่เกลี่ยในชั้นปกครอง

การไกล่เกลี่ยในชั้นนี้เป็นการไกล่เกลี่ยโดยเจ้าหน้าที่ทางปกครอง ทั้งส่วนกลางและภูมิภาค หรือบุคลากรซึ่งสังกัดกรมการปกครอง อันเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงมหาดไทย มีภารกิจในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศ การอำนวยความสะดวกเป็นธรรมในสังคม การปกครองท้องถิ่น การอาสารักษาดินแดน การทะเบียนเพื่อให้ประเทศมีความมั่นคงปลอดภัยได้รับการบริการที่สะดวก รวดเร็วและก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม กรมการปกครองเป็นศูนย์กลางให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ได้รับความไม่เป็นธรรม แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและลดความขัดแย้งในพื้นที่ การดำเนินการไกล่เกลี่ยกรณีข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาเป็นหนึ่งในภารกิจเพื่อช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ 76 จังหวัด ที่ศูนย์ดำรงธรรมอำเภอตั้งอยู่

3. การไกล่เกลี่ยในชั้นชุมชนหรือภาคประชาชน

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นชุมชนเป็นกระบวนการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม มีจุดมุ่งหมายในการสร้างความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและชุมชน ในการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้น(ทนทร์ยา ชีรัชชาโชติ, 2557, หน้า 115) โดยอาศัยกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่เปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถเยียวยาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ตลอดจนสร้างแนวทางหรือรูปแบบที่จะชดเชยความเสียหายที่สร้างความพึงพอใจร่วมกันในแง่ของกระบวนการไกล่เกลี่ย โดยใช้คนกลาง คณะกรรมการ หรือบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย โดยเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้แสดงความคิดเห็นทางทางเลือกที่สร้างความพึงพอใจร่วมกัน (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2562, หน้า 3)

กฎหมายปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแยกตามหน่วยงานที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบ่งออกเป็น 4 หน่วยงาน ประกอบด้วย ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง สำนักงานอัยการสูงสุด และฝ่ายปกครอง โดย

1) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยสำนักงานศาลยุติธรรม ระหว่างพิจารณาคดี หรือก่อนพิจารณาคดี สำหรับคดีแพ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 20 ทวิ วรรค 3 “หลักเกณฑ์และวิธีการในการไกล่เกลี่ยของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ประนีประนอม ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา” ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกากว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 (ราชกิจจานุเบกษา, 2554) และ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกากว่าด้วยการไกล่เกลี่ย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ประกอบกับคู่มือการจัดระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกากว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ส่วนการไกล่เกลี่ยในคดีอาญา ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญา พ.ศ. 2560 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

2) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีปกครองโดยสำนักงานศาลปกครอง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล

ปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 ออกระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาทในคดีปกครอง พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

3) การไต่ถามข้อพิพาทโดยสำนักงานอัยการสูงสุด ในกรณีที่พนักงานอัยการนำข้อเท็จจริงที่ได้จากการไต่ถามไปพิจารณาแล้วเห็นว่ามิเหตุอันควรไม่ดำเนินคดีกับจำเลยต่อไป ก็น่าจะมีอำนาจใช้ดุลยพินิจถอนฟ้องได้ โดยอาศัยแนวทางการปฏิบัติตามระเบียบอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553

4) การไต่ถามข้อพิพาทโดยฝ่ายปกครอง ผ่านศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ ส่วนอำนาจความเป็นธรรม ซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศ จำนวน 878 แห่ง มีกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบอยู่ 2 ฉบับ กล่าวคือ กฎกระทรวงว่าด้วยการไต่ถามและประณอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 และกฎกระทรวงว่าด้วยการไต่ถามความผิดที่มีโทษทางอาญา พ.ศ. 2553 (ราชกิจจานุเบกษา, 2553)

หลักเกณฑ์ใหม่ตามพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562

สำหรับหลักเกณฑ์ใหม่ที่เกิดขึ้นในพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 นั้นมีการกำหนดชนิดของข้อพิพาทที่สามารถไต่ถามโดยคดีแพ่งบางประเภท ซึ่งหากเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์จะต้องมีทุนทรัพย์ไม่มากนัก และคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือเป็นคดีลหุโทษ กำหนดการขึ้นทะเบียน ผู้ไต่ถาม (มาตรา 9) คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ไต่ถาม (มาตรา 10) อำนาจหน้าที่ของผู้ไต่ถาม (มาตรา 11) จริยธรรมของผู้ไต่ถาม (มาตรา 12) และการไต่ถามข้อพิพาทภาคประชาชน (มาตรา 68-70) (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

ผู้ไต่ถามข้อพิพาทจะต้องขึ้นทะเบียนต่อนายทะเบียน ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ นายทะเบียนหมายถึง หัวหน้าหน่วยงานของรัฐซึ่งดำเนินการไต่ถามข้อพิพาท ดังนั้นจึงไม่ใช่หน่วยงานเดียวที่มีหน้าที่เป็นนายทะเบียน โดยนายทะเบียนอาจจะเป็นศูนย์ไต่ถามข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด ศูนย์ดำรงธรรม หรือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นต้น

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ไต่ถาม มีการกำหนดในภาพรวมว่าจะต้องผ่านการอบรมการไต่ถามข้อพิพาทตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมกำหนด เป็นผู้ไม่ประสพการณ์ด้านต่าง ๆ ไม่เคยได้รับโทษจำคุก ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเคยถูกเพิกถอนจากการเป็นผู้ไต่ถามตามพระราชบัญญัตินี้

สำหรับข้อพิพาทที่เข้าสู่กระบวนการไต่ถามตามพระราชบัญญัตินี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย การไต่ถามหรือประณอมข้อพิพาททางแพ่ง หรือประณอมข้อพิพาททางอาญา และการไต่ถามหรือประณอมข้อพิพาทภาคประชาชน กล่าวคือ

1. การไถ่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาททางแพ่ง (มาตรา 20) (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) แบ่งออกเป็น

- ข้อพิพาททางแพ่งที่ไม่สามารถกระทำได้อหากเป็นสิทธิแห่งสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว และกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์

- ข้อพิพาททางแพ่งที่สามารถทำได้ ประกอบด้วย

1) ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์

2) ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก

3) ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

4) ข้อพิพาทอื่นนอกจากกรณีข้างต้น ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาท หรือไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ดังนั้นการไถ่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งก็จะต้องดำเนินการตามหน่วยงาน ซึ่งดำเนินการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทที่ได้กล่าวถึงในตอนต้นของบทความ ซึ่งก็คือหน่วยงานของรัฐซึ่งดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทอยู่แล้ว หรืออาจเป็นราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งหน่วยงานของรัฐดังกล่าวมีหน้าที่เป็นนายทะเบียนอยู่แล้ว และขั้นตอน วิธีการในการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายข้อกำหนด กฎกระทรวง ระเบียบ และข้อบังคับ ที่หน่วยงานที่ทำหน้าที่ไถ่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นกำหนดด้วย

2. การไถ่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาททางอาญา (มาตรา 35-67) (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ที่สามารถนำรูปแบบบางประการมาปรับใช้กับชุมชนได้

การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมหรือชุมชน ตามปกติย่อมต้องมีความขัดแย้งต่อกันเกิดขึ้นไม่มากก็น้อย และเมื่อเกิดข้อพิพาททางอาญาขึ้นระหว่างกัน ผู้ซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำ ความผิดก็มีความต้องการที่จะนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหลักอย่างเป็นทางการ เช่น การฟ้องคดี ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกต่อประชาชนโดยภาครัฐ โดยคิดว่าเป็นหนทางหลักที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่า ตนจะได้รับความยุติธรรม หรือการเยียวยาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถาวรแท้ ในความเป็นจริงก็เป็นเช่นนั้นตามหลักมาตรฐานของการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดแก่ประชาชนและสังคม หากแต่ข้อพิพาททางอาญาที่เกิดขึ้นเรื่อย ๆ ที่มีอยู่อย่างมากมายนั้น บางเรื่องเป็นข้อพิพาทที่เกิดความเสียหายเพียงเล็กน้อย หรือไม่รุนแรงต่อกันมากนัก สามารถนำเรื่องนั้น ๆ มาพิจารณา ปกป้องพูดคุยหาแนวทางออกเพื่อลดความขัดแย้ง ยุติปัญหาที่เกิดขึ้นต่อกันได้อย่างที่ไม่มีความจำเป็นต้องดำเนินการฟ้องร้องกันตามกระบวนการยุติธรรมหลักในทางอาญาอย่างเป็นทางการ ก็สามารถก่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกแก่คู่กรณีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลดีต่อสังคมและคนในชุมชนอีกด้วย ในปัจจุบันนี้ก็ได้มีแนวความคิดของการอำนวยความสะดวกอย่างไม่เป็นทางการหรือความยุติธรรมทางเลือก โดยเกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องเพื่อแก้หรือยุติปัญหา ระงับข้อพิพาทในทางอาญาต่อกัน ในบางเรื่องบางกรณีที่สามารถดำเนินการได้ คือ แนวคิดเรื่องการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) มาใช้กับข้อพิพาททางอาญาในบางเรื่องบางกรณี เพื่อช่วยฟื้นฟู เยียวยา ทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการทำความผิดอาญาในเรื่องนั้น ๆ ในแนวความคิดดังกล่าวปัจจุบันนี้ได้เป็นที่ยอมรับ มีการกล่าวถึงและนำแนวความคิด

นี้มาศึกษา ปรับใช้กันอย่างเป็นที่แพร่หลายตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นอีกหนึ่งวิธีการที่ดีหากได้มีการนำมาใช้อย่างเฉพาะเจาะจงต่อชุมชนไม่ว่าจะเป็นในระดับหมู่บ้านหรือระดับตำบล เปิดโอกาสในการให้ผู้ที่สำนึกต่อการกระทำผิดทางอาญาของตนบางกรณีได้แสดงความรับผิดชอบ ปรับปรุง หรือให้แก้ไขการทำความผิดของตนให้กลับมาสู่แนวทางที่ถูกต้อง อันจะส่งผลดีต่อคนในชุมชน สังคมในชุมชนนั้น ๆ ในแนวทางการดำเนินการโดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญห และอำนวยความสะดวกธรรมชาติให้เป็นเกิดไปตามความต้องการอย่างถูกต้องเหมาะสม อันจะเป็นการป้องกันการทำความผิดซ้ำไม่ให้เกิดขึ้นอีกหรือเบาบาง เสริมสร้างให้สังคมและคนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดแนวทาง วางหลักเกณฑ์ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ของมาตรการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางคดีอาญาในชุมชนนั้น ๆ ขึ้น เพื่อให้เป็นที่เข้าใจ มีความเชื่อมั่นในการนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

มุมมองของความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยกันที่เกิดขึ้นจนนำไปสู่การทำความผิดอาญาในชุมชนนั้น อาจมีที่มาจากหลายสาเหตุ หรือมีปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความขัดแย้งทางด้านความคิด ประเพณี วัฒนธรรม ความขัดแย้งทางด้านความเชื่อและผลประโยชน์หรือแม้กระทั่งความยากจน รวมทั้งบางกรณีอาจมีความซับซ้อนแห่งข้อขัดแย้ง ข้อพิพาทต่าง ๆ เหล่านั้น แม้ในบางเรื่องเพียงเล็กน้อยแต่นำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงกลายเป็นข้อพิพาทต่อกันได้ ตั้งแต่เรื่องการกระทำละเมิดต่าง ๆ ให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน เรื่องครอบครัว มรดก นิติกรรมสัญญาต่าง ๆ การซื้อขาย กู้ยืม รวมทั้งการไม่ปฏิบัติตามสัญญาต่าง ๆ จนนำไปสู่การทำความผิดทางอาญาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การลักขโมย การฉ้อโกง การบุกรุก เป็นต้น ส่งผลให้เกิดการกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชนโดยรวมและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีของสังคม ของคนในชุมชน จึงจำเป็นต้องหาวิธีการจัดหรือยุติปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว

อนึ่งการนำแนวความคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ นั้น เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ได้รับการยอมรับ ในการนำกระบวนการต่าง ๆ มาใช้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายกลับคืนสู่ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอย่างไม่เป็นทางการ โดยใช้วิธีการสร้างกระบวนการที่มีส่วนร่วมหลายฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายผู้กระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย สังคมชุมชน และเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ เข้าใจที่ดีต่อกันของคู่กรณีให้กลับคืนมา แทนความมุ่งหมายอย่างเดียวในการลงโทษจำคุกหรือลงโทษอย่างอื่นในทางอาญาต่อผู้กระทำผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงการเป็นอีกแนวทางเลือกหนึ่งหรือแนวทางที่ใช้ควบคู่กันไปกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหลักที่เป็นทางการ ซึ่งลักษณะของวิธีดำเนินการที่ปรากฏออกมาในรูปแบบดังกล่าว ดังนี้

- 1) การเจรจา (negotiation)
- 2) การไกล่เกลี่ย (mediation)
- 3) การประนีประนอม (conciliation)

4) การประชุมกลุ่มเพื่อระงับข้อพิพาท (conferencing and sentencing circles)

ในส่วนของการหลักการและวิธีตามกระบวนการนี้ ในเบื้องต้น ผู้เขียนเห็นว่าที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และสามารถนำมาใช้กับการระงับข้อพิพาททางอาญาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้น คือ การไกล่เกลี่ย (mediation) และการประนีประนอม (conciliation) อันจะนำไปสู่การสมานความสัมพันธ์ที่เป็นการนำแนวความคิดเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในลักษณะที่คล้ายคลึงกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่ง โดยนำมาปรับประยุกต์ใช้กับการดำเนินคดีอาญาให้มีความเหมาะสม เป็นกระบวนการที่เรียกได้ว่าเป็นการไกล่เกลี่ยสมานความสัมพันธ์ในคดีอาญา ที่มีเป้าหมายมุ่งไปที่การแก้ไขปัญหาและเยียวยาความเสียหายหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดนั้นเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่ประสาน เชื่อมโยง นำทุกฝ่ายมาทำความเข้าใจปัญหาร่วมกัน และแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น รวมทั้งมีการให้ชุมชนหรือบุคคลในชุมชนนั้นเข้ามามีส่วนร่วม มีส่วนรับรู้ และเยียวยาปัญหาในรูปแบบของการแก้ไขผลร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ที่ไมใช่มุ่งการลงโทษทางอาญาแต่เพียงอย่างเดียว แต่หากได้มีการพูดคุยกัน เยียวยาแก้ไข เริ่มสร้างความสัมพันธ์ความเข้าใจอันดีต่อกันให้กลับมา ทดแทนความรู้สึกเดิมที่เสียไปอันจะเป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมในสังคมชุมชนนั้น ๆ

การนำการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทในคดีอาญามาใช้กับชุมชนนั้น เพื่อให้ความยุติธรรมในชุมชน (communitarian justice) เกิดขึ้น โดยการยอมรับผลของความยุติธรรมในการระงับข้อพิพาททางคดีอาญาจากการไกล่เกลี่ยให้ข้อพิพาทเป็นที่ยุติ เป็นความยุติธรรมแบบปราศจากกฎหมายที่เป็นทางการ ซึ่งมีหลักการเบื้องต้นของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ดังนี้

- 1) เป็นการดำเนินการในระดับชุมชนท้องถิ่น (หมู่บ้านและตำบล) โดยชุมชนและเพื่อชุมชน
- 2) เป็นการดำเนินการโดยตรงในชุมชนนั้น ๆ เอง หรือโดยมีความร่วมมือระหว่างรัฐกับชุมชน

ในรูปแบบของการมีส่วนร่วม

3) กรอบของกระบวนการยุติธรรม นอกจากจะคำนึงถึงความเป็นธรรมทางกฎหมายแล้วยังต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม ควบคู่กันไปด้วย

4) การดำเนินกระบวนการยุติธรรมควรมีรูปแบบที่ยืดหยุ่น หลากหลาย ไม่ยึดติดอยู่กับกรอบของกฎหมายของรัฐแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยจะดำเนินการร่วมกับกระบวนการยุติธรรมหลักอย่างเป็นทางการควบคู่กันไปหรือดำเนินการกระบวนการยุติธรรมโดยชุมชนเองก็ได้

โดยวัตถุประสงค์ของการนำวิธีการไกล่เกลี่ยมาใช้กับชุมชนเพื่อระงับข้อพิพาททางอาญานี้ มุ่งให้ความสำคัญกับการเจรจา (dialogue driven) ยิ่งกว่าการตกลงเพื่อชดใช้ค่าเสียหาย (settlement driven) (กรมคุมประพฤติ, 2550, หน้า 17) ผู้เขียนเห็นว่า เป็นการดำเนินการที่ก่อให้เกิดผลดีหลายประการ ดังนี้

1) เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ทราบความจริง และทำความเข้าใจผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดร่วมกัน เป็นการบอกกล่าวรับฟังถึงความเดือดร้อนหรือความทุกข์ของตัวบุคคล ผู้เสียหายเอง ที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นว่าก่อให้เกิดผลเป็นประการใดบ้าง ต้องเผชิญกับสภาวะใดบ้าง เป็นการระบายความทุกข์ภายในใจ เยียวยาความรู้สึกทุกข์ทางใจของ

ผู้เสียหายออกไปได้ไม่มากนักน้อย รวมทั้งหากเป็นความยินยอมพร้อมใจกันของทั้งสองฝ่าย ก็จะนำไปสู่การเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยกัน ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นความผิดอาญานั้น ๆ ร่วมกัน ทำให้ทราบความต้องการของผู้เสียหาย และหากประสงค์อยากรู้ว่า เหตุใดผู้ที่กระทำความผิดจึงคิดทำการกระทำนั้นอันก่อให้เกิดเป็นความผิดอาญาขึ้น ทราบถึงการกระทำและผลกระทบที่ตามมาด้วยกัน อีกทั้งตัวผู้ที่กระทำความผิดเองก็จะได้เข้าใจถึงการกระทำนั้น ๆ ของตนว่าเป็นการกระทำความผิดทางอาญาได้อย่างไร เข้าใจขอบเขตของความเสียหายที่ตนได้ก่อขึ้น อันจะมีผลต่อการรับรู้ และสำนึกในกระทำความผิดของตนนั้นได้ดีขึ้น ทำให้ได้มีโอกาสแก้ไข เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนไม่ให้ไปกระทำความผิดซ้ำเกิดขึ้นอีก

2) เป็นการร่วมกันหามาตรการเยียวยาผู้เสียหาย ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญมากในการร่วมกันคิดหาวิธีการ หรือการดำเนินการร่วมในการบรรเทา แก้ไขเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เสียหายจากผู้กระทำความผิดทางอาญา อันเป็นผลมาจากการได้มีโอกาสพูดคุย รับรู้ รับทราบ และเข้าใจร่วมกันในผลกระทบของการกระทำความผิดอาญานั้น ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญานั้นอาจมีได้หลายรูปแบบ หลายลักษณะ ดังนั้นมาตรการเยียวยาผู้เสียหายที่ได้หารือร่วมกันจึงอาจมีได้หลายรูปแบบเช่นเดียวกัน ขึ้นอยู่กับว่าแบบใดจะเหมาะสม และตรงต่อความเป็นไปได้และความต้องการร่วมกันมากที่สุด รวมทั้งสามารถแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างดีที่สุด บางครั้งวิธีการอาจจะไม่ซับซ้อน เช่น การขอโทษ ยอมรับผิดในสิ่งที่ตนได้กระทำความผิดไป ก็จะสามารถช่วยบรรเทาความรู้สึกของผู้เสียหายให้ดีขึ้นได้มาก หรือหากเป็นความเสียหายที่เป็นสิ่งของหรือทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ก็อาจหาทรัพย์สินทดแทนกัน ประเภทเดียวกันนั้นมาทดแทน หรือมีความใกล้เคียงกันมาให้ผู้เสียหาย หากเป็นที่ยินยอมและพอใจในการรับการเยียวยาเช่นนั้น แต่หากความเสียหายนั้นคำนวณเป็นตัวเงินได้ หรือมีส่วนที่เป็นตัวเงินด้วย ความเหมาะสมของการเยียวยาอย่างน้อยต้องครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย เช่น ค่าการรักษาพยาบาล หรือค่าการขาดรายได้ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ตัวผู้กระทำความผิดเองย่อมต้องมีความรู้สำนึกในการกระทำความผิดทางอาญาของตน และยอมรับในการปฏิบัติตามมาตรการเยียวยาแก่ผู้เสียหายอย่างแท้จริง เพื่อให้ความรู้สึกทางจิตใจหรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ฟื้นคืนกลับมาได้บ้างไม่มากนักน้อย

3) เป็นการให้โอกาสกับผู้ซึ่งกระทำความผิดอาญานั้นแสดงความสำนึกรับผิดชอบต่อการกระทำ ปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่การสมานความสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่ให้เกิดการคิดหรือกระทำความผิดแบบเดิมต่อกันอีก เป็นรูปแบบของการแก้ไขฟื้นฟูผู้ที่กระทำความผิด มากกว่าเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการแก้แค้น ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัว ได้รับรู้ถึงความรู้สึกของผู้เสียหายอย่างแท้จริง และทั้งสองฝ่ายต่างก็จะรู้จักตัวตนของกันและกันดีมากขึ้น แม้การนำมาซึ่งการได้รู้จักกันจะมีความรู้สึกที่กระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์ต่อกัน แต่การที่ได้รู้จักตัวตนและความคิดของอีกฝ่ายก็จะมีข้อมูลเพิ่มขึ้น อย่างน้อยก็ไม่ใช่เป็นความสัมพันธ์เสมือนที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนแบบไม่รู้ถึงความรู้สึกตัวตน

สำหรับแนวทางหรือวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางคดีอาญามาในชุมชนนี้ เป็นเรื่องสำคัญที่จะนำไปสู่การดำเนินการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ตามข้อกำหนดตามกฎหมายเพื่อให้เกิดความมี

ประสิทธิภาพในการยุติความขัดแย้ง ลดการกระทำผิดทางอาญาที่เกิดขึ้นให้น้อยลง หรือบรรเทา เยียวยา ความเสียหายต่อผู้ซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำผิดอาญาบางประเภทอย่างเหมาะสม สามารถพิจารณา ประเด็นต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันได้นี้ ดังนี้

1) พื้นฐานของความผิดหรือข้อพิพาททางอาญาเล็กน้อยที่สามารถจะไกล่เกลี่ยได้นั้น ต้องเป็น ความผิดอันยอมความได้ตามที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งความหมายของความผิดอันยอม ความได้ คือ คดีความผิดที่ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายโดยตรง (ความผิดต่อส่วนตัว) อย่าง ไม่มากนักทั้งความเสียหายที่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความรู้สึกต่อการเป็นผู้ได้รับผลร้ายของ การกระทำผิดในสิ่งที่กฎหมายห้าม (Mala Prohibita) และสังคมไม่ได้รับผลกระทบหรือเดือดร้อนจาก การกระทำผิดนั้นด้วย นอกเหนือจากการที่ผู้เสียหายมีสิทธิเข้าดำเนินคดีได้เองหรือมอบให้รัฐดำเนินคดี แทนก็ได้ และมีสิทธิยุติคดีเมื่อใดก็ได้ไม่ว่าจะด้วยการถอนคำร้องทุกข์ถอนฟ้อง หรือตกลงประนีประนอม ยอมความก็ตาม มีดังนี้

- ความผิดเกี่ยวกับการค้า (บางประเภท) เช่น มาตรา 272 เอาชื่อหรือยี่ห้อในทางการค้า ของผู้อื่นมาใช้

- ความผิดเกี่ยวกับเพศ (บางประเภท) เช่น มาตรา 276 วรรคแรก ช่มชู้กระทำความชำเรา ธรรมดา, มาตรา 278 กระทำอนาจาร มิได้เกิดต่อหน้าธารกำนัล, ไม่ได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ ความตาย, ไม่เป็นการกระทำแก่ผู้สืบสันดาน ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแลหรือผู้อยู่ในความปกครอง, มาตรา 284 พาหญิงไปเพื่อการอนาจาร

- ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน (บางประเภท) เช่น มาตรา 209 วรรคแรก ทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ

- ความผิดต่อเสรีภาพ (บางประเภท) เช่น มาตรา 310 วรรคแรก หน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่น, มาตรา 311 หน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่นโดยประมาท

- ความผิดฐานเปิดเผยความลับ (บางประเภท) เช่น มาตรา 322เปิดเผยความลับในจดหมาย โทรเลข, มาตรา 323เปิดเผยความลับของผู้อื่นที่รู้มาโดยหน้าที่, มาตรา 324เปิดเผยความลับในทาง อุตสาหกรรมหรือวิทยาศาสตร์

- ความผิดฐานหมิ่นประมาท (บางประเภท) เช่น มาตรา 326 หมิ่นประมาทคนเป็น, มาตรา 327 หมิ่นประมาทคนตาย, มาตรา 328 หมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา

- ความผิดฐานลักทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์ (บางประเภทที่ทรัพย์มีมูลค่าไม่สูงนัก) เช่น มาตรา 334 ลักทรัพย์ธรรมดา, มาตรา 335 ลักทรัพย์ประกอบเหตุพิเศษ (เหตุฉกรรจ์), มาตรา 336 วรรค แรก วิ่งราวทรัพย์ธรรมดา

- ความผิดฐานฉ้อโกง (บางประเภท) เช่น มาตรา 341 ฉ้อโกงธรรมดา, มาตรา 342 ฉ้อโกง ประกอบด้วยเหตุพิเศษ, มาตรา 344 หลอกลวงคนให้ไปทำงาน, มาตรา 345 สั่งซื้ออาหารหรือเข้าอยู่ใน โรงแรมโดยไม่มีเงิน, มาตรา 346 ชักจูงให้เด็กเบาปัญญาขายของโดยเสียเปรียบ, มาตรา 347 ฉ้อโกงใน เรื่องประกันวินาศภัย

- ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ (บางประเภท) เช่น มาตรา 349 ฉ้อโกงเจ้าหนี้จำนำ, มาตรา 350 ฉ้อโกงเจ้าหนี้ธรรมดา

- ความผิดฐานยักยอก (บางประเภท) เช่น มาตรา 352 ยักยอกทรัพย์สินธรรมดา, มาตรา 353 ยักยอกทรัพย์สินในฐานะเป็นผู้จัดการทรัพย์สินแทนเขา, มาตรา 354 ยักยอกทรัพย์สินในฐานะเป็นผู้จัดการทรัพย์สินตามคำสั่งศาล, มาตรา 355 ยักยอกทรัพย์สินเก็บตก

- ความผิดฐานรับของโจร (บางประเภท) เช่น มาตรา 357 รับของโจร

- ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ (บางประเภท) เช่น มาตรา 358 ทำให้เสียทรัพย์ตามธรรมดา, มาตรา 359 ทำให้เสียทรัพย์ชนิดพิเศษ, มาตรา 360 ทำให้เสียทรัพย์ที่มีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์เสียหาย

- ความผิดฐานบุกรุก (บางประเภท) เช่น มาตรา 362 บุกรุกตามธรรมดา, มาตรา 363 บุกรุกโดยย่ำเครื่องหมายอสังหาริมทรัพย์, มาตรา 364 เข้าไปซ่อนตัวในอาคารคนอื่น

2) ความผิดลหุโทษ มาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393 มาตรา 394 มาตรา 395 และมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญาหมายความว่า ความผิดที่มีโทษเล็กน้อยซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับเช่นว่ามานี้ด้วยกัน และด้วยเหตุเป็นความผิดมีอัตราโทษเล็กน้อย จึงมีกระบวนการพิจารณาเป็นพิเศษ ได้แก่ ความผิดลหุโทษแม้กระทำได้โดยไม่มีเจตนาว่าเป็นความผิด เว้นแต่ตามบทบัญญัติความผิดนั้นจะมีความบัญญัติให้เห็นเป็นอย่างอื่น ส่วนผู้พยายามกับผู้สนับสนุนกระทำความผิดลหุโทษแม้มีความผิดก็ไม่ต้องรับโทษ (คดีความผิดลหุโทษกฎหมายกำหนดว่าถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาศาลภายในกำหนด 1 ปี นับแต่วันกระทำความผิด มิฉะนั้นถือว่าคดีขาดอายุความ)

3) ความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาซึ่งพิจารณาจากหลักการกระทำความผิดที่ผลกระทบต่อปัจเจกบุคคลเป็นการส่วนตัวและเป็นเรื่องเล็กน้อยซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้เสียหายมีสิทธิยุติคดีได้เอง

ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาที่อาจนำมาใช้กับชุมชน มีรูปแบบในเบื้องต้นที่สำคัญ คือ ความยินยอมพร้อมใจร่วมมือกันเข้าสู่กระบวนการเพื่อต้องการขจัด ยุติหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาและจะต้องมีการให้คำปรึกษาแก่คู่กรณีก่อนทุกครั้ง ก่อนการเข้าสู่การเจรจาจะหวังกั้นดังกล่าว (กรมคุมประพฤติ, 2550, หน้า 19) บุคคลจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการขับเคลื่อนดำเนินการ ดังนี้

1) ผู้ซึ่งได้รับเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

2) ผู้กระทำความผิดอาญา

3) ผู้ไกล่เกลี่ย การทำหน้าที่ทำได้เพียงการสร้าง ความเข้าใจในแง่มุมต่าง ๆ ของข้อพิพาททางเลือกหรือทางออกของการระงับข้อพิพาทมีแนวทางใดบ้าง (สุพิศ ประณีตพลกรัง, 2562, หน้า 14) ซึ่งอาจเป็นอาสาสมัครไกล่เกลี่ยชุมชน (อ.ก.ช.) หรือบุคคลซึ่งทั้งสองฝ่ายให้ความเคารพนับถือหรือยาเกรงให้ความไว้วางใจ เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญหามา ประสานความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่าย

4) ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะกรรมการหมู่บ้านหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ซึ่งมีหน้าที่หรือความเกี่ยวข้อง เพื่อดูแล สนับสนุน อำนวยความสะดวกในการประสานติดต่อ ติดตาม ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นกับคนในชุมชนนั้น ในการเข้าสู่การไกล่เกลี่ยอย่างสะดวก รวดเร็ว และ คุ้มค่าได้ด้วยดี

การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาที่มีรูปแบบที่ชัดเจน อย่างเป็นระบบใน ชุมชนที่จะให้ได้ผลดีเป็นรูปธรรมจำเป็นที่จะต้องมีการให้ความรู้ ทักษะความเข้าใจเรื่องของการไกล่เกลี่ย การระงับข้อพิพาททางอาญา ความรู้ทางด้านกฎหมายอาญา โดยที่อีกหนึ่งบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ ผู้เขียนเห็นว่า มีความเหมาะสมในการเป็นคนกลางเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในบทบาทสำคัญนี้ได้เป็นอย่างดี คือ พนักงานอัยการ ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่ช่วยเหลือประชาชน (ส.ค.ช.) หรือคนในชุมชนนั้น หากมีข้อ พิพาทในการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้น อาจเป็นข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล โดยตรงในอีกแนวทางหนึ่งซึ่งเป็นการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหลักหรืออย่างเป็นทางการ โดยเปรียบเทียบให้เห็นถึงวิธีการ กระบวนการการไกล่เกลี่ยในกรณีดังกล่าว ในแนวทาง วิธีดำเนินการประกอบการตัดสินใจเพื่อดำเนินการต่อไปตามความต้องการ ที่สำคัญอย่างมากอีกประการ คือ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ข้อดีหรือการจัดกิจกรรมส่งเสริม ให้ทักษะความรู้ในแนวทางของการไกล่ เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาให้มาก ๆ ในสื่อทุกแขนง ทุกระดับพื้นที่ของชุมชนให้รับทราบเพื่อมุ่งให้ยุติ ปัญหาด้วยวิธีการดังกล่าว มีการสร้างเครือข่ายจัดกิจกรรมสนับสนุนแนวทางนี้อย่างชัดเจนต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพ และประการสุดท้ายผู้เขียนเห็นว่า ควรจัดให้มี สถานที่หรือพื้นที่ของจัดตั้งสำนักงานการไกล่เกลี่ยชุมชนขึ้น พร้อมทั้งอุปกรณ์สำนักงานต่าง ๆ เท่าที่ จำเป็น เช่น ในหมู่บ้าน ในพื้นที่หน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ทำการของผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน หรือหน่วยงานทางด้านยุติธรรมของทางราชการในชุมชนนั้น ๆ โดยทำให้เป็นทางเลือกวิธีการ หนึ่งที่อยู่ในชุมชนที่สามารถเลือกใช้บริการได้ตามความต้องการเพื่อให้ง่ายต่อการติดต่อประสานงาน ตลอดจนมีบรรยากาศที่ดีเป็นกันเองในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (สำนักกระงับข้อพิพาท, 2547, หน้า 5) เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นต่อกัน

3. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน (มาตรา 69)

มาตรการในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เป็นหลักเกณฑ์ใหม่ในการไกล่เกลี่ยข้อ พิพาท จุดสำคัญอยู่ที่ความสมัครใจ ยินยอมของคู่กรณี (สุพิศ ประณีตพลกรัง, 2562, หน้า 85) โดย กำหนดให้กฎหมายเป็นกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สามารถใช้ได้ทั้งกรณีหน่วยงานของรัฐและ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน โดยมีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมเป็นตัวกลาง โดยผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งต้องขึ้นทะเบียนต่อกรมคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพ จึงมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลการไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน โดย คดีที่สามารถเข้าสู่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นจะต้องเป็น

1) ข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าแสนบาท หรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ใน พระราชกฤษฎีกา

2) ข้อพิพาททางแพ่งอื่นนอกจาก (1) หรือข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวเนื่องจากคดีอาญา ได้แก่ ทำร้ายร่างกาย เรียกค่าเสียหาย ลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกง (ปรัชญา อยู่ประเสริฐ, 2560, หน้า 256)

3) ข้อพิพาททางอาญาตามมาตรา 35 ซึ่งเป็นกรณีตามข้อ (2) ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ในกรณีที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเห็นว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ และออกหนังสือรับรองแล้ว ให้ข้อตกลงระหว่างข้อพิพาทนั้นบังคับกันได้หรือให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป พร้อมทั้งรัฐจะเป็นผู้อุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของศูนย์ไกล่เกลี่ยภาคประชาชน ตามระเบียบที่กรมคุ้มครองสิทธิกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

ตามที่พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มาตรา 65 กำหนดว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนนั้น ให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันจัดตั้งเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนดำเนินงานเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน รวมทั้งเป็นนายทะเบียนของศูนย์ไกล่เกลี่ย และมีหน้าที่กำกับดูแลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดังนั้น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้ออกระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ. 2562 โดยมีผลใช้บังคับแล้วเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2562 ซึ่งระเบียบดังกล่าวกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและกำกับการดำเนินงาน และการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนกล่าวคือ

3.1) คณะกรรมการส่งเสริมและกำกับการดำเนินงานศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนมีอำนาจหน้าที่ กำหนดนโยบายส่งเสริมให้มีศูนย์ไกล่เกลี่ย กำกับดูแลการไกล่เกลี่ยให้เป็นไปตามกฎหมาย กำหนดมาตรฐาน และการประเมินศูนย์ไกล่เกลี่ย พิจารณาอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน จัดทำฐานข้อมูลกลางของศูนย์ไกล่เกลี่ย แต่งตั้งอนุกรรมการคณะทำงาน และอื่น ๆ

3.2) การจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยชุมชน (ศกช.) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งโดยประชาชนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปยื่นคำร้องขอจัดตั้งต่อกรมคุ้มครองสิทธิ โดยประธานผู้ที่ยื่นคำร้องจะต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำท้องที่หรือท้องถิ่น ผู้นำภาคประชาสังคมที่ดำเนินงานโดยไม่แสวงหาผลประโยชน์และผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ มีหน้าที่จัดการการไกล่เกลี่ย จัดทำแผนและงบประมาณเสนอขอรับเงินอุดหนุนจากกรมคุ้มครองสิทธิ ส่งเสริมการรับรู้ของประชาชน ประสานงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง และทางอาญา รายงานต่อกรมคุ้มครองสิทธิ โดยจะต้องผ่านการตรวจประเมินคุณภาพปีละ 1 ครั้ง หากไม่ผ่านการประเมิน กรมคุ้มครองสิทธิอาจจะยกเลิกศูนย์ไกล่เกลี่ยนั้นแห่งนั้นได้ต่อไป

ทั้งนี้ ผู้เขียนมีข้อสังเกตในส่วนของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน เพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย โดยที่มีความสอดคล้องกันตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และตามระเบียบนี้กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและกำกับการดำเนินงานศูนย์ไกล่เกลี่ย

ข้อพิพาทภาคประชาชน สนับสนุนให้ประชาชนจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยชุมชน (ศกช.) ซึ่งระเบียบกำหนดว่า จะต้อง มี แต่ยังไม่ได้ลงรายละเอียดในส่วนของการตอบแทนของผู้ไกล่เกลี่ย ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ย เงินอุดหนุนจากกรมคุ้มครองสิทธิในการจัดตั้ง และบริหารจัดการศูนย์ไกล่เกลี่ย ซึ่งระบุเพียงให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังเท่านั้น ประกอบกับการไกล่เกลี่ยแต่ละครั้งมีขั้นตอนในการดำเนินงานมากอาจจะทำให้เกิดความไม่สะดวก รวดเร็วเท่าที่ควร ดังนั้นจึงควรลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นให้มีความกระชับตามระยะเวลาในการดำเนินการตามรูปแบบ เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ในส่วนของพยานหลักฐานนั้นให้เป็นไปตามการพิจารณาตามแต่ละกรณี และการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยในชุมชนนั้นอาจเล็งเห็นได้ว่าต่อไปเป็นวิชาชีพที่จะต้องได้รับความน่าเชื่อถือ ความเชี่ยวชาญในศิลปะวิชาชีพนี้ ดังนั้นควรมีองค์กรวิชาชีพโดยเฉพาะมาคอยควบคุมกำกับดูแลด้านจริยธรรม โดยที่คุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยชุมชน ตามระเบียบกำหนดไว้แค่ประธานของศูนย์ไกล่เกลี่ยที่จะต้องเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำภาคประชาสังคม แต่ผู้ไกล่เกลี่ยท่านอื่นที่เป็นสมาชิกของศูนย์ไกล่เกลี่ยนั้น อาจจะเป็นคนที่ชุมชนนับถือ ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะเรื่อง หรือมีความรู้ทางด้านกฎหมายประกอบกันกับทักษะในการเจรจาต่อรอง ในกรณีของการเป็นคนกลางเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีให้กลับมาเข้าใจกัน โดยที่อาจไม่มีตำแหน่งเป็นผู้นำก็ได้ โดยทางกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ นอกจากทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนแล้ว อาจจะมีการอบรมหลักสูตรการจัดการงานด้านวิธีการไกล่เกลี่ย งานธุรการ หรือ back office ด้วย เพราะจะต้องมีเรื่องการบริหารจัดการศูนย์ไกล่เกลี่ย เช่น การออกจดหมาย นัดประชุม การขอใช้สถานที่ในการไกล่เกลี่ย วิธีการเขียนข้อสรุป การประสานงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง การตรวจประเมินคุณภาพของศูนย์ไกล่เกลี่ย ท้ายที่สุดผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจะต้องมีความรู้ด้านเทคโนโลยี และต้องพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัยเพื่อรองรับรูปแบบการไกล่เกลี่ยออนไลน์อีกรูปแบบหนึ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

บรรณานุกรม

- กรมคุมประพฤติ. (2550). **คู่มือการปฏิบัติงานคุมประพฤติ เกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาททางอาญา**. กรุงเทพฯ: กรมคุมประพฤติ
- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2562). **เอกสารแนวทางการปฏิบัติงานตามกฎหมายเกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาทภาคประชาชน (สำหรับศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทภาคประชาชน (นำร่อง) พ.ศ. 2562**. กรุงเทพฯ: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
- โกเมศ สุบงกช และไพศิษฐ์ พิพัฒกุล. (2561). การไต่ถามข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. **วารสารกระบวนการยุติธรรม**, 11(3), หน้า 31-35.
- เกษม สรศักดิ์เกษม. (2551). **เช่านา**. ใน **สรวิศ ลิ้มปริงชี (บ.ก.), ความรู้กฎหมายแพ่งสำหรับการไต่ถามข้อพิพาท** (หน้า 35-41), กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- สุพิศ ปราณีตพลกรัง. (2562). **การไต่ถามข้อพิพาทตามกฎหมายใหม่**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- ทนต์ธยา อธิราชโชติ. (2557). การไต่ถามข้อพิพาทโดยยุติธรรมชุมชน. **วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์**, 3(1), หน้า 111-128.
- ปรัชญา อยู่ประเสริฐ. (2560). การไต่ถามข้อพิพาทโดยอาสาสมัครไต่ถามข้อพิพาทในชุมชน. ใน **ณัฐนันท์ คุณเงิน (บ.ก.), การจัดการความขัดแย้ง** (หน้า 249-262). กรุงเทพฯ: แอควีฟพริ้นท์.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2553, กันยายน 7). **กฎกระทรวงว่าด้วยการไต่ถามความผิดที่มีโทษทางอาญา พ.ศ. 2553**.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2554, ตุลาคม 7). **ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2554**.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562, พฤษภาคม 22). **พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562**.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562, ธันวาคม 3). **ระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาทของศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ. 2562**.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562, สิงหาคม 30). **ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาทในคดีปกครอง พ.ศ. 2562**.
- ลาวัลย์ นาคติลก และสัญญา เคนาภูมิ. (2560). แนวคิดการไต่ถามข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพิจารณาของศาล. **วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**, 4(2), หน้า 61-72.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2554, ตุลาคม). **คู่มือการจัดระบบไต่ถามข้อพิพาทในศาลตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2554**.

สำนักกระจัดข้อพิพาท. (2547). รายงานการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของอาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
ในชุมชน : ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
อุดม รัฐอมฤต. (2548). รายงานวิจัยเรื่องบทบาทของอัยการในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เล็บ: บทบาทและความสำคัญต่อการแสดงนาฏศิลป์ไทย

Fingernail: Roles and Significance for Thai Traditional Dances

วันที่รับบทความ : 8 กรกฎาคม 2563

ชนิดา จันทรงาม¹

วันที่แก้ไขบทความ : 2 สิงหาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ : 6 สิงหาคม 2563

บทคัดย่อ

การแสดงทางด้านนาฏศิลป์ไทย นอกจากจะให้ความสำคัญกับกระบวนการทำในการร่ายรำที่เป็นเอกลักษณ์ของการแสดงแล้ว ยังให้ความสำคัญกับเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงและอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของการแสดงนั้น ๆ ได้ชัดเจน เล็บนับว่าเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดงชนิดหนึ่งที่ปรากฏในการแสดงตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงการแสดงในปัจจุบัน อีกทั้งยังมีวิวัฒนาการในการพัฒนาให้เหมาะกับยุคสมัย นอกจากนี้การสวมเล็บยังปรากฏในการแสดงทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านตามภาคต่าง ๆ เช่น การแสดงฟ้อนเล็บ ภาคเหนือ การแสดงฟ้อนชวมือ ภาคอีสาน การแสดงรำโนรา ภาคใต้ เป็นต้น กระบวนท่ารำและลีลาการเคลื่อนไหวในการใช้เล็บก็มีลักษณะแตกต่างกันตามบริบทของการแสดงในแต่ละภูมิภาค และแตกต่างตามลักษณะของเล็บที่สวมใส่กระบวนท่ารำของแต่ละการแสดงจึงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว การนำเล็บมาสวมใส่เป็นส่วนประกอบในการแสดงเพื่อให้เกิดความน่าสนใจมากขึ้น ทำให้การแสดงมีความสมบูรณ์ สวยงาม นอกจากนี้การสวมเล็บประกอบการแสดงยังแสดงให้เห็นถึงทักษะของนักแสดงในการใช้อุปกรณ์ได้อย่างคล่องแคล่ว สามารถจัดวางตำแหน่งให้อยู่ในระดับที่ถูกต้องสวยงาม อีกทั้งยังสะท้อนภูมิปัญญาของคนไทยในอดีตซึ่งถือว่าเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมการร่ายรำที่สะท้อนเอกลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของไทยได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : นาฏศิลป์ไทย เล็บปลอม

---

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: chanida.j@dru.ac.th

Fingernail: Roles and Significance for Thai Traditional Dances

Received: July 8, 2020

Chanida Janngam¹

Revised: August 2, 2020

Accepted: August 6, 2020

Abstract

Thai dance focuses not only on the outstanding gestures in performances, but also on the costumes and props, in which obviously reflect each performance's trait. Brass fingernails are believed to be a prop that has been long existed in performances until the present days. It has been also adapted to fit into each period of time. In addition, wearing brass fingernails are appeared into Thai dance in each region; for example, fingernail dance in the North, Suai Mue dance in the Northeast, and Nora dance in the South. Dancing gestures and styles of the brass fingernails differ according to the context of performances in each region as well as the appearances of brass fingernail. Therefore, dancing gestures of each performance are unique. Wearing brass fingernails as a prop enables the performance to become more interesting, complete, and graceful. It also reflects the performers' skills of smoothly using the prop by positioning their gestures, appropriately and gracefully. Moreover, it reflects folk wisdom of Thai people in the past. This is considered the cultural inheritance of dancing that reflects one of Thai identities.

Keywords: Thai dance, brass fingernails

---

¹ Dr., Faculty of Humanities & Social Sciences, Dance and Drama, Dhonburi Rajabhat University.
e-mail: chanida.j@dru.ac.th

บทนำ

เลื้อบ เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่ใช้สวมใส่นิ้วมือประกอบการรำรำ ที่ปรากฏในการแสดงนาฏศิลป์ไทยในแต่ละภูมิภาค ที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวสุวรรณภูมิ หลักฐานการสวมเลื้อบที่เป็นลายลักษณ์อักษรมีอยู่ในบันทึกจดหมายเหตุลาลูแบร์สมัยอยุธยา เป็นการบันทึกเหตุการณ์ในสยามโดยราชทูตชาวฝรั่งเศสเมื่อราว พ.ศ. 2231 ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ได้ทรงแปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษชื่อเรื่องว่า A NEW HISTORICAL RELATION OF THE KINGDOM OF SIAM BY MONSIEUR DE LA LOUBERE โดยมีการกล่าวถึงการสวมเลื้อบในการรำรำตอนหนึ่งว่า “...เราได้เห็นนางละครชาวสยามค่าที่จะให้งามเกินงาม สวมเลื้อบที่ทำด้วยทองเหลืองยาวมาก ทำให้มองดูคล้ายเลื้อบเหยี่ยวไป...” และอีกตอนหนึ่งว่า “...นักระบำชายหญิงเหล่านี้สวมเลื้อบปลอมทำด้วยทองเหลืองยาวมาก...” (กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, 2503, หน้า 209) นอกจากนี้ ยังปรากฏการสวมเลื้อบในการแสดงละครนอก ซึ่งละครนอกนั้นโดยปกติแล้วเล่นได้ทั้งชายและหญิง แต่ไม่สามารถเล่นเรื่องเดียวกับละครในได้ กล่าวถึงการสวมเลื้อบปลอมว่า “...ผู้รำจะสวม “เทริด” (คือ มงกุฎที่มีกระบังหน้า) ใส่เลื้อบปลอม ผู้แสดงจะทำทั้งหน้าที่ขับร้องและรำด้วยตนเองใช้วงปี่พาทย์บรรเลงประกอบ ซึ่ง “โนราชาตรี” หรือ “ละครชาตรี” ที่รู้จักกันในปัจจุบันก็คือละครนอกในสมัยกรุงศรีอยุธยานั่นเอง...” (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2559, หน้า 292-293)

การสวมเลื้อบยังปรากฏในสมุดข่อยแสดงตำราท่ารำต่าง ๆ ฉบับเก่าอายุราวยุคต้นรัตนโกสินทร์ และยังปรากฏในภาพจิตรกรรมไทยที่มีการวาดลายเส้นลวดลายเป็นลักษณะโค้งงอ จึงมีการวาดเทพบุตรเทพธิดานางพ่อนให้มีลักษณะทรวดทรงที่โค้งงอ มีมือโค้งยาว และอาจมีการสวมเลื้อบซึ่งเป็นการผสมผสานกับงานจิตรกรรมไทย อีกทั้งยังมีงานจิตรกรรมล้านนาที่ปรากฏการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง โดยมีการสวมเลื้อบโลหะสีทองพ้องพบได้จากภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน เป็นภาพเทวดากำลังพ่อนรำโดยส่วนปลายนิ้วมือทั้งสองข้างมีเลื้อบสีทองสวมอยู่ทั้ง 8 นิ้ว จากการกำหนดอายุของงานจิตรกรรมคาดว่าน่าจะเขียนขึ้นในต้นพุทธศตวรรษที่ 25

อาจกล่าวได้ว่า การสวมเลื้อบมีหลักฐานที่ปรากฏขึ้นมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในรูปแบบการแสดงละครในราชสำนัก นอกจากนี้อิทธิพลในการสวมเลื้อบยังแผ่กระจายออกไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ปรากฏอยู่ในการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน บทความฉบับนี้ผู้เขียนมุ่งนำเสนอในประเด็นการสวมเลื้อบในการแสดงนาฏศิลป์ไทยแบบดั้งเดิมตั้งแต่สมัยอยุธยา และปัจจุบันปรากฏการสวมเลื้อบในการแสดงพื้นบ้านของไทย รวมไปถึงลักษณะของเลื้อบบทบาทและความสำคัญของเลื้อบประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่มีกระบวนการทำในการสวมเลื้อบที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาค

การสวมเลื้อบในการแสดงภาคกลาง

การสวมเลื้อบที่ปรากฏในการแสดงนาฏศิลป์ภาคกลางปรากฏขึ้นจากหลักฐานในสมัยกรุงศรีอยุธยา หลักฐานที่กล่าวถึงคำว่า “ละคร” ในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชในจดหมายเหตุของเมอสิเออร์เดอลาลูแบร์ (Simon de La Loubère) ราชทูตฝรั่งเศสซึ่งเข้ามาในกรุงศรีอยุธยาได้บรรยายถึงการแสดงของไทยในสมัยนั้นความว่า “มิไชนกับระบำเล่นในงานศพรวมทั้งงานอื่นอีกบ้าง ส่วนละคร

เล่นในงานสมโภช ตัวละครเป็นชายล้วนการแสดงแต่ละเรื่องใช้เวลาจนถึง 3 วันโดยเริ่มตั้งแต่ 08.00 น. ถึง 19.00 น. ทุกวัน” (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547, หน้า 25) ตามหลักฐานคำกล่าวข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าการแสดงละครน่าจะมีมาก่อนสมัยรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่อย่างน้อยก็น่าจะมีการแสดงละครก่อนที่จะลาอุแบร์จะเดินทางเข้ามาในกรุงศรีอยุธยา ส่วนตัวละครที่แสดงนั้นเป็นผู้ชายล้วนซึ่งในการแสดงละครชาตรีละครนอกแต่เดิมใช้ผู้ชายแสดงล้วน ซึ่งอาจมีการนำเรื่องมโนราห์มาแสดงเป็นละครประเภทใดประเภทหนึ่งในยุคนี้นี้ก็ได้ (พัชรินทร์ สันติอัครวรรณ, 2551, หน้า 83)

นอกจากนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงให้ข้อสันนิษฐานว่าละครชาตรีได้เป็นที่แพร่หลายเป็นพื้นเมืองอยู่แล้วในกรุงศรีอยุธยา ขุนศรีทราธได้นำลงไปเผยแพร่ในภาคใต้ และได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยเรื่องที่นิยมแสดงคือ เรื่องมโนราห์ เมื่อนำแสดงทางภาคใต้ ชาวใต้นั้นพูดตัดคำเป็นลหุอยู่หน้าหมดโดยเรียกสั้น ๆ ว่า “โนราห์” ต่อมากรุงศรีอยุธยาปรับปรุงการแสดงละครเปลี่ยนรูปไปแต่ทางภาคใต้ยังคงรักษาแบบแผนเดิมอยู่ประเภทละครจากบทละครกรุงเก่าชื่อเรื่องนำเอามโนราห์ไปในทางเป็นละครชาตรีนิยมแสดงกันในจังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากในบทละครมีภาษาปักษ์ใต้ปนอยู่มากอีกทั้งยังมีเนื้อหาและเนื้อความสอดคล้องใกล้เคียงกับนิทานพื้นบ้านเรื่องมโนราห์ถ่ายทอดไว้ในหนังสือมโนราชนิพนธ์ จึงมีโอกาสนี้เป็นไปได้ว่าบทละครกรุงเก่าเรื่องนางมโนราห์นี้ อาจเป็นบทละครสำหรับการแสดงละครโนราชาตรีที่มีการจัดแสดงมาตั้งแต่บทละครเรื่องมโนราห์ครั้งกรุงเก่า มีเนื้อหากลอนบทละครปรากฏอยู่ (อาภรณ์-จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์, 2526, หน้า 24)

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 อนุญาตให้ผู้หญิงสามารถแสดงละครได้ทั่วไป ไม่หวงห้ามไว้เฉพาะละครผู้หญิงของหลวงเหมือนอย่างแต่ก่อน นักแสดงละครชาตรีจึงเปลี่ยนจากผู้ชายเป็นผู้หญิง ทำให้ต้องสวมเสื้อแบบละครนอก และเปลี่ยนเทริดเป็นชฎา เพราะรับกับใบหน้าของผู้หญิงทำให้ดูงดงามมากกว่า รวมทั้งนำเครื่องประดับของละครนอกมาใช้ จนครบเครื่องของละครนอกในที่สุด ส่วนการสวมเล็บก็ค่อย ๆ หมดไป สำหรับการรำแบบโนราที่เป็นท่ารำของผู้ชายคือ มีวง และเหลี่ยมเปิดกว้างสุด ก็ปรับลดลง เพื่อให้เหมาะสำหรับผู้หญิง โดยยังคงท่าทางแอ่นอกตึง ก้นงอน และย่อเท้าเข้าจังหวะไว้ ไม่ใช้การกระทบจังหวะด้วยเข่าแบบละคร

ลักษณะเล็บในการแสดง

เล็บประกอบการแสดงละครชาตรี มีลักษณะเป็นกรวยทำจากทองเหลืองแต่เดิมทำจากทองเหลืองแผ่นหนา ตัดเป็นแนวตรง พบเป็นกรวยให้ปลายนิ้วเล็กและเรียวจนโค้งตามปลายนิ้วมือสวมเล็บที่นิ้วทั้ง 8 นิ้ว ยกเว้นนิ้วหัวแม่มือทั้งสองข้าง แล้วนิ้วมือจะมีความยาวประมาณ 3 นิ้ว

ภาพที่ 1 การสวมเล็บในการแสดงละครแบบดั้งเดิม

ที่มา : https://web.facebook.com/219997661471803/posts/431301067008127/?_rdc=1&_rdr

การสวมเล็บมือในการแสดงภาคกลางอาจกล่าวได้ว่า ปรากฏในการแสดงในราชสำนักที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา คือ ละครชาตรี เป็นการสวมเล็บที่ได้รับอิทธิพลจากนางมโนราห์ ในวรรณกรรมเรื่อง พระสุธน-มโนราห์ การสวมเล็บจึงสะท้อนถึงรูปร่างของนางมโนราห์ที่มีลักษณะเป็นนางกนิรีครึ่งคนครึ่งนก กระบวนท่ารำจึงเป็นลีลาการเคลื่อนไหวของนกในอิริยาบถต่าง ๆ เช่น ท่าบิน ท่ากระโดด ท่ากางปีก เป็นต้น ผสมผสานกระบวนท่ารำทางด้านนาฏศิลป์ไทย นำเสนอในรูปแบบละครหลวง เล็บจึงเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายของตัวละครที่ไม่ใช่มนุษย์ นอกจากนี้การสวมเล็บในการแสดงของภาคกลาง ยังปรากฏในการแสดงประเพณีระบำและรำที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่โดยกรมศิลปากร โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับการสวมเล็บมาจากนางมโนราห์ที่ปรากฏในบทละคร เช่น การแสดงรามโนราห์บูชายัญ ตอน มโนราห์บูชายัญ การแสดงระบำกนิรีร่อน ตอนนางกนิรีเล่นน้ำที่สระโบกขรณี และการแสดงที่ปรากฏการสวมเล็บทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เช่น ระบำไกรลาศสำเริง รำซัดชาตรี เป็นต้น

การสวมเล็บในการแสดงภาคใต้

การสวมเล็บที่ปรากฏในการแสดงนาฏศิลป์ภาคใต้ คือ การรำโนราห์หรือเรียกว่า “มโนห์รา” เป็นมหรสพพื้นเมืองหรือศิลปะการแสดงที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองอย่างหนึ่งของชาวภาคใต้ที่มีมายาวนาน ความเข้าใจหรือการให้ความหมายเกี่ยวกับ “โนรา” นับว่าเป็นศิลปะการแสดงท้องถิ่นที่มีการร่ายรำตามแบบฉบับของชาวปักษ์ใต้ เป็นนาฏศิลป์และเป็นการละเล่นพื้นเมือง (ขุนอุปถัมภ์ นรากร อ้างถึงใน ประพนธ์ เรืองณรงค์, 2519, หน้า 58) โนราเป็นการละเล่นพื้นเมืองภาคใต้ที่มีแม่บททำนองอย่างเดียวกับละครชาตรีคำว่า “มโนราห์” ชาวบ้านภาคใต้เรียกว่า “โนรา” เป็นการละเล่นพื้นเมืองที่อ่อนช้อย

สวยงามมีทั้งบทซบกล่อมบทเจรจาการเล่นละครโนราห์สามารถแบ่งการเล่นออกเป็น 2 ประเภท คือ การเล่นโนราห์เพื่อความบันเทิงและเพื่อประกอบพิธีกรรม ขณะเดียวกันยังมีมุมมองในมิติด้านพิธีกรรมความเชื่อที่มองว่าเป็นลัทธิความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเรียกว่า “ครูหมอโนรา หรือ ตายายโนรา” และพิธีกรรมที่เรียกว่า “โนราโรงครู” (ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล, 2541, หน้า 137)

กระบวนการทำรำของโนราที่มีท่ารำหลักที่ใช้ในการแสดง ซึ่งนำมาจากท่ารำที่ปรากฏในบทครูสอนบทสอนรำและบททำปฐม ซึ่งบทเหล่านี้จะประกอบด้วยท่ารำต่าง ๆ แตกต่างกันไปและเมื่อต่างครูต่างประดิษฐ์ท่ารำ ชื่อท่ารำต่าง ๆ ก็แตกต่างกันขึ้นอยู่กับครูมโนราห์แต่ละคณะเพราะต่างครูต่างตำราจึงทำให้ท่ารำต่าง ๆ ที่คิดประดิษฐ์ขึ้นจะเห็นว่าเกิดจากแรงบันดาลใจต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่ได้เกิดจากการสังเกตธรรมชาติ (ธนาภรณ์ โพธิ์เพชร, 2557, หน้า 26) กระบวนท่ารำในการแสดงโนรา เช่น ท่ารำหูกจับจันทร์ หรือท่าเขาควาย ท่ากีนรหรือกีนรรำ (ท่าซั้หนอน) ท่าจับระบำ ท่าแมงมุมชักใย ท่าหงส์ลีลา ท่าช้างประสานงา เป็นต้น

การสวมเล็บในกระบวนท่ารำโนรา มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน คือ การสวมเล็บในการรำรำทำให้เล็บมีความพริ้วไหว โดยใช้เอ็นในการประดิษฐ์เล็บต่อออกมาจากปลายนิ้วมือ จึงทำให้ขณะรำรำในกระบวนท่าต่าง ๆ ส่งผลต่อการเคลื่อนไหวของเล็บ มีลักษณะพริ้วไหวตามแรงของการใช้มือในท่าต่าง ๆ การใช้นิ้วรำรำในลักษณะต่าง ๆ เช่น การกำมือแล้วค่อยกรีดนิ้วออกทีละนิ้ว ซึ่งแตกต่างจากภาคกลาง เนื่องจากเล็บในการแสดงโนรานั้นเปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของร่างกาย คือ เปรียบเหมือนเล็บมือ อีกทั้งบทบาทของเล็บยังส่งผลต่อกระบวนท่ารำที่สื่อออกมาในการจับ การคลายมือ กรีดนิ้ว เป็นต้น ถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของการแสดงชุดนี้

ลักษณะเล็บในการแสดงโนรา

การสวมเล็บในการแสดงโนราหรือมโนห์รามีแนวคิดเกี่ยวกับนางมโนราห์ของละครชาตรี คือ เปรียบเหมือนนางมโนราห์ที่มีรูปร่างลักษณะของนางกนิรี ผู้แสดงจึงมีการสวมเล็บ สวมปีก และสวมหาง แต่เล็บที่สวมจะมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ และแตกต่างจากนางมโนราห์ในการแสดงชุดอื่น เล็บที่สวมจะมีลักษณะเป็นกรวยทำด้วยทองเหลืองหรือเงิน ยาวขนาด 3-4 นิ้ว ปลายของเล็บจะถูกดัดให้มีความโค้งงอสวยงาม ตกแต่งด้วยหวายหรือเอ็นที่มีลูกปัดร้อยสอดสีไว้พองาม สลับไปจนสุดปลายเล็บทำให้เล็บของโนราห์มีลักษณะยืดหยุ่นตามแรงนิ้วที่รำรำ การสวมเล็บมือจะสวมนิ้วมือข้างละ 4 นิ้ว ยกเว้นนิ้วหัวแม่มือ

ภาพที่ 2 เล็บปลอมในการแสดงโนรา

ที่มา : ชนิตา จันทร์งาม

บทบาทการสวมเล็บในการแสดงโนรนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้ ยังคงได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่อง พระสุธน-มโนราห์ นำแนวคิดมาจากนางมโนราห์ที่เป็นตัวละครเอก เครื่องแต่งกายประกอบการแสดงจึงมีการสวมปีก สวมหางและสวมเล็บ เพียงแต่เล็บของโนรนาภาคว่าได้มีลักษณะแตกต่างจากการแสดงชุดอื่นเนื่องจากบทบาทของเล็บในการแสดงโนราเปรียบเสมือนอวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกาย ซึ่งสื่อถึงแนวคิดเช่นเดียวกันกับนางมโนราห์ของภาคกลาง โดยมีท่าที่ใช้สื่อสารผ่านตัวละครที่มีลักษณะเป็นนกในการเคลื่อนไหวในลักษณะต่าง ๆ เช่น ท่ากิ้งกิ้งรำ ท่าจับระบำ เป็นต้น เล็บในการแสดงโนรามีลักษณะที่กลมกลืนกับเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงที่ทำจากลูกปัดเป็นหลักนับว่าเป็นเอกลักษณ์ของการแสดง อีกทั้งการแสดงโนรายังมีบทบาทในการเชื่อมโยงเรื่องของพิธีกรรมความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับทางไสยศาสตร์ ที่มีความศรัทธาต่อดวงวิญญาณบรรพบุรุษหรือครูหมอโนรา จึงส่งผลให้โนราเคร่งครัดในพิธีและขั้นตอนต่าง ๆ ในขณะเดียวกันการแสดงโนรายังเป็นการแสดงเพื่อให้ความบันเทิงและความสนุกสนาน ในการร่ายรำที่อาศัยความชำนาญ การร้องที่ขับกลอนในลักษณะต่าง ๆ การเล่นเป็นเรื่องราวที่เน้นความตลก และการขับบทกลอนแบบโนราให้ได้เนื้อหาตามท้องเรื่อง

การสวมเล็บในการแสดงภาคอีสาน

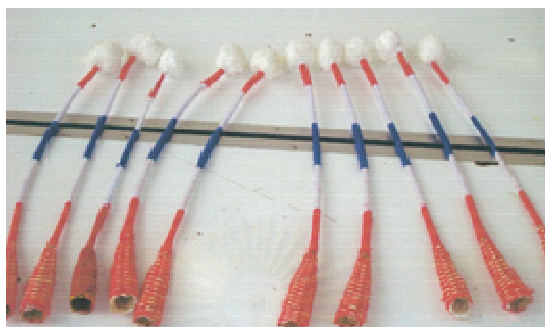
การสวมเล็บในการแสดงภาคอีสานปรากฏตั้งแต่อดีตในการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม ซึ่งนับว่าเป็นการแสดงปรากฏการสวมเล็บที่มีความเก่าแก่ชุดหนึ่ง การฟ้อนกลองตุ้มจะเรียกเล็บที่สวมว่า “ช่วยมือ” หรือ “กรวยมือ” ซึ่งหมายถึง “เล็บมือของชาวอีสาน” การฟ้อนกลองตุ้มเป็นการแสดงพื้นบ้านที่เก่าแก่อย่างหนึ่งของชาวอีสานได้จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้ผู้ชายแสดงล้วน สันนิษฐานว่าในอดีตใช้ผู้ชายแสดงเนื่องจากผู้ชายประกอบอาชีพเกษตรกรรม เมื่อถึงงานบุญผู้ชายจับกลุ่มดื่มสุราจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความคึกคะนองเกิดการฟ้อนรำเพื่อความสนุกสนานในงานประเพณี ส่วนผู้หญิงจะออกมาเต้นระบำถือว่าไม่เหมาะสม ต่อมาผู้หญิงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการฟ้อนกลองตุ้มกับผู้ชาย (วรรณิกา นาโสภ, 2551, หน้า 127) การแสดงฟ้อนกลองตุ้ม เป็นการแสดงที่นิยมแสดงในชุมชนแห่งตามเทศกาลงานบุญ เนื่องจากมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ส่วนใหญ่เน้นไปทางพิธีกรรมโดยเฉพาะบุญเดือนหกหรือบุญบั้งไฟเพื่อเป็นการบวงสรวงผีฟ้าเทวดาและพญานาคขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาลเพื่อใช้ประโยชน์ในทางเกษตรกรรม อันเป็นบุญหลวงที่สะท้อนวิถีชีวิตเกษตรกรรมของชาวบ้านที่ต้องพึ่งพาฟ้าฝนและธรรมชาติ จึงต้องมีการฟ้อนรำเพื่อวิงวอนร้องขอต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

กระบวนการฟ้อนรำช่วยมือในการฟ้อนกลองตุ้มแต่เดิมเป็นการฟ้อนไม่มีแบบแผน ไม่มีหลักฐานว่าใครเป็นผู้ประดิษฐ์ ท่าฟ้อน การฟ้อนจะเน้นการใช้มือและเป็นท่าทางการเลียนแบบท่าทางการทำมาหากิน การใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งมีลักษณะเรียบง่ายกระฉับกระเฉง ไม่ค่อยมีความอ่อนช้อยงดงาม (วรรณิกา นาโสภ, 2551, หน้า 126) การสวมเล็บช่วยมือในการฟ้อนกลองตุ้มมีลักษณะของการใช้แขนและมือ โดยไม่มีการจับแต่จะใช้การม้วนข้อมือสะบัดมือ การชูมือขึ้น-ลง และการใช้สันมือตบ (ชาวบ้านเรียก ฟักมือ) ตามจังหวะ นิ้วมือแต่ละนิ้วกางออกจากกันเพื่อมิให้ช่วยมือติดหรือเกาะกัน เช่น ท่าอัญเชิญ ท่าค้ำน้ันสัญญา ท่าทำนา ท่าเกี่ยว ท่าลา เป็นต้น เอกลักษณ์ของการสวมเล็บช่วยมือในการฟ้อนกลองตุ้มคือการวาดแขนแบบอิสระโดยการยกแขนขึ้น-ลง สลับกับการม้วนมือหรือแกว่งแขนลงคล้ายกับการเดิน

ลีลาการฟ้อนเป็นท่าแบบพื้นบ้านเน้นการสะบัดกวัดไกวข้อมือ ไม่มีการใช้มือจีบทำให้นิ้วมือทั้งสิบที่สวม
ขวยมือดูสวยงามและมีความพร้อมเพรียง ผู้ฟ้อนจะเว้นระยะห่างเพื่อความสวยงาม

ลักษณะเล็บในการแสดง

เล็บหรือขวยมือในการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม วัสดุที่นำมาใช้ในการทำเล็บขวยมือแต่เดิมทำจากต้น
ตะไคร้หางนาค ยาวประมาณ 1 ฟุต โดยการผ่าโคนเป็นรูปกรวยยาวประมาณ 1 นิ้ว แล้วสานด้วยตอกไม้
ไผ่ จากนั้นนำฝ้ายหลากสีมาถักพันเข้ารอบกรวยจนถึงปลายกรวยด้วยไหมพรมตามสีธงชาติ คือ สีขาว สี
แดง สีน้ำเงิน เหตุผลที่พันกันขวยมือเป็นสีธงชาติเพื่อสร้างความสามัคคีรักใคร่ปรองดองในชุมชน แล้วนำ
ดอกฝ้ายสีขาวมาติดบนยอดขวยมือ (วรรณิกา นาโสก, 2551, หน้า 139) ปัจจุบันเนื่องจากต้นตะไคร้หางนาค
นั้นหายากจึงนำไม้ไผ่ตัดยาวประมาณ 1 ฟุต แยกออกเป็นรูปกรวยยาวประมาณ 1 นิ้ว มาทำขวยมือแทน
โดยการสานเป็นกรวยสานบริเวณโคนนิ้วเช่นเดียวกับต้นตะไคร้หางนาค และใช้ไหมพรมสีขาวมาแทนดอก
ฝ้ายติดบนยอดแทน โดยผู้ฟ้อนจะใส่ขวยมือทั้งหมด 10 นิ้ว

ภาพที่ 3 เล็บปลอมในการแสดงฟ้อนกลองตุ้ม
ที่มา : วรรณิกา นาโสก

บทบาทการสวมเล็บในการฟ้อนของภาคอีสาน มักจะมีความเกี่ยวข้องกับงานบุญประเพณีใน
ท้องถิ่น โดยเฉพาะงานบุญบั้งไฟและบุญผะเหวดเป็นส่วนมาก เพื่อเป็นการบวงสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มี
ฝนตกต้องตามฤดูกาลเพื่อใช้ในการเกษตร โดยการฟ้อนจะเกิดเป็นลักษณะการฟ้อนแบบขบวนแห่หรือ
ขบวนแซ่ ส่วนตัวเล็บมีลักษณะแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นนั้น ๆ การสวมเล็บของภาคอีสาน เล็บ
เปรียบเสมือนอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่ใช้สวมขณะรำรำ เป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านใน
การประดิษฐ์เล็บ อีกทั้งเล็บยังใช้เป็นการสื่อสารกับสิ่งที่ลี้ลับเพื่อขอพรต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยใช้เล็บเป็น
ตัวแทนในการติดต่อสื่อสาร นอกจากฟ้อนกลองตุ้มแล้วยังปรากฏการสวมเล็บมือในการแสดงของภาค
อีสาน เช่น ฟ้อนโก้ยมือ ฟ้อนภูไท ฟ้อนแถบลาน เป็นต้น แต่มีชื่อเรียกเล็บแตกต่างกันไปตาม
ขนบธรรมเนียมและภูมิศาสตร์ขึ้นอยู่กับท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ฟ้อนกลองตุ้ม เป็นการแสดงของชาวไทลาว
เรียกว่า ส่วยหรือขวยมือ บริเวณภาคอีสานตอนใต้ จังหวัดศรีสะเกษ ฟ้อนโก้ยมือ เป็นการแสดงชาวภูไท

จังหวัดสกลนคร เรียกว่า โก้ยมือ ฟ้อนภูไท เป็นการแสดงของชาวภูไท จังหวัดกาฬสินธุ์ เรียกว่า ตวยมือ เป็นต้น

การสวมเล็บในการแสดงภาคเหนือ

การสวมเล็บปลอมปรากฏในการแสดงฟ้อนเล็บของภาคเหนือ การฟ้อนจะมีมากในงานที่มีความสำคัญเกี่ยวกับพุทธศาสนา ฟ้อนเล็บจึงปรากฏในประกอบขบวนแห่ครัวทานและมักจะเรียกว่า “ฟ้อนแห่ครัวทาน” เป็นลักษณะที่ผู้ฟ้อนหรือช่างฟ้อน เดินฟ้อนไปกับขบวนจากวัดที่ตนทำบุญหรือทางภาคเหนือเรียกว่า “ศรัทธาวัด” ไปจนถึงวัดที่เป็นเจ้าภาพปอยหลวง โดยลักษณะการจัดขบวนมักเป็นช่างฟ้อนนำหน้าต่อด้วยดนตรีตั้งโหม่ง แล้วเป็นชาวบ้านถือเครื่องครัวทานตามด้วยชาวบ้านของหมู่บ้านนั้น ๆ คือ การฟ้อนแห่นำเครื่องไทยทาน (สายสวรรค์ ขยันยิ่ง, 2543, หน้า 105) โดยมีความเชื่อที่ว่าฟ้อนนี้เป็นการฟ้อนของนางฟ้าที่ร่วมแสดงความปิติยินดีในการประกอบบุญ บางประเพณีจะมีการฟ้อนเล็บสอดแทรกอยู่ในประเพณีหรืองานสำคัญ ๆ เช่น ประเพณีออกพรรษา ประเพณีทอดกฐิน ประเพณียี่เป็ง เป็นต้น จนอาจทำให้เมื่อมีงานประเพณีศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ทางภาคเหนือมักจะปรากฏการฟ้อนเล็บควบคู่กันไป หลักฐานทางวิชาการที่ได้ปรากฏการสวมเล็บว่าได้มีการปรับปรุงและมีการสวมเล็บฟ้อนในช่วงสมัยพระราชยาเจ้าดารารัศมี ทรงปรับปรุงนาฏศิลป์ล้านนาการนำเล็บฟ้อนมาสวมใส่ในการแสดง น่าจะมีแนวคิดจากการที่พระองค์ได้เข้าไปประทับอยู่ในพระบรมมหาราชวังและทรงได้ทอดพระเนตรละครหลวงหรือการแสดงที่มีการสวมเล็บ จึงได้นำมาปรับปรุงการฟ้อนของภาคเหนือ (สรายุทธ อ่อนแสงคุณ, 2550, หน้า 30) เมื่อพระองค์ทรงปรับปรุงนาฏศิลป์ล้านนาจึงมีการผสมผสานกระบวนท่ารำแบบใหม่มาประยุกต์กับการฟ้อนแบบดั้งเดิม โดยผู้ฟ้อนจะสวมเล็บที่ปลายนิ้ว ยกเว้นหัวแม่มือเพื่อให้มีความสวยงาม ตัวเล็บมีลักษณะแตกต่างไปจากเล็บของภูมิภาคอื่น

รูปแบบกระบวนท่าและลีลาท่าฟ้อนแต่เดิมไม่ได้กำหนดตายตัว แต่กระบวนท่าและลีลาการร่ายรำเป็นเอกลักษณ์ตามแบบฉบับการฟ้อนของภาคเหนือ ซึ่งกระบวนท่าฟ้อนของการรำฟ้อนเล็บจะเป็นการร่ายรำตามจังหวะและการฟ้อนอวดเล็บที่มีความโค้งงอตามนิ้วมือที่ร่ายรำ โดยท่าฟ้อนจะมีท่าหลักและท่าซ้ำ เช่น ท่ากลางอัมพร ท่าบิดบัวบาน ท่าจีบส่งหลัง เป็นต้น ระหว่างที่ทำการฟ้อนการย่ำเท้าของผู้ฟ้อนจะย่ำเท้าตามจังหวะเสียงดนตรี โดยจะฟังเสียงดนตรีวงกลองตั้งโหม่งและเสียงฉาบเป็นหลัก

ลักษณะของเล็บในการแสดงฟ้อนเล็บ

เล็บในการแสดงฟ้อนเล็บมีลักษณะเหมือนกับการแสดงภาคกลางในรูปแบบรำ ระเบียบ อาจกล่าวได้ว่าได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงละครชาตรี จึงทำให้เล็บมีลักษณะเดียวกัน คือ เป็นกรวยทำด้วยแผ่นโลหะสีทองหรือสีเหลือง ความยาวประมาณ 2-3 นิ้ว สวมเพียง 8 นิ้ว ส่วนปลายจะมีการดัดให้โค้งงอ แต่เดิมคาดว่าน่าจะทำขึ้นจากแผ่นเงิน แต่ชาวบ้านได้นำมาประยุกต์เป็นแผ่นโลหะสีทอง การสวมเล็บในการแสดงฟ้อนเล็บ ผู้แสดงนิยมสวมเล็บทุกนิ้วเว้นหัวแม่มือ

ภาพที่ 4 เล็บปลอมในการแสดงฟ้อนเล็บ
ที่มา : ชนิตา จันทรังาม

บทบาทของเล็บในการแสดงฟ้อนเล็บซึ่งเป็นการแสดงที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่โดยพระชายาเจ้าดารารัศมี ที่ท่านทรงเห็นการสวมเล็บในการแสดงละครหลวง จึงนำเล็บมาประยุกต์กับการฟ้อนภาคเหนือเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา บทบาทของฟ้อนเล็บในภาคเหนือเปรียบเสมือนอุปกรณ์ประกอบการแสดงในการรำรำ หากไม่สวมเล็บมือแต่เปลี่ยนเป็นถือเทียนแทน การแสดงเรียกว่า ฟ้อนเทียน ซึ่งการแสดง 2 ชุดนี้มีกระบวนการที่เหมือนกันแตกต่างกันที่อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง นอกจากนี้การแสดงฟ้อนเล็บยังเป็นการฟ้อนเชื่อมโยงระหว่างชาวบ้านกับพระพุทธศาสนา เป็นการฟ้อนเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาตามความเชื่อของชาวล้านนาในเรื่องของการก่อกุศลด้วยการฟ้อนรำ

วิเคราะห์บทบาทและความสำคัญของเล็บ

การสวมเล็บมือที่ปรากฏในการแสดงนาฏศิลป์ไทย อาจกล่าวได้ว่าปรากฏขึ้นมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จากการบันทึกจดหมายเหตุของเมอสิเออร์ เดอลาลูแบร์ ราชทูตฝรั่งเศสซึ่งเข้ามาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ท่านได้ชมการแสดงละครของไทย และปรากฏการสวมเล็บมือในการแสดงนั้น ซึ่งสันนิษฐานว่าการแสดงดังกล่าวคือละครชาตรี ซึ่งละครในราชสำนักและละครชาตรินับว่าเป็นละครที่มีความเก่าแก่ที่สุดของไทย จากนั้นเล็บได้เผยแพร่ไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ จนเกิดเป็นการแสดงที่มีสวมเล็บในแต่ละภูมิภาคของไทย นอกจากนี้การสวมเล็บมือยังสามารถสะท้อนถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างชัดเจนจากลักษณะของเล็บที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละพื้นที่ ส่วนเล็บที่มีรูปแบบลักษณะและใช้วัสดุแบบเดียวกันคือ เล็บในละครชาตรีและการแสดงฟ้อนเล็บ การสวมเล็บในลักษณะเดียวกันแต่บทบาทในการสวมเล็บแตกต่างกัน เช่น การสวมเล็บในการแสดงฟ้อนเล็บของภาคเหนือที่มีบทบาทเปรียบเสมือนอุปกรณ์ประกอบการแสดง เช่นเดียวกับการแสดงฟ้อนกลองตุ้มในภาคอีสาน ส่วนการสวมเล็บในละครชาตรีของภาคกลางและการแสดงโนราของภาคใต้เล็บเปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของร่างกาย คือ นางมโนราห์ที่มีลักษณะครึ่งคนครึ่งนกจึงมีเล็บที่ยาวเรียวยาว อาจกล่าวได้ว่าบทบาทและความสำคัญของเล็บที่ใช้ประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทย สามารถวิเคราะห์ ดังนี้

1. การสวมเล็บที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมเรื่อง พระสุธน-มโนราห์ เป็นการนำเอกลักษณ์ของนางมโนราห์ที่มีลักษณะครึ่งคนครึ่งนก มาตีความเพื่อกออกแบบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง ประกอบไปด้วยปีก หางและเล็บ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เล็บที่นำมาตีความคือเล็บของนกที่มีลักษณะยาวและแหลม เล็บจึงเปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของร่างกาย เป็นอวัยวะที่ต่อนิ้วที่ปรากฏในการแสดงที่เกี่ยวกับนางกนิรีหรือนางมโนราห์

2. การสวมเล็บที่เปรียบเสมือนอุปกรณ์ประกอบการแสดง เป็นการแสดงท้องถิ่นมีแบบแผนและสืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ ส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา การบวงสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรืองานประเพณีที่สำคัญ ๆ ที่สะท้อนเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น เล็บเปรียบเสมือนอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่ใช้ในการรำรำ เพื่อให้เกิดความสวยงามมีลักษณะแตกต่างกันไปตามภูมิภาคนั้น ๆ

การประดิษฐ์ตัวเล็บแต่ละภูมิภาคมีลักษณะที่แตกต่างกันทั้งรูปร่าง วัสดุ สี และการตกแต่งเล็บที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นในการตีความหมายของเล็บที่แตกต่างกัน หรือแม้เล็บจะมีลักษณะเหมือนกัน แต่บทบาทและการตีความหมายของเล็บแต่ละท้องถิ่นจึงแตกต่างกัน เนื่องจากการประดิษฐ์เล็บต้องอาศัยวัสดุที่ได้จากท้องถิ่น ผสมกับภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในสมัยโบราณ ส่งผลต่อการประดิษฐ์เล็บให้มีลักษณะแตกต่างกัน รวมไปถึงรสนิยมของคนในท้องถิ่นสู่การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประดิษฐ์เล็บ เพื่อใช้ในการแสดง ยกตัวอย่างเช่น เล็บในละครชาตรีที่ตีความเป็นนางมโนราห์เป็นครึ่งคนครึ่งนก เล็บที่สวมทำจากเล็บที่ทำจากแผ่นทองเหลืองทำเป็นกรวย ยาวประมาณ 3 นิ้ว กับเล็บในการแสดงโนราห์ที่ตีความเป็นนางมโนราห์เป็นครึ่งคนครึ่งนก แต่เล็บที่สวมทำด้วยแผ่นทองเหลืองหรือเงิน ยาวขนาด 3-4 นิ้ว ตกแต่งด้วยลูกปัดร้อย อาจกล่าวได้ว่าการตีความเป็นนางมโนราห์เหมือนกัน แต่รูปร่างและลักษณะของเล็บมีลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งเล็บในการแสดงละครชาตรีมีลักษณะเหมือนกับการแสดงฟ้อนเล็บ แต่เล็บในการแสดงฟ้อนเล็บเปรียบเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่ช่วยเสริมให้การรำรำมีความสวยงามมากขึ้น

นอกจากนี้รูปร่างและลักษณะของเล็บที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อกระบวนการทำรำในการสวมเล็บให้มีลักษณะแตกต่างยกตัวอย่างเช่นการสวมเล็บในการแสดงโนรา เป็นเล็บที่ทำจากทองเหลืองหรือเงินต่อด้วยเอ็นที่ปลายนิ้วและร้อยลูกปัด ส่งผลต่อกระบวนการทำรำที่มีการใช้การกรีดนิ้วที่ละนิ้ว การคลายนิ้ว การจีบ เล็บมีลักษณะพลิ้วไหวไปตามท่ารำ ส่วนการแสดงฟ้อนกลองตุ้มของภาคอีสาน เป็นเล็บที่ทำจากไม้ไผ่ยาวและแข็ง ทำให้กระบวนการทำรำที่เกิดขึ้นไม่สามารถทำท่าจีบได้ ทำได้เพียงกวัดแกว่งมือในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความพริ้วเฟื่อง ซึ่งกระบวนการรำมีลีลาท่าทางที่แตกต่างกันไปตามเอกลักษณ์การฟ้อนของแต่ละภูมิภาค อาจกล่าวได้ว่าวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการประดิษฐ์เล็บมีผลต่อกระบวนการทำรำที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อเป็นการสื่อสารต่อคนดูทั้งในรูปแบบการแสดงและรูปแบบพิธีกรรม อีกทั้งการสวมเล็บในลักษณะต่าง ๆ ยังแสดงถึงทักษะของนักแสดงในการรำรำและการใช้เล็บ ที่แสดงถึงการผสมผสานกระบวนการผ่านลีลาของนักแสดงได้อย่างลงตัว ซึ่งต้องใช้การฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ

โดยสรุป บทบาทและความสำคัญของการสวมเล็บในการแสดงนาฏศิลป์ไทย เป็นการสร้างความชัดเจนในการรำรำด้วยมือซึ่งนับว่าเป็นอวัยวะหลักในการสื่อสารความหมาย เรื่องราว และลีลาผ่านกระบวนการทำรำให้มีความงดงาม สมจริง และชัดเจนยิ่งขึ้น ผ่านการตีความการสวมเล็บในบริบทต่าง ๆ จาก

การสวมเล็บ การแสดงนาฏศิลป์ไทยนอกจากจะให้ความสำคัญกับการร่ายรำที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาคแล้ว ยังให้ความสำคัญกับเครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ประกอบการแสดง เพื่อให้สอดคล้องกับการแสดงนั้น ๆ เล็บจึงนับว่าเป็นทั้งอุปกรณ์ประกอบการแสดงและเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องแต่งกายที่สะท้อนถึงบทบาทของตัวละครให้สมจริง จึงปรากฏการสวมเล็บในการแสดงนาฏศิลป์ไทยและการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน กระบวนท่ารำในการสวมเล็บก็แตกต่างกันตามลักษณะของเล็บที่สวมใส่ มีความเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ทำให้การแสดงเกิดความน่าสนใจ เล็บนับว่าเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในสมัยโบราณที่นำเล็บมาใช้สวมใส่ประกอบการแสดง ลักษณะของเล็บก็มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละภูมิภาค อีกทั้งเล็บยังมีวิวัฒนาการในการพัฒนาให้เหมาะกับยุคสมัย ปัจจุบันปรากฏการสวมเล็บในการแสดงนาฏศิลป์ไทย และนาฏศิลป์พื้นบ้านอีกหลายชุดที่ได้รับอิทธิพลและพัฒนาการสวมเล็บมาประกอบการแสดง นับว่าเล็บมีบทบาทสำคัญต่อการแสดงนาฏศิลป์ไทยเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมการร่ายรำที่เป็นเอกลักษณ์ในอีกรูปแบบหนึ่ง

บรรณานุกรม

- นราธิป ประพันธ์พงษ์. (2503). **จดหมายเหตุลาลูแบร์ เล่ม 1**. กรุงเทพฯ: ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์.
- ธนาภรณ์ โพธิ์เพชร. (2557). **มโนราห์ร่วมสมัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ทัศนศิลป์ศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นันทพงศ์ ละอองวัลย์. (2555). **วรรณกรรมพื้นบ้านเรื่อง “พระสุธน – มโนราห์” กับอิทธิพลที่ส่งผลต่อ
การสร้างสรรคงานศิลปะการแสดงในสังคมไทย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2519). **ตำนานการละเล่นและภาษาชาวใต้**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- พัชรินทร์ สันติอวัชรณ. (2551). **หลักการแสดงของนางมโนราห์ ในละครชาตรีเรื่อง มโนราห์**.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2559). **อโยธยาศรีรามเทพนครบรรพทวารวดี มรดกความทรงจำแห่งสยามประเทศ
(เล่ม 2)**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยอิสระประวัติศาสตร์ไทย.
- วรรณิกา นาโสก. (2551). **พัฒนาการพ้องกลองตม อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ**. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายสวรรค์ ขยันยิ่ง.(2543). **พระราชยา เจ้าดารารัศมี กับนาฏศิลป์ล้านนา**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สวภา เวชสุรกัษ. (2547). **หลักนาฏยประดิษฐ์ของท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี**. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรายุทธ อ่องแสงคุณ. (2550). **พ่อนเลิบ: คณะช่างพ่อนอาวุธไว้ดสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). **วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2477**. กรุงเทพฯ
: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อักษราวดี ปัทมสันติวงศ์. (2557). **การสร้างสรรคการแสดง ชุด รำชาติชาตรีร่วมสมัย**. สงขลา:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

รายละเอียดการส่งบทความจัดพิมพ์ในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีจัดทำวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยเปิดรับผลงานวิชาการประเภท บทความวิจัย บทความวิชาการ สำหรับการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ภายใต้เงื่อนไขว่า จะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นมาก่อน และบทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะมีการตรวจความถูกต้องเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) และกองบรรณาธิการ

รูปแบบการเขียนบทความ

1. บทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษหรือภาษาจีน โดยมีจำนวนหน้าของเนื้อหาและเอกสารอ้างอิงรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 15 หน้า ภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ภาษาจีนใช้ตัวอักษร Simsun

2. ข้อปฏิบัติกรพิมพ์แต่ละหัวข้อ/ส่วนประกอบ

ที่	หัวข้อ/ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
1.	ขนาดเล่มวารสาร	เล่มวารสารมีขนาด 18.7 x 26 เซนติเมตร หัวกระดาษ 2 เซนติเมตร ท้ายกระดาษ 1.5 เซนติเมตร กั้นซ้าย 2 เซนติเมตร กั้นขวา 1.5 เซนติเมตร
2.	ชื่อบทความ	ระบุชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 24 พอยท์ ชนิดหนา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 20 พอยท์ ชนิดหนา ไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ
3.	ชื่อผู้เขียนบทความ	ระบุชื่อผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) ทุกคนทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ภาษาจีน ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ไว้ชิดด้านขวาหน้ากระดาษ
4.	สังกัดผู้เขียนบทความ	ระบุวุฒิการศึกษา ชื่อสถาบันการศึกษาหรือวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ สถานที่ทำงาน e-mail ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ภาษาจีน ขนาดตัวอักษร 8 พอยท์ ไว้ที่เชิงอรรถท้ายหน้า
5.	บทคัดย่อ	บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีความยาวไม่เกิน 300 คำ

ที่	หัวข้อ/ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
		และมี 1 ย่อหน้าเท่านั้น
6.	คำสำคัญ	ระบุคำสำคัญ 3 - 6 คำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไว้ท้ายบทคัดย่อ
7.	เนื้อหา	• หัวข้อใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ชนิดหนา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดหนา วางไว้ชิดขอบซ้ายส่วนรายละเอียดใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาดขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ธรรมดา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดธรรมดา • การเขียนบทความแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังนี้ 1. บทความวิจัย ประกอบด้วย 1.1 บทนำ 1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย 1.3 สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) 1.4 วิธีดำเนินการวิจัย - ประชากร - เครื่องมือ - การเก็บรวบรวมข้อมูล - การวิเคราะห์ข้อมูล 1.5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย 1.6 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1.7 บรรณานุกรม 2. บทความวิชาการ ประกอบด้วย 2.1 บทนำ 2.2 เนื้อเรื่อง 2.3 บทสรุป 2.4 บรรณานุกรม
8.	ตารางและกราฟ (ถ้ามี)	ตารางที่แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล
9	รูปภาพ	รูปภาพประกอบให้ส่งต้นฉบับเป็นภาพถ่ายหรือสไลด์ที่มีความคมชัด และส่งจัดไฟล์รูปภาพเป็นนามสกุล JPEG, PNG

รูปแบบเขียนการอ้างอิงในเนื้อหาและบรรณานุกรม

1. การอ้างอิง เป็นการนำข้อมูลจากการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐานในการสนับสนุน และระบุที่มาของเนื้อหาที่นำมาอ้างอิงอย่างชัดเจน ซึ่งแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1.1) การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (in-text citation) ใช้ระบบนาม-ปี ซึ่งระบุแหล่งที่มาของเนื้อหาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องโดยใส่วงเล็บแทรกในส่วนต้นประโยค ท้ายประโยค หรือในเนื้อหา โดยการอ้างอิงแทรกในเนื้อหานี้จะปรากฏด้วยในส่วนท้ายเล่ม (บรรณานุกรม) โดยในกรณีที่ผู้เขียนเป็นชาวต่างประเทศให้ขึ้นต้นด้วย นามสกุล และตามด้วยชื่อย่อ

1.2) การอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (footnote citation) ให้ใช้เฉพาะเชิงอรรถขยายความเท่านั้น โดยการอ้างอิงแบบการขยายความเนื้อหา เป็นส่วนที่ช่วยเพิ่มเติม หรือขยายความข้อมูลโดยการบอกถึงแหล่งที่มาไม่ควรซับซ้อน ควรเขียนเป็นประโยคสั้น ๆ กระชับรัดกุมและเข้าใจง่าย ซึ่งหากมีความยาวมากเกินไปควรนำไปใช้อ้างอิงแทรกในเนื้อหา

2. การเขียนบรรณานุกรมหรือเอกสารอ้างอิง เป็นการรวบรวมเพื่อระบุถึงแหล่งที่มาและเป็นการแสดงจริยธรรมทางวิชาการของผู้เขียน รวมทั้งใช้ในการติดตามข้อมูลต่อหากมีผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อ ดังนั้น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จึงได้กำหนดการอ้างอิงและบรรณานุกรมเพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกันทั้งฉบับ โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงและบรรณานุกรม APA 6th

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา

1. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่งคนเดียว

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname/(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname,/Year,/pp.)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 24)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 24)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 24-31)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 24-31)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 24-27, 31)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 24-27, 31)
Adam (2010)	(Adam, 2010)
Adam (2010, p. 14)	(Adam, 2010, p. 14)
Adam (2010, p. 14-18)	(Adam, 2010, p. 14-18)
Adam (2010, p. 14, 18-20)	(Adam, 2010, p. 14, 18-20)

2. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 2 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคนที่ 2/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1/and/Surname 2/(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคนที่ 2,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1/&/Surname 2,/Year,/pp.)
กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา (2554)	(กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา, 2554)
กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา (2554, หน้า 45)	(กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา, 2554, หน้า 45)
กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา (2554, หน้า 45-50)	(กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา, 2554, หน้า 45-50)
Drucker and Keegan (2009)	(Drucker & Keegan, 2009)
Drucker and Keegan (2009, p. 156)	(Drucker & Keegan, 2009, p. 156)
Drucker and Keegan (2009, pp. 156-159)	(Drucker & Keegan, 2009, pp. 156-159)

3. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 3 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/คนที่ 2/และคนที่ 3/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)Surname 1,/2,/and/3,/(Year, pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/คนที่ 2/และคนที่ 3,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)(Surname 1,/2,/&/3,/Year,/pp.)
คสมร เมธิกุล, นัตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย (2553)	(คสมร เมธิกุล, นัตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย, 2553)
คสมร เมธิกุล, นัตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย (2553, หน้า 16-22)	(คสมร เมธิกุล, นัตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย, 2553, หน้า 16-22)
Abeles, Morgan, and Saltvit (1992)	(Abeles, Morgan, & Saltvit, 1992)
Abeles, Morgan, and Saltvit (1992, pp. 23-25)	(Abeles, Morgan, & Saltvit, 1992, pp. 23-25)

4. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 4-5 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/.../และคนที่ 5/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1,/.../and/Surname 5,/(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/.../และคนที่ 5,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1,/.../and/Surname 5,/Year,/pp.)
กมลศรี สมใจ, ธาวิณี บุญยสิทธิ์, มณฑา ทองอุไร, วันดี เข้มจิรา และจิราพร จรแก้ว (2555, หน้า 187-193)	(กมลศรี สมใจ, ธาวิณี บุญยสิทธิ์, มณฑา ทองอุไร, วันดี เข้มจิรา และจิราพร จรแก้ว, 2555, หน้า 187-193)
Durbin, Cornor, Martin, Jerard, Dick, and Santum (2005, pp. 35-38)	(Durbin, Cornor, Martin, Jerard, Dick, & Santum, 2005, pp. 35-38)

5. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 6 คน หรือมากกว่า

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคณะ/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1/et al./(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคณะ,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1/et al.,/Year,/pp.)
ศรีสุภา รัตน และคณะ (2550, หน้า 9-21)	(ศรีสุภา รัตน และคณะ, 2550, หน้า 9-21)
Green et al. (2009, pp. 44-47)	(Green et al., 2009, pp. 44-47)

6. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่ผู้แต่งใช้นามแฝง

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อนามแฝง/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อนามแฝง,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
ทมยันตี (2540, หน้า 49-53)	(ทมยันตี, 2540, หน้า 49-53)
Omega (2002, p. 51)	(Omega, 2002, p. 451)

7. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่ผู้แต่งมีบรรดาศักดิ์ ยศ หรือฐานันดรศักดิ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ บรรดาศักดิ์ ยศฯ/ชื่อ-สกุล/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (บรรดาศักดิ์ ยศฯ/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
พล.ต. ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2524, หน้า 14-15)	(พล.ต. ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2524, หน้า 14-15)
คุณหญิงแม้นมาส ขวลิต (2525, หน้า 9)	(คุณหญิงแม้นมาส ขวลิต, 2525, หน้า 9)

8. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่ผู้แต่งมีสมณศักดิ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อสมณศักดิ์/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อสมณศักดิ์,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (2552, หน้า 8-12)	(พระพรหมมิ่งคลาจารย์, 2552, หน้า 8-12)

9. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหางานที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งหรือชื่อบรรณาธิการ

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ “ชื่อบทความ”/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (“ชื่อบทความ”/,ปีที่พิมพ์,/หน้า)
“สหรัฐอเมริกากับเวียดนาม” (2530, หน้า 3)	(“สหรัฐอเมริกากับเวียดนาม”, 2530, หน้า 3)
“Instruction in Junior” (1987, pp. 57-58)	(“Instruction in Junior”, 1987, pp. 57-58)

10. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาทางานที่ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(ม.ป.ป./หน้า) Surname/(n.d.,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/ม.ป.ป./หน้า) (Surname,/n.d.,/pp.)
คมทวน คັນธู (ม.ป.ป., หน้า 18)	(คมทวน คັນธู, ม.ป.ป., หน้า 18)
Daly (n.d., pp. 25-26)	(Daly, n.d., pp. 25-26)

11. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาจากการสัมภาษณ์หรือการติดต่อส่วนตัว

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล,/วัน/เดือน/ปี) Name/(personal communication,/M/D,/Y)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล,/วัน/เดือน/ปี) (Name,/personal communication,/M/D,/Y)
ยุพิน เตชะมณี (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 19 พฤษภาคม 2557)	(ยุพิน เตชะมณี, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 19 พฤษภาคม 2557)
ยุพิน เตชะมณี (การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, 19 พฤษภาคม 2557)	(ยุพิน เตชะมณี, การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, 19 พฤษภาคม 2557)
C.M. Nyamboga (personal communication, March 19, 2006)	(C.M. Nyamboga, personal communication, March 19, 2006)

12. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาจากข้อมูลที่ถูกอ้างถึงในเอกสารอื่น

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(อ้างถึงใน/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname/(as cited in/Surname,/Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล/อ้างถึงใน/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname/as cited in/Surname,/Year,/pp.)
กุลธิดา ท่วมสุข (อ้างถึงใน อุษณี ศรีสารคาม, 2555, หน้า 10)	(กุลธิดา ท่วมสุข อ้างถึงใน อุษณี ศรีสารคาม, 2555, หน้า 10)
Miller (อ้างถึงใน ณรงค์ ป้อมบุปผา, 2526, หน้า 4-6)	(Miller อ้างถึงใน ณรงค์ ป้อมบุปผา, 2526, หน้า 4-6)
Maslow (as cited in Wilson, 1988, pp. 15-18)	(Maslow as cited in Wilson, 1988, pp. 15-18)

บรรณานุกรม

หนังสือทั่วไป	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์). (พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	สุทธิดี ชัดติยะ และวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์. (2554). แบบแผนการวิจัยและสถิติ . (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง.
	ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 . (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน
	Wonnacott, T.H., & Wonnacott, R.J. (1969). Introductory Statistics . (5th ed.). Singapore: John Wiley and Sons.
	American Library Association. (1963). Let's read together: Books for family enjoyment . Chicago: American Library Association.

บทความในหนังสือรวมเรื่อง	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก./Ed./Eds.) (ถ้ามี)./ชื่อหนังสือ/(หน้า/เลขหน้า)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์. (2548). ศิลปกรรมในพระพุทธศาสนา. ใน สุวรรณี สันต์ธนะวาณิช (บ.ก.). ศาสนศิลป์ในชุมชนธนบุรี (หน้า 69-90). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
	ทัศนา หาญพล และรุ่งฟ้า ฐิโณทัย. (2548). การจัดการในงานวิเคราะห์สารสนเทศ. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการวิเคราะห์สารสนเทศ (หน่วยที่ 8). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
	Druxman, R. (2003). Designing opportunities for learning. in Norton, P., & Wiberg K.M. (Eds.). Teaching with technology (pp. 17-41). Canada, OT: Thomson Wadsworth.

บทความในวารสาร	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./หน้า/เลขหน้า.
	วิวัฒน์ จุฑะวิภาต. (2556). ผ้าทอกับชีวิตคนไทย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 6(2), หน้า 103-126.
	Carter, J.S., Corra, M., Carter, S.K., & McCrosky, R. (2014) .The impact of place? A reassessment of the importance of the South in affecting beliefs about racial inequality. The Social Science Journal , 51(1), pp. 12-20.

รายงานการวิจัย	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่องานวิจัย./สถานที่พิมพ์:/หน่วยงาน.
	วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2555). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนามาตรฐานอาหารแปรรูปจากเห็ดนางฟ้า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, สถาบันวิจัยและพัฒนา.
	Hassen, N. (2013). A literature review: The neurological effects of a spinalmanipulable therapy . USA, MA: Harvard University.

เอกสารรายงานการประชุมทางวิชาการ	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ/ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก./Ed./Eds.) (ถ้ามี)./ชื่อการประชุม./ (หน้า/เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์:/หน่วยงาน.
	ธวัชพล คงน้อย, ศกร คุณวุฒิฤทธิธน, ธนาทิพย์ สุวรรณโสภี และอภิญา หิรัญวงษ์. (2552). ปัจจัยที่มีอิทธิพลและสหสัมพันธ์ระหว่างปริมาณและคุณภาพน้ำเชื้อพ่อพันธุ์โคนมที่เลี้ยงดูในเขตภาคกลางของประเทศไทย ใน การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 47: สาขาสัตว. (หน้า 182-190). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
	Nyamboga, C.M., & Prapat Pawinan. (2001). Copyright and right of digital information: Challenges to information professionals. In H.K. Kual & E. Ramma Reddy (Eds.), Library and Information Networking: NACLIN 2001 . (pp. 408-420). Delhi: Developing Library Network.

วิทยานิพนธ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์/ปริญญาโท/ปริญญาตรี/ปริญญาเอก/ดุษฎีนิพนธ์/การศึกษาค้นคว้าอิสระ) ชื่อปริญญา/สาขาวิชา./ชื่อมหาวิทยาลัย.
	อัครพล นิยมลรัตน์. (2554). แบบจำลองการจัดการความรู้สำหรับการบ่มเพาะธุรกิจ ในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
	Prapat Pawinan. (2005). Appropriate tree species and techniques for direct seeding for forest restoration in Chiang Mai and Lamphun provinces. Unpublished master's thesis, Chiangmai University.

บทความในนิตยสารหรือหนังสือพิมพ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์./เดือน/วันที่ (ถ้ามี))./ชื่อบทความ./ชื่อนิตยสารหรือชื่อ หนังสือพิมพ์./ปีที่./หน้า/เลขหน้า.
	ส้มโอมีโอ. (2558, มีนาคม). อาหารบำรุงสมอง. กุลสตรี , 20, หน้า 37-40.
	ไทรรัตน์ สุนทรประภัสสร. (2560, พฤศจิกายน 8). อนาคตจีน-อเมริกา. เดลินิวส์ , หน้า 6.
	Kington, J. (2005, December 23). East Timor's search for justice. Bangkok Post , p. 12.

คำสั่ง ประกาศ หนังสือสั่งการ	
รูปแบบ	ชื่อหน่วยงานเจ้าของเอกสาร./ (ปี./เดือน/วันที่)./ชื่อคำสั่งหรือชื่อเอกสาร./เลขที่เอกสาร (ถ้ามี).
	มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2551, เมษายน 22). ระเบียบมหาวิทยาลัยรามคำแหงว่า ด้วยความมั่นคงปลอดภัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ. 2551.

เอกสารโบราณ	
รูปแบบ	ชื่อเรื่อง/[ประเภทของเอกสาร]/(ปีที่สร้าง)/ลักษณะเส้นหรือรายละเอียดของเอกสาร (ถ้ามี)/ชื่อหน่วยงานที่เป็นเจ้าของ/เลขที่เอกสาร.
	กฎกระทรวงกลาโหมให้แก่พระยานครศรีธรรมราช จ.ศ. 1173 [กระดานเพลา]. (จ.ศ. 1173). อักษรไทย, ภาษาไทย, เส้นดินสอ. หอสมุดแห่งชาติ, เลขที่ 15 หมวด จดหมายเหตุ กท.ร.2.
	ความทรงจำเรื่องกรุงเก่าเสียแล้วเจ้าตากมาตั้งเมืองธนบุรี [หนังสือสมุดไทยดำ]. (จ.ศ. 1129). อักษรไทย, ภาษาไทย, เส้นขาว. หอสมุดแห่งชาติ, เลขที่ 28 หมวด จดหมายเหตุ ธบ.

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต)/ชื่อเรื่อง./สืบค้นจาก URL หรือตำแหน่งข้อมูล บนอินเทอร์เน็ต
	มณีรัตน์ ก้องโศตร. (2555). หอยหลอด. สืบค้นจาก http://www.nicaonline.com/articles3/view_article.asp?idarticle=11
	Blood, R. (2000). A History and Perspective. Rebecca's Pocket. Retrieved from http://www.rebeccablood.net/essays/weblog_history.html

บทความจากวารสารออนไลน์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ.ชื่อวารสาร/ชื่อวารสาร,ปีที่(ฉบับที่),หน้า/เลขหน้า./สืบค้นจาก URL หรือตำแหน่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต
	ธีระ รุ่งธีระ. (2552). การศึกษาปัญหาการออกเสียงภาษาฝรั่งเศสของผู้เรียนชาวไทย. วารสารสงขลานครินทร์, 13(1), หน้า 857-869. สืบค้นจาก http://www.tci-thaijo.org/index.php
	Crane, G. (2006). What do you do with a million books? D-Lib Magazine, 12(3). Retrieved from http://www.dlib.org/dlib/03crane.html

จดหมายข่าวออนไลน์	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์,/เดือน/วันที่)./ชื่อบทความ./ชื่อนิตยสารหรือชื่อหนังสือพิมพ์./ สืบค้นจาก URL หรือตำแหน่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต
	พิมพ์ข่าวภูมิภาค. (2553, มกราคม 14). รุกอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมกว่า 200 ไร่. ไทยรัฐออนไลน์. สืบค้นจาก http://www.thairath.co.th/content/region/58641

คลิปวิดีโอจากยูทูป	
รูปแบบ	ชื่อ Username./ (ปี,/เดือน/วันที่)./ชื่อเรื่องคลิปวิดีโอ/[Video File]/ สืบค้นจาก URL
	โพสิพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์. (2561, พฤศจิกายน). 3 แซบ “เคน-เต้ย” คงแขน เม้าท์หมดเปลือก! กองละครมีเพียงรัก [Video File]. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=ewRga15
	GEICO Insurance. (2013, May 22). GEICO hump day camel [Video File]. Retrieved from http://youtu.be/kWBhP0EQ

*** ส่งต้นฉบับ 1 ชุด พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูลที่กองบรรณาธิการ ***
หรือจัดส่งทางอีเมลมาที่ journal.human@dru.ac.th